Mondja, kliens, mit kíván!

Felmérés után kívánalométlap • Eddig nem átkozták az üzleti házasságközvetítőt • Jó, ha a bank is „benne" van • Érdekes ügyletek • És ugyan mi van a Távol-Kelettel?

Ma a külkereskedelem gyakorlatilag alanyi jog, tehát legalább 6000-7000 cég rendelkezik külkereskedelmi joggal, úgyhogy az idegennek nincs áttekintése a hazai vállalati struktúráról. Ez a privatizáció miatt még inkább így lesz, hiszen a vállalatok száma szaporodik. Az MHB-nak 3000 állami, illetve szövetkezeti kliense van, és emellett ma már 21 000 privát kisvállalkozásnak vezeti a számláját. E bank kliensei állítják elő a GDP több mint 50 százalékát és a magyar exportnak csaknem 60 százalékát. Erre a kincsestárra hozták létre az üzleti házasságközvetítést, a partnerkeresést

Az ügy gazdája *Gonda György,* a Magyar Hitel Bank relációs és marketingigazgatója.

• Nyugaton a nagybankok a klienseik számára már régóta nemcsak pénzügyi szolgáltatásokat nyújtanak, hanem befektetési lehetőségeket is keresnek...

– Ügyfeleink körében mi is felmérést végzünk, kinek mire van szüksége. Van vállalat, amely tőkeinjekciót kér, van amelyik kooperációs partnert szeretne. A kívánalmaknak és a cégek helyzetének megfelelően elkészül az étlap. Hetenként legalább 15-20 komoly nyugati befektető keres fel bennünket. Akad, aki 5-30 millió dollárnak, s akad, aki 100 ezer dollárnak kíván megfelelő érvényesülést. Természetesen találni közöttük kalandort, komolytalan embert is, ezeket ki kell szűrni. Akinek jók a tárgyalási tapasztalatai, öt mondat után meg tudja állapítani, hogy az illető komoly szándékkal jött-e. Ennek megvannak a fortélyai is: a bankinformáció vagy a céginformáció.

• Ha a külföldi nem jelöl meg iparágat, hanem azt mondja, szeretné a pénzét fialtatni mondjuk vegyes vállalati formában, akkor előveszik ezt a bizonyos „étlapot"...

– Összehozzuk a klienseinket, azaz a bank ügyfeleit a külföldivel. Ők tárgyalnak. Ha az előzetes számítások arra engednek következtetni, hogy van az ügyletben fantázia, a bank is megfontolja, részt vegyen-e benne, mint tőkéstárs. Ezt szívesen is veszik a partnerek: garancia számukra, ha a bank is benne van egy jó bizniszben. Jól bevált módszer az is, hogy együttműködünk több ország kereskedelmi, pénzügyi szervezetével; bankoknak, kereskedelmi kamaráknak, kereskedelemfejlesztési intézeteknek, különböző szakmai szövetségeknek rendszeresen megküldjük a témalapokat. Ők közzéteszik

Fotó: SUGÁR GYÖRGY

ezeket saját havi kiadványaikban. Aprólékos munka ez, ráadásul a magyar vállalatok nagy része hiába szeretne joint-venture partnert, hiába szeretne tőkeinjekciót, ha még önmaga sem tudja, mi lesz vele a privatizáció miatt.

• A vagyonügynökség munkája talán lelassítja ezt a folyamatot?

– Nem, ennek semmi köze a vagyonügynökséghez. A vállalat önmaga tépődik, tipródik, nem tudja, mit is akar. Habozik, hogy belekezdjen-e egy spontán privatizálásba, vagy talán átalakuljon részvénytársasággá, és ha átalakul, vonjon-e be a vagyonügynökségen keresztül külföldi partnert. Ennek ellenére az MHB már jó néhány joint-venture-t hozott létre. Ilyen vegyes vállalat létesült az egyik legmagasabb amerikai fényképezőgép-gyártó cég, a Concord és a MOM között, s abból 25 százalékkal az MHB is részesedik. Egy másik joint-venture-t egy izraeli vállalattal, a Degen Sistemmel hoztunk létre. Ez a vegyes vállalat az oktatástechnikai berendezések eladásával és az oktatás szervezésével foglalkozik. Egy nagy amerikai cég – nevet azért nem mondok, mert még tárgyalásban vagyunk – izraeli leányvállalatával olyan témában hozunk össze hamarosan vegyes vállalatot, amely megoldja a magyarországi pénzszállítás és pénztárolás biztonságtechnikai kérdését. Működik egy tajvani–magyar kereskedelmi vegyes vállalat is, és tárgyalunk egy amerikai céggel a magyar biztosítási rendszerhez kapcsolódó kórházprojektről. Ennek alapján, ha a biztosítási rendszer reformja megtörténik, egy újfajta egészségügyi ellátási és biztosítási rendszert lehetne bevezetni.

• Számíthatunk-e Dél-Korea, Tajvan magyarországi tőkeboomjára? Ha jól tudom, csak az utóbbi 70 milliárd dollár valutatartalékkal rendelkezik...

– Biztos vagyok benne, hogy komolyan gondolnak Kelet-Európára. Én Hongkongot is a délkelet-ázsiai tőkefelesleggel bíró országokhoz sorolnám. Beruházási hajlandóságot mutat az USA, Kanada, NSZK, Ausztria, Olaszország, Izrael. Most kezd bekapcsolódni Nagy-Britannia, Franciaország, Svájc és a skandináv államok. Érdekes módon Japán nem sorolandó ide, mivel adósságunk 40 százaléka a felkelő nap országából származik, és a japánok kevésbé érdeklődnek Kelet-Európa iránt.

• Egy óriási kincsesház lehet a magánvállalkozói kör, annál is inkább, mivel a Hitelbank 21 ezer magáncég számláját vezeti.

– Lehetetlenség ennyi céget végigkérdezni, mire van szükségük. Most egy próbafutamot csinálunk, és egy budapesti bankfiók klientúráját fogjuk végigkérdezni. A kisvállalkozásoknál természetesen nem 10 millió dollárokban kell gondolkodni. De a 10 ezer, 20 ezer dolláros kis üzlet is üzlet. Egy banknak azon kell lennie, hogy kisebb és nagyobb klienseit egyformán szolgálja ki. A kisvállalkozók egy része még idegenkedik. Hiába van tőkére szüksége, attól fél, hogy amit összekuporgatott, annak egy része átmegy külföldi tulajdonba. Az ilyen faktorral is meg kell küzdeni. Pedig amilyen ütemben a 3000 állami vállalat, illetve szövetkezet száma a privatizáció miatt csökkenni fog, úgy kell nekünk is átállnunk a kisebb méretű részvénytársaságok és magánvállalatok házasságközvetítésére.

F. R.–L. J.

NEW YORK BROKER BUDAPEST

A NEW YORK BROKER értékpapír-iroda Németország és az Egyesült Államok után Budapesten is megnyitja irodáját.
Az iroda várja hazai és külföldi, magán- és intézményes befektetőket, teljes körű értékpapír-kereskedelmi szolgáltatásokkal.

Cím:
1051 Budapest, Váci utca 19–21.
Tel.: 118-5611
Fax: 117-9174

KEDELMI BANK RT.

KÖSZÖNTJÜK KEDVES ÜGYFELEINKET!

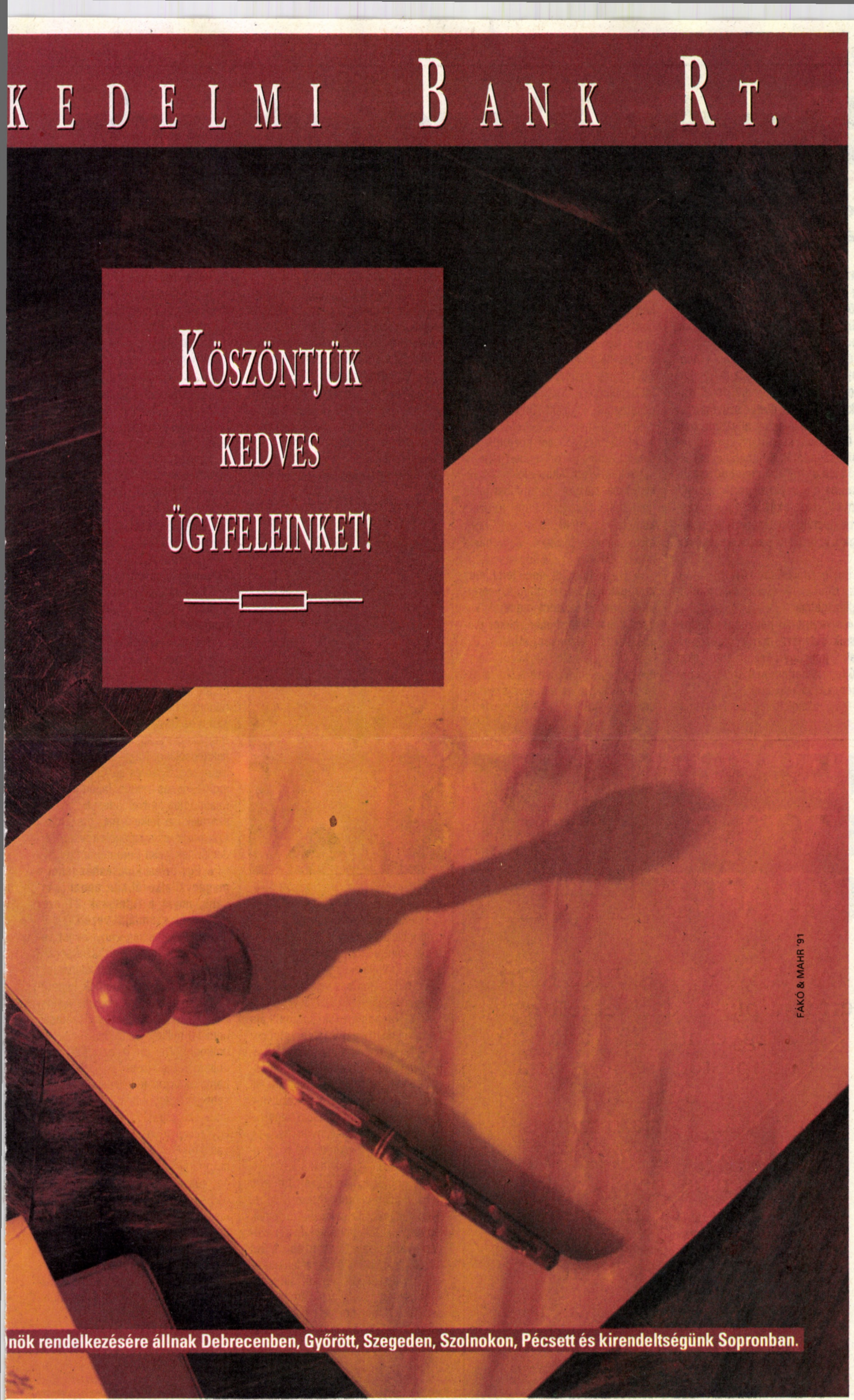

FÁKÓ & MAHR '91

nök rendelkezésére állnak Debrecenben, Győrött, Szegeden, Szolnokon, Pécsett és kirendeltségünk Sopronban.

Vállalati repülőgépek az égbolton

Hét-nyolc utassal olcsóbb — Az ágy, a navigáció és Mekka

A világ légifolyosóit a menetrendszerű repülőgépjáratok mellett mind sűrűbben veszik igénybe a vállalati repülőgépek. A bővülő igények kielégítését külön iparág szolgálja.

1990 végén 6793 vállalati repülőgépet tartottak nyilván a statisztikák. Észak-Amerika vezet, ahol a céggépek száma megközelíti az ötezret, Nyugat-Európában 915 cégnek van repülőgépe, Dél-Amerikában pedig 328 „privát szárnyat" tartanak nyilván. Közép-Amerikában 299 kisebb és nagyobb repülő van cégtulajdonban. Az ázsiai és a közel-keleti nagyvállalatok (és olajsekek) repülőinek száma megközelíti a kétszázhúszat. Az anyagi gondokkal igazán nem küszködő japán vállalatok mindössze 19 repülőgépet tudhatnak a magukénak. Ezt a japán vállalatok hagyományos szerénysége mellett az is magyarázza, hogy a szigetországban igen kevés a repülőtér, s a cégek inkább helikoptereket vásárolnak.

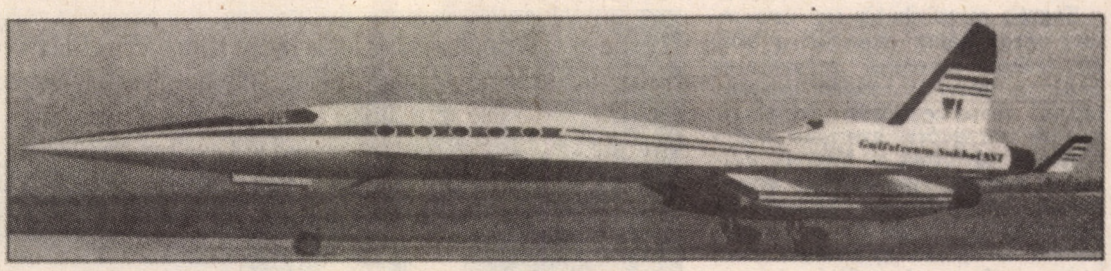

A tervezett amerikai—szovjet Concordette modellje

Fürdőszoba, számítógép

A vállalati repülőgépek belső kiképzése — mérettől függően — igencsak különbözik a hagyományos utasszállítókétól. Forgatható ülések, kisebb hálószobák, fürdőszobák, tárgyalóterem, ruhásszekrények szinte minden vállalati repülőgép fedélzetén megtalálhatók. Mindennapos ma már a személyi számítógép, a telefax és a műholdas távközlési összeköttetés.

A vállalati repülőgépek piacán az amerikai Cessna cég uralkodik, ez a repülőgépgyár a piac 25 százalékát tudhatja a magáénak. Ugyancsak népszerű a kanadai Bombardier cég sugárhajtású Learjet gépe, amelyből 1400 van vállalati tulajdonban. (Ez a mennyiség a piac 20,7 százalékát jelenti.) Tizenhárom százalékos a francia Dassault cég Falcon típusú gépeinek részaránya, a British Aerospace 125-ös típusa pedig 9,6 százalékkal részesedik a piacból. Jól ismert márka az amerikai Gulfstream, ebből a típusból a vállalatok eddig mintegy 570 gépet vásároltak. (A magángépek piacán külön kategóriát képviselnek az elnöki és a kormánygépek. Ezek általában a sorozatgyártásban lévő Boeing és McDonnell—Douglas típusok módosított, speciálisan felszerelt változatai. Bush elnök és a szaúdi királyi család például különlegesen kiképzett Boeing 747-es Jumbót vesz igénybe. Ezek ára többszörösen meghaladja a „rendes" Jumbók 120 millió dolláros vételárát.)

A vállalati repülőgépek ára — a mérettől és a belső kiképzéstől függően — 1 és 60 millió dollár között mozog. Csillagászati összegbe került például az egyik olajsejk igényének kielégítése: a fedélzeti franciaágy elektronikusan össze van kötve a gép navigációs rendszerével, azzal a céllal, hogy a különleges forgóágyban alvó utas feje mindig Mekka irányában legyen... A Learjet 31-es típus ára mintegy négymillió dollár. Ez a gép hatszemélyes, és mintegy háromezer kilométert tud megtenni leszállás nélkül. A 19 személyes Gulfstream 19 utasával csaknem nyolcezer kilométert képes megtenni egyhuzamban.

És a menetrendszerű?

Egy közepes vállalati repülőgép működési költsége óránként kétezer dollár. A statisztikák tanúsága szerint ezek a gépek évente 400 órát repülnek, ez már 800 000 dollár. 400 óra 15 oda-vissza utat jelent London és New York, vagy 50 oda-vissza utat London és Frankfurt között. Ha menetrendszerű járaton repülnének, az első osztályú jegyek összesített ára nem több, mint százezer dollár. Egy személyre tehát drága a vállalati repülőgép, kifizetődő viszont, ha legalább hét-nyolc munkatársat szállít.

Az idő pénz — tartja a közmondás, s a többi között ez az oka a vállalati repülőgépek száma gyors növekedésének. A vállalati gépek igénybevétele ugyanis a menedzsereknek lehetővé teszi az idővel való hatékony gazdálkodást. Nem kell órákat tölteniük a repülőtereken várakozással, nem kell céltalanul lődörögniük a légikikötőkben csatlakozásra várva. Nincs késés, a cégek gépei el tudják kerülni a zsúfolt légifolyosókat és a még zsúfoltabb repülőtereket.

Fontos tényező a vállalati repülőgépek terjedésében az is, hogy igénybevételük a vezetők számára kisebb stresszt jelent. Nem utolsó szempont a nagyobb biztonság sem. A vállalati vezetők ugyanis mind gyakrabban célpontjai a terrorista támadásoknak. A vállalati gépek „diszkréten" közlekednek, az utazásokról így meglehetősen kevesen tudnak. Gyakran szállítanak a vállalati gépek aranyat, gyémántot és egyéb értékeket, a bizalmas iratokról nem is szólva.

A vállalatok a gépeket igénybe veszik ügyfeleik szállítására is. Sok esetben olcsóbb (és főleg gyorsabb) egy-egy fontosabb delegációt a vidéki üzemekbe repülőgépen szállítani, mint gépkocsin. Arról nem is szólva, hogy útközben a fedélzeten audiovizuális eszközökkel be lehet mutatni a céget.

A Gulfstream, a Dassault, az Israel Aircraft Industries (az Astra üzleti gépek gyártója) és a többiek rendelési könyvei meglehetősen zsúfoltak.

Hangsebességnél gyorsabban

A Concorde repülőgépek igen népszerűek az időzavarral küszködő üzletemberek körében. Jelenleg 12 Concorde-ot üzemeltet az Air France és a British Airways. Tíz éven belül ezeket a gépeket kivonják majd a forgalomból, mert elöregednek. Ám ma egyetlen repülőgépgyár sem foglalkozik szuperszonikus utasszállítók gyártásának gondolatával, a „műfaj" tehát egy évtized múlva eltűnik a polgári légiközlekedésből. A nagy világcégek viszont igénylik a hangsebességnél gyorsabb közlekedést. Ezt az üzleti lehetőséget felismerve szövetkezett az amerikai Gulfstream és a szovjet Szuhoj tervezőiroda egy vállalati szuperszonikus modell kidolgozására, majd sorozatgyártására. A tervek szerint az új repülőgép (máris Concordette-nek becézik) 18 utast szállít majd, sebessége pedig óránként mintegy 2600 kilométer lesz. A gép ára — mai árakon számolva — 50 millió dollár körül alakul majd. A prototípus a tervek szerint 1994-ben emelkedik majd először levegőbe, a sorozatgyártást pedig 1997 végén kezdik meg. A Gulfstream cég vezetőinek véleménye szerint 15 év alatt legalább száz szuperszonikus vállalati repülőgép talál majd gazdára.

GONDA GYÖRGY—SZENTGÁLI PÉTER

HÍRHALOM

A japán Daiwa, a világ második legnagyobb brókercége ellen a tokiói ügyészség eljárást indított. A vád az, hogy a Daiwa vezetői a legjobb ügyfeleiknek megtérítették a kárukat, ha a tőzsdén az árfolyamok estek. Ami miatt ez törvénybe ütköző: a többi részvényes pénzéből mutatkozhattak jótékonyaknak a brókercég urai. A vád szerint harminc ilyen kiváltságos ügyfél kaphatott tetemes fájdalomdíjat az elmúlt években. (! Forbes) ■ A portugál gyarmat Macao kormányzójának, a 62 esztendős Carlos Melanciának mennie kellett, mert bebizonyosodott, hogy az új repülőtér építésénél csúszópénzeket fogadott el. Meglehet, hogy jól járt a többé-kevésbé önkéntes távozással. Egyik elődjét ugyanis meggyilkolták, a másikat pedig kivégezék. (Diario de Notticias) ■ A kor sem számít, ha a magántulajdon szentségével kerül szembe: a kölni bíróság felszólított egy 86 éves aszszonyt, hogy ürítse ki a lakást, amelyben 50 esztendeje lakott, mert az új háztulajdonosnak volt arra szüksége. A bíróság természetesen kötelezte a háziurat, hogy megfelelő cserelakást szerezzen, méghozzá földszintit, mert az idős asszony nehezen jár. (Rheinische Post) ■ Francia pénzügyi körökben „zseniális alkimistának" mondják Alain Minc bankembert, aki Carlo de Benedetti franciaországi holdingcégének, a CERUS-nek az alelnöke. Miért is? „Csak oda kell adni az aranyat, mindjárt ólmot csinál belőle!" A CERUS ma 4 és fél milliárd frankos adósságtömeggel küszködik. (Le Point) ■ Sokak társa volt évtizedeken át Erika, „akit" akár ölbe is lehetett venni. A Drezdában gyártott írógépről van szó. Szomorú hírek járják: 1991-ben megszüntetik a gyártását. Már nem modern, nem kifizető a termelés a Robotron-Erika gyárban. S természetesen elbocsátásokra is sor kerül. (Süddeutsche Zeitung) ■ Baden-Württemberg tartományi rendőrség tetten ért egy olasz pénzhamisítót, 50 000 lírás bankjegyei egészen jól sikerültek, s ha be tudja váltani, 25 000 márka üti a markát. A felelősségre vonásakor kiderült, hogy egy valamiért nem kell felelnie: a közös piaci előírások nem tartalmaznak adó- vagy vámtételt hamis pénzre, tehát ezen a címen nem kell fizetnie. (SAT 1)

A zágrábi fegyverbegyűjtés árnyékai

A horvát és a szlovén arzenál eredete — Dátumviták

Zágráb mindinkább egy ostromlott város képét mutatja: a középületeket marcona fegyveresek őrzik, a televízió tetején géppisztolyos rohamrendőrök őrködnek, keddre virradóra gyertyás béketüntetést tartottak a főtéren, Jellasics nemrég visszaállított lovasszobra környékén, s készenlétbe helyezték a hidak és a csomópontok környékén az autóbuszokat, hogy a fegyverbegyűjtés végrehajtására esetleg megérkező „összjugoszláv" katonák útját állhassák. Aznap éjfélkor, keddre virradóra volt a legfeszültebb a helyzet, de valószínűleg nem ez volt az utolsó nyugtalan éjszaka a horvát fővárosban. Hasonló nyugtalanság észlelhető a félmilliós horvátországi szerb kisebbség körében is: ők attól tartanak, hogy a frissen beszerzett több tízezer horvátországi fegyvert esetleg éppen ellenük vetik majd be. Már csak az nyújthat reményt, hogy az utóbbi napok fejleményei a jugoszláv dráma végkifejletének előjátékához tartoznak, s ennél rosszabb már csak akkor lehetne, ha valóban elkezdenének lőni.

Fegyver valóban túl sok van, s január 9-én, amikor az elnökség kiadta nevezetes rendeletét az illegális fegyveres csoportok felszámolásáról, a fegyverek kötelező beszolgáltatásáról, még akár úgy is tűnhetett, hogy a tárgyalásos rendezés egyik előfeltételéről, a kölcsönös leszerelésről lehet szó. Hamar kitűnt azonban, hogy a helyzet nagyon kusza, hiszen a fegyverbegyűjtési rendeletet mindenki úgy értelmezhette, ahogy akarta. A horvátok természetesen a „kníni hordák", azaz szerb csoportok fegyvereit akarták volna beszedni, míg a szerbek a horvát és szlovén rendőri, illetve területvédelmi erőkre gondoltak. A határidőt a rendelet kiadásától számított tíz napban szabták meg, de ahogy közeledett ez a tíznapos időszak vége, annál világosabbá vált, hogy ezúttal sem a kibontakozás felé haladnak a jugoszláv alkotmányos válság főszereplői. Többször tanácskoztak a horvát és szerb védelmi és belügyi titkárok, s közös biztonságpolitikai lépésekről állapodtak meg, hogy megakadályozzák a néphadsereg kilátásba helyezett erőszakos fellépését, amelyet akkor kezdenek meg az elnökségi rendelet szerint, ha a határidő lejártáig önként nem adják le az illegális fegyvereket.

Ezek a fegyverek — kalasnyikovok, thompsonok, izraeli gépfegyverek — valóban kalandos úton kerültek Jugoszláviába. *Janez Jansa* szlovén védelmi miniszter készségesen elismeri, hogy nem szabályos úton jutottak a területvédelmi fegyverekhez, de védelmére hozza fel, hogy nem volt más választásuk, hiszen a szövetségi hadsereg tavaly lefegyverezte a szlovén területvédelmet, s az elkobzott fegyvereket az ígéret ellenére azóta sem adták vissza.

Milan Kucan szlovéniai elnök Szlobodan Milosevics szerb elnökkel

A szabályos beszerzéshez pedig hiányzott a készség, ezért mindenféle cégek közvetítésével áramlott Szlovéniába a fegyverzet, amely mindenképp korszerűbb, mint a néphadsereg jelenlegi kézifegyver készlete.

Hasonló a helyzet Horvátországban is. Itt azonban bizonyos körök — minden bizonyíték nélkül — azt állítják, hogy „a fegyverzet sajnálatos módon Magyarországon keresztül, a Dunán át érkezett Horvátországba": több tízezer Kalasnyikov géppisztoly.

Kedden még békülékeny hangú elnökségi közlemény jelent meg azzal a kitétellel, hogy nincs szó Horvátország elleni katonai fenyegetésről: „Alaptalan a jugoszláv néphadsereg állítólagos beavatkozása miatti félelemkeltés, és elfogadhatatlan az, hogy hangulatot keltenek a hadsereg ellen" — hangzott a közlemény. Ez az állásfoglalás reményt keltett, mint ahogy a helyzet felemás voltát mutatta az is, ahogy az eredeti határidők alakultak. A belgrádi sajtó a tíz napot úgy értelmezte, hogy az önkéntes fegyvervisszaadásnak 1991. január 18-áig meg kell történnie, s Zágrábban sem tudták, mihez tartsák magukat. Az utolsó pillanatban jelezték hivatalosan, hogy a tíz nap nem péntek éjfélkor, hanem szombat éjfélkor jár le, tehát a rendelet kiadásának napját, 9-ét nem számították be a tíz napba. Szombat éjfél előtt aztán kiderült, hogy ez utolsó határidő az utolsó előtti volt, hiszen közölték: horvát kérésre két nappal meghosszabbították az időtartamot. Hétfő éjfél táján Zágrábban és másutt is teljes készültség volt, de nem történt semmi. Újabb hideg zuhany érte aztán szerdán a békés megoldásban reménykedőket, amikor a nemzetvédelmi minisztérium az előző napi elnökségi rendelettel szemben azt közölte: érvényt fognak szerezni az elnökségi rendeletnek, s hivatkoztak a dokumentum hetedik pontjára, amely előírja, hogy a feladat végrehajtását a néphadsereg kijelölt egységei végzik majd.

Ekkor mondták le a szerb—horvát elnöki tanácskozást, katonai mozgósítást rendeltek el, megkezdték a horvát kiskatonák átvezénylését Horvátországból más köztársaságokba, s összehívták a parlament rendkívüli ülését.

Csütörtökön tovább feszítették a húrokat: a kialakult helyzet miatt lemondták a péntekre tervezett szerb—horvát elnöki találkozót, teljes készültségben voltak a horvátországi katonai erők, s velük szemben a horvát rendőri kötelékek, a Knin környéki szerbek pedig *Milosevics* szerb elnökhöz fordultak. Megkezdődött a horvát sorkatonák átvezénylése más köztársaságokba, ami akkor egy katonai akció közvetlen előjelének tűnt, s katonai szállítógépek érkeztek Horvátországba. A helyzet rendkívül feszült volt, de az igazi krízis pénteken és szombatra virradóra csúcsosodott.

Reggel még cáfolták, hogy *Tudjman* találkozna Miloseviccsel, de *Ante Markovics* miniszterelnök és a szlovén delegáció közbelépésére a horvát elnök megváltoztatta elhatározását, s délután mégis elment Belgrádba a szerb—horvát csúcsra. Ezzel egy időben összehívták az államelnökséget, amely viszont a tanácskozás első részén úgy döntött, meghívja a horvát küldöttséget. A sorsdöntőnek is nevezhető elnökségi ülésen elhárult egy fenyegető katasztrófa: a hadsereg vállalta, hogy feloldja a mozgósítást, horvát részről pedig a tartalékos rendőröket szerelték le, s ezen túl ígéretet kaptak arra, hogy a hadsereg által elindított vizsgálatokba bevonják a horvát igazságügyi szerveket is. Ezeket a nyomozásokat olyan személyek ellen indítják, akik a vád szerint terrorakciókat készítettek elő a hadsereg tisztjei s családtagjaik ellen.

Ezekről a megdöbbentő vádakról szólt a belgrádi televízió péntek este bemutatott, majd ezután többször megismételt filmje, amely titokban felvett beszélgetéseket mutat be a horvát fegyverkezésről és a hadsereg elleni készülődésről. A legtöbb ilyen terhelő felvétel *Martin Spegelj* horvát hadügyminiszterről szól, aki a filmen hallhatóan és láthatóan utasításokat ad egyes személyek likvidálásra. Maga Spegelj a filmről azt mondta, hogy hamisított felvételekből összevágott montázs, amely a sztálini vizsgálatok technikájával készült. A dokumentum mindenesetre nagyon komoly, s Magyarország számára is rendkívül fontos, hiszen a film állítása szerint magyar fegyverraktárak nyitották meg kapuikat a horvát terrorfegyveresek számára, vagyis Magyarország közvetlen szerepet vállalt a törvénytelen horvát fegyverkezésben. Ezt a film egyik részében sajátos agressziónak nevezik. Magyar részről rögtön tiltakoztak, elutasították azt is, hogy az illetékes magyar szervek hozzájárultak volna Martin Spegelj titkos magyarországi látogatásához. A tiltakozást nyomban elutasították a szövetségi külügyminisztériumban. A dolognak ez a része feltehetően kevésbé fontos a film készítői számára, az igazán lényeges az, hogy a horvát kormány számos tagja érintett az ügyben, kezdve Tudjman elnökkel, folytatva Martin Spegeljjel, aztán *Boljkovac* belügyminiszterrel. *Mrisic* volt külügyminiszterrel, s számos vezető párttisztségviselővel.

B. WALKÓ GYÖRGY
(Belgrád)

91. ápr. 4.

Természetgyógyászatban is élen voltak...

Keserű pirulák

Tokió – Az autóipar és az elektronika után a japán gyógyszeripar készül támadást indítani világpiaci részesedése növeléséért. A szakemberek szerint a szigetország gyógyszeripara mind nagyobb fenyegetést jelent majd az Egyesült Államok, Svájc, Franciaország és Németország patinás medicinagyártó cégei számára, s minden bizonnyal a magyar gyógyszeripar is lesz néhány kemény piaci ütközete japán versenytársaival.

Japán gyógyszeripara ma még nem különösebben ismert külföldön, a hazai termelésnek tavaly mindössze 5 százalékát exportálták. A hatvanas években a japán gyógyszergyárak elsősorban a vitaminkészítmények, az elmúlt évtizedben pedig a saját fejlesztésű antibiotikumok területén jeleskedtek.

Világmásodik

Az Egyesült Államok után Japán a világ legnagyobb és legdrágább gyógyszerpiaca, ahol a külföldi készítmények a piac 21 százalékát uralják. Kezdetben a japán gyógyszeripari vállalatok termelésüket külföldi licencekre alapozták. Tizenöt éve azonban jelentős kutatási és fejlesztési tevékenységbe fogtak, aminek eredményeként a világpiacon sorra jelennek meg a korszerű és nagy hatású japán gyógyszerek.

Az iparág nagyvállalatai – a Takeda, a Sankyo, a Meiji Seika, a Fujisawa és a Yamanouchi – bevételeik 13-15 százalékát fordítják kutatásra. A kormány a költségvetési hiány mérséklése érdekében évről évre csökkenti a vényre kapható gyógyszerek árát, ami külföldi terjeszkedésre ösztönöz.

Először kis falatok

A terjeszkedési stratégia középpontjában az export mellett a cégfelvásárlások, az érdekeltségszerzések állnak. Ma még csak a második vonalhoz tartozó vállalatokban akarnak részesedést venni. Ennek a stratégiának a jegyében az elmúlt két évben a japán gyógyszergyárak számottevő külföldi érdekeltségekre tettek szert.

A világ 12 legnagyobb gyógyszeripari vállalata között van a japán Takeda, éves termelése meghaladja a 2,5 milliárd dollárt. A Yamanouchi megvásárolta az amerikai Shaklee vállalatot, az ugyancsak amerikai Lymphomedet a Fujisawa szerezte meg. A Sankyo 130 millió dollárért vette meg a német Luitpold Werkét, a Meiji Seika pedig 60 százalékos részesedést kapott a spanyol Tedec gyógyszergyárban. A Takeda vegyes vállalatokat alapított az Egyesült Államokban, Németországban, Franciaországban és Olaszországban.

Szakítanak

A versenytársak, a Merck, a Bayer, a Bristol-Myers, a Ciba-Geigy és a többi nagyágyú válaszként felmondják együttműködési és marketingmegállapodásaikat a japán vállalatokkal, s a szigetországban az ügynöki megállapodás helyett a saját jelenlétet választják, önálló gyártó és kereskedelmi hálózatot építve ki.

A Sandoz például felmondta marketingszerződését a Sankyóval, emiatt a japán vállalat forgalma egy esztendő alatt várhatóan 60 milliárd jennel csökken. A Bayer a Takedával szakított, a Ciba-Geigy pedig a Fujisawától vált el.

Ezek a lépések persze csak az időnyerést szolgálják. A világ legnagyobb cégei jól látják, hogy rövidesen a gyógyszerek területén is beindul a japán „exporthenger", csakúgy, mint az autók és az elektronikai termékek területén. A japán gyógyszeripar szeretné megismételni a Honda, a Mazda, a Sony, a JVC és a többi jól ismert márka sikersztoriját mind a világméretű terjeszkedés, mind pedig a megaprofitok területén.

GONDA GYÖRGY

is. Jelentős üzleteket készít elő koreai cégekkel a Technoimpex, a Nikex és a Tungsram.

A Dél-Koreával való kereskedelemben hazánkat lekörözték a lengyelek és a jugoszlávok, továbbá a szovjetek. Aktivizálódnak a piacon a románok, a csehszlovákok és a bolgárok is, mint leendő versenytársak.

SZŐKE LÁSZLÓ

A csökkentett vámtételekkel szállítható magyar termékek listáját a 10. oldalon közöljük.

Székház nélkül nincs üzlet?

Budapest – Az Állami Vagyonügynökség igazgató tanácsa úgy döntött, hogy néhány cégtől, köztük az Energia Gazdálkodási Intézettől (EGI) mégsem veszi el az irodaházat. Az EGI-nek olyan terv kidolgozását írta elő feltételül, amely lehetővé teszi az EGI és a székház mielőbbi együttes privatizációját.

Bódás János, az EGI vezérigazgatója új piacokat hozó nyugati, szakmai beruházó céggel szeretne vegyes vállalatot alapítani. Az eddigi amerikai, illetve európai ajánlatok közül kell választania a haladékul kapott 30 napos határidőn belül.

A székház elvételével kapcsolatban elmondta, nem lenne kifogása egy átköltözés ellen, ha azt a nyugat-európai gyakorlatnak megfelelően lehetne lebonyolítani. Ott a drága és túlzsúfolt belvárosokból lehetőleg peremrészekbe költöznek a tervező vállalatok, azonban Magyarországon nem létezik üzletházpiac és a telekommunikációs hálózat is fejletlen.

Figyelmezető levél

Az irodaház elvétele Petényi Ferenc gazdasági vezérigazgató-helyettes szerint legfőképp azért érintené hátrányosan a céget, mert az EGI éppen egy 100 millió dolláros közel-keleti fővállalkozói szerződés megkötése előtt áll. Ma már nem a Transelektro Kereskedelmi Rt., hanem az EGI köti saját szerződéseit, mivel a megrendelők kizárólag a műszaki garancia vállalójával óhajtanak megállapodni.

A mérlegben vagyonként nyilvántartott székház elvesztésével az EGI-nek szerinte nem maradna kellő fedezete a Magyar Külkereskedelmi Bank felé. A megrendelő még késedelmi kötbér fizetésére sem kötelezhetné az EGI-t vagyoni fedezet nélkül. Irodaház nélkül az EGI pusztán tervezővállalatnak számít, márpedig a világpiacon egyre inkább a fővállalkozó-tervezőknek van üzletkötési esélyük.

Az egykori külkereskedelmi partner, a Transelektro Kereskedelmi Rt. írásban figyelmeztette az EGI-t, hogy a székház elvesztésével az újabb szerződés meghiúsulhat. Az pedig csakis a tulajdonviszonyok kuszaságával magyarázható, hogy olyan ingatlant, ami fölött csupán kezelői jogot gyakorol egy vállalat, a mérlegben vagyonként szerepeltetheti.

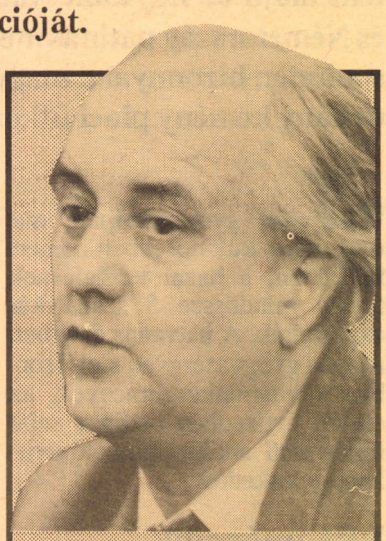

Pétényi Ferenc, az EGI gazdasági igazgatója

Módosítás

Az EGI kérelmére az Állami Vagyonügynökség levette a belvárosi székházak visszadására kötelezett cégek listájáról a nagy hasznot hozó Heller-Forgó hűtőtornyokat tervező és kivitelező EGI-t. Feltehetően abban a reményben, hogy székházával együtt privatizálva a vállalatot, hamarabb hozzájut a székház valutában fizetett árához, mintha külön üzletelne vele.

Lapunk kérdésére az Állami Vagyonügynökség illetékese elmondta, az irodaházak visszadása alól nincs kibúvó: a haladékot kapott vállalatok közül a Pharmatrade céget az EGI-hez hasonlóan irodaházzal együtt fogják privatizálni, a Kohászati Alapanyag Előkészítő Vállalatot szanálják, a Monimpex pedig jelenlegi irodaháza helyett egy újonnan épülő irodaházat ajánlott fel a vagyonügynökségnek.

SZABÓ ANTAL

91. 9. 30.

„Temetésiparág" Japánban

Működ és lézersugár a koporsó körül

A több mint százmillió lakosú Japánban — ahol minden talpalatnyi földnek komoly értéke van — a halottak 95 százalékát elhamvasztják, s a családok mindössze 5 százaléka engedheti meg magának, hogy a földbe temetkezzen. A végső búcsúnál azonban mindenki egyenlő, a végtisztesség a sinto és a buddhista vallás szerint mindenkinek kijár. A szigetországban a búcsúszertartás és a temetés 20-75 ezer dollárba kerül, a szertartásterem, a bérautók, a bérelt oltárok, valamint a gyászolók megvendégelésének minőségétől és mennyiségétől függően.

Noha Japán a hagyományok országa, a legkorszerűbb technika a búcsút, a gyászszertartást sem hagyta érintetlenül. Napjainkban a high-tech betört a szertartástermekbe is. A többemeletes ravatalozókban kívánságra és néhány száz dollár többletköltség lefizetésével valóságos show-műsort szolgáltatnak a „temetkezési iparág" vállalkozói.

A légkondicionált ravatalozóban a koporsót sejtelmes köd veszi körül, amelyet rózsaszín és zöld lézersugár világít meg. A halvány villódzó fényjátékot szintetizátorzene kíséri. A ravatalozó falába épített óriásképernyőn a gyászolók az elhunyt életében készített videofelvételeket nézhetnek, ennek híján pedig a valóságos szertartást templomi videoklipek egészítik ki. A ravatalozók többsége ma már rendelkezik többdimenziós vetítőberendezéssel és különleges hanghatásokat keltő audiocsodákkal.

A rövid szertartást döbbenetes „eltávozás" követi. A koporsó síneken elindul a túlvilág felé: a terem végében szivárványfénnyel átitatott jégfehér füst nyeli el az elhunytat, miközben a papok az utolsó búcsúszavakat mormolják. A temetésbizniszben külön kategóriát jelentenek a vállalati vezetők búcsúztatásai. A Mitsui cég egy kegytárgygyártó vállalattal együttműködve nemrégiben műholdat bocsátott föl, azzal a céllal, hogy létrehozza a vállalati temetések televíziós hálózatát. A nagyvállalatok felső vezetőinek búcsúztatását három kamera közvetíti, a műhold pedig öt különböző földi vevőállomásra sugározza a képeket. Így a több telephellyel rendelkező cégek alkalmazottai egyenes adásban láthatják elhunyt vezetőik búcsúztatását. Ugyancsak jó üzletnek ígérkezik a föld alatti mauzóleumok, a többszintes urnanyughelyek építése.

Egy közvélemény-kutatás tanúsága szerint a japánok kedvelik a high-tech búcsúztatást és temetést. Azt viszont szinte minden megkérdezett elmondta, hogy a látványosság elvonja a figyelmet a búcsútól, a gyásztól, s „csak a végén jutott eszünkbe: nem volt időnk sírásra..." (g. gy.)

„Csak két gyermeke van!"

Diana hercegnő Pakisztán mintamamája

Diana Dzsemajev Ali Hajderral, az egyetlen pakisztánival, aki a háborúban Victória-keresztet kapott

Islamabadban rózsát dobáló gyermekek üdvözölték, pakisztáni illetékesek pedig a tudomására hozták, hogy őt tekintik Pakisztán számára minta családanyának, s bíznak benne, hogy népszerűsítésével hozzájárul a pakisztáni demográfiai robbanás mérsékléséhez. (A születésszabályozás kényes probléma Pakisztánban, ahol a jelenleg 115 milliós lakosság évente 3,1 százalékkal növekszik. A konzervatív beállítottságú iszlám vezetők ellenzik a születésszabályozást. A kormány az utóbbi időben — főleg külföldi segélyezők erősödő nyomására — fokozta propagandáját a családtervezés érdekében.)

Diana hercegnő, Károly brit trónörökös felesége, mint köztudott, két fiúgyermek pének". Olyannyira, hogy a kormányzat plakátokat készül nyomtatni ezzel a felirattal: „Diana hercegnőnek csak két gyermeke van!" Remélik, hogy mind több nő fog csatlakozni a családtervezési programhoz abban az országban, amely nagyon előkelő helyen áll a népszaporulat terén. Annál is inkább tekintik példaképnek Lady Di-t, mivel a két fiúgyermekkel megvalósította a tökéletes családról vallott ázsiai felfogást. A lányokat ugyanis Dél-Ázsiában gyakran tehertételnek tekintik. Mi több, az is rokonszenves a pakisztáni családtervezők előtt, hogy a két hercegi fiúgyermek születése közt két év telt el. Ugyanis ez a minimális idő, amelyet a pakisztáni anyáknak ajánlanak

MAI AJÁNLÓ MAI

TV1

Hétfő délután

14.59 Napi műsorajánlat
15.00 Parlamenti napló
Közvetítés az Országgyűlés ülésszakáról
17.20 Szerbhorvát nyelvű nemzetiségi magazin – Nas ekran
17.45 Képújság
17.50 Katolikus krónika
„Veletek vagyok mindennap...”
18.00 Közlemények – előzetesek
18.05 Pénzvilág
Hírek, tények, információk
18.15 Gyereksarok
Cimbora
Nemzetközi játékfesztivál
Jó éjszakát kíván a Disney
18.45 FrIS magazin
19.20 Mini klip-mix
19.25 Reklám
19.30 Híradó
20.00 Telesport
20.05 Erzsébet-díj, 1991.
20.10 Közlemények
20.20 A magányos futó (amerikai film)
21.40 Szeresd a hétfőt!
Pop, rock, dzsessz – a javából
Közvetítés az Arany János Színházból
22.25 Tíz után...
22.50 Ádám – Dokumentumfilm
23.50 Késő esti híradó
23.55 BBC-híradó

Kedd délelőtt

5.45 Jó reggelt, Magyarország!
Benne:
5.50 Falutévé
6.00 A Reggel
Közérzeti hírműsor
8.30 Beethoven: C-dúr zongoraverseny Op. 15. (német film)
9.10 Képújság

2

Hétfő délután

Műsorvezető: Sugár Ágnes és Radics Péter

16.25 Hírek – Műsorelőzetes – Időjárás
16.35 Délutáni filmajánlat
Tom, Dick és Harriet XII/9.
(angol tévéfilmsorozat)
Vidéki élet
17.00 Ötről hatra
17.30 Kérdezz, felelek!
17.45 Gyerekeknek!
Mese a fiúról, aki félni tanult
(német rajzfilm)
18.10 Calyp-show

Műsorvezető: Radványi Dorottya

18.35 Műsorelőzetes
18.40 Esti egyenleg
19.00 Tanamera VII/3.
(angol–ausztrál tévéfilmsor.)
19.50 A hét műtárgya
Előkelő egyiptomi férfi halotti szobra
20.00 Telesport
Benne:
Súlyemelő-világbajnokság
21.00 Stúdió '91
A TV2 kulturális hetilapja
22.00 Híradó
21.50 Napzárta előtt ...
22.50 Egy rendkívüli nő (Majomasszony)
(olasz–francia film)
Antonio – Ugo Tognazzi (Tordy Géza)
Maria – Annie Girardot (Kiss Mari)

Annie Girardot (TV2, 22.50)

Kedd délelőtt

6.00–9.00 Napkelte
Reggeli információs magazin
10.00–13.00 Parlamenti Napló

S

Hétfő délután

14.00 Egyveleg
16.00 Élő videoshow
18.00 Honey West (am. sor.)
18.30 Wyatt Earp (am. sor.)
19.30 Belföldi magazin / Sport
20.00 Sport
22.00 BBC-híradó. Sport
22.50 Álom az aranyról (am. film.)
24.00 Kék éj – magazin
0.30 Egyveleg

Kedd délelőtt

10.30 Egyveleg
13.30 Dokumentumfilm

SPORTKANAL

Hétfő délután

14.00 Argentin futball
15.00 Kickboksz Svájcból
16.00 Sport Franciaországból
16.30 Nemzetközi sportmagazin
17.00 Birkózás az USA-ból
18.02 Start / Brit motorsport
19.00 Brit túraautó-bajnokság
19.30 Spanyol futballkörkép
20.00 Belső sáv – Forma–1 Portugáliából

Alain Prost (Screensport, 20.00)

21.00 Ökölvívás a Forumból
21.30 Porsche Carrera Kupa Németországból
22.00 Golf Európából
23.00 Rögbi Franciaországból

Hétfő délután

KOSSUTH

22.00 Késő esti Krónika
22.30 Beszélgessünk!... Középhullámon
23.00 Hírek. Időjárás
23.05 Beszélgessünk!...
23.30 Nicola Rossi-Lemeni operaáriákat énekel

20.00 Garázs
A mikrofonnál: Nagy Feró
20.30 Nótakalendárium
Gaál Gabriella összeállítása
21.00 Hírek. Időjárás
21.03 Albumajánlat

„ÁTÁLL" AZ OLASZ HADIIPAR

Miközben tűnőben a régi ellenségkép és a katonai szervezetek kezdik elveszteni mindkét oldalon „hagyományos" szerepüket, szerte a világon komoly gondok jelentkeznek azoknál az üzemeknél, melyek évtizedeken keresztül — ha úgy tetszik — kihasználói voltak a konfrontációnak.

Miként reagál erre az olasz hadiipar, amely megrendeléseinek erőteljes csökkenésével számolhat és most válaszútra került. Vagy tudomásul veszi végzetét és várja a csődöt, vagy pedig megpróbál átállni a polgári szükségletek kielégítésére. Az olasz haditermelés három nagy részből áll. Termel a seregnek a magánkézben lévő Fiat, a csoport teljes értékesítésében azonban a nem-polgári szféra csak 3,5 százalékkal részesül. Éppen ezért — szakértők szerint — a hadimegrendelések csökkenése semmiképpen nem rázhatja meg a torinói óriást, mely egyébként feltehetően mindig találna a haditermeléssel foglalkozó részlegre külföldi vevőt.

GONDBAN...

Nagyobb gondban van az állami szektor. Az IRI-holding Finmeccanica vállalatához tartozik például az a Selenia, amely az utóbbi öt évben évente 5000 rakétát gyártott egy Nápoly környéki kisvárosban a hadügyminisztérium megrendelésére. Vagy: A Fincantieri, jelenleg a Kuvait elleni agresszió miatt nem tud leszállítani néhány hadihajót Iraknak.

A másik nagy vállalatcsoporthoz, az EFIM-hez meg egy nagy tankgyár és az Agusta nevű híres helikoptergyártó tartozik. Valamennyien erőteljesen függnek a hadimegrendelésektől. Az elmúlt években az exportpiacok fokozatosan szűkültek és jövedelmezőségük is folyamatosan mérséklődött.

Értesülések szerint az iraki-iráni háborúban az egyik olasz szállító — hogy rendelést nyerhessen — már azt is kénytelen volt vállalni, hogy termékei szervizelését a frontvonalban oldja meg. Az akkori konjunkturának azonban vége. Sokan abban reménykedtek, hogy majd a belföldi megrendelések kárpótlást nyújtanak. Erre ma már nem lehet számítani.

Más vezető nyugati országok tapasztalatai azt mutatják, hogy a bizonyos ismérvekkel felvértezett hadiüzemek jobban „bírják" a dekonjunkturát, mint a roszszabbul felkészült társaik. Az USA hadiiparában jelentős szerepet játszó General Electric és United Technologies például elsősorban polgári célra termel, sok ágazatban érdekelt s ennélfogva a dekonjunktúrát könnyebben át tudják vészelni.

Azok a cégek is jobban járnak, ahol viszonylag sok kliens van és nem csupán a hadügyminisztérium a megrendelő. A seregnek teljesített szállításoknál — ez is tapasztalat — a költséggazdálkodás ugyanis sokszor másodlagos, és ez a szemlélet a polgári célú eladásoknál a versenyképességet lehetetlenné teheti.

Végezetül a mostani helyzetben is erősebbnek bizonyulnak azok a cégek, amelyeknek nagyobb a piaci részesedésük, netán nemzetközi kapcsolatok segítik piacra jutásukat. A közelmúltban tették közzé például a francia Thomson és a British Aerospace szövetségének hírét, ehhez esetleg a helikoptergyártó Westland is csatlakozhat. A francia Aerospatiale-nak az a szándéka, hogy egy nagy NSZK-céggel kívánja kapcsolatait szorosabbra fűzni.

Az olasz hadiipar pozíciója a fenti kritériumok szerint csöppet sem irigylésre méltó. Az üzemek profilja legtöbbször egysíkú, nincs megfelelő diverzifikálódás, gyakran csak egyetlen megrendelő létezett: a hadügyi tárca. Ezzel együtt a vállalatok egy része már eddig is jelentős és sikeres erőfeszítést tett, hogy megalapozza hírnevét a polgári piacon.

Egy kis elektronikai cég például mozgásban lévő járművek irányítására, mozgásuk ellenőrzésére alkalmas berendezések gyártására szakosodott. Az infravörös érzékelők korábban hadicélokat szolgáltak, most halászhajók mozgását követik, de alkalmasak földrengés, tűz vagy betörés jelzésére és környezetvédelmi célú megfigyelésekre is. Az áttérés semmiképp nem volt könnyű, éppen a költségek miatt. Szakértői vélemények szerint sok esetben a hadiiparban alkalmazott technika már régen elterjedt a polgári gyártásban — de olcsóbban.

Új utakon jár az Agusta helikoptergyár is. Elnöke a polgári védelemnek és az egészségügynek kíván szállítani, de szorgalmazza, hogy a jármű a polgári személyforgalomban is nagyobb szerepet játsszon. A Finanziaria Breda pedig azzal számol, hogy 1995 és 1998 között már bevételeinek fele származik majd a polgári szektorba irányuló eladásokból.

KONCENTRÁCIÓK

De mi történik akkor az olasz hadiiparral, ha a nyugat-európai koncentráció következtében — s ez, mint látjuk, megkezdődött — tíz év múlva a kontinensen csak egy-két helikoptergyártónak vagy tankgyártónak lesz hely? A válasz feltehetően az, hogy ehhez a helyzethez az olasz termelőknek is alkalmazkodniuk kell. A hírek szerint a koncentráció tervei — egyelőre országon belül — kezdenek formát ölteni. Az IRI és az EFIM megállapodása alapján a Breda keretében folynék a gépipari jellegű gyártás (tankok, ágyúk, töltények) míg a radart, rakétát és részegységeiket a két nagy csoport közös tulajdonába kerülő vállalatban állítanák elő. Megtörténtek már az első tapogatózások határon túli partnerek felé is. A jelek szerint érdeklődést a Daimler-Benz (nemrég vásárolta meg a Messerschmitt–Bölkow Blohmot) és a Rheinmetall mutat.

GONDA-SZENTGÁLI

JELENT
TÉS SZÓ?

EG IGEN.

TEKTETÉS
AZONBAN
T
K MEG.

L DING

R S A S Á G

NG

gymestere

1990. SZEPTEMBER 20.

90-[illegible] o.k.1.

MEGTÖRT EGY HAGYOMÁNY

Dollár a csúszdán

Évtizedeken át *szinte automatizmus volt* a világgazdaságban, hogy a jelentősebb nemzetközi politikai válságok idején a *szabad tőkék* — mint egy biztos kikötőbe — *dollárba és aranyba menekülnek.* A hirtelen támadt dollár- és aranykereslet hatására korábban ugrásszerűen megnövekedett a „zöldhátú" és a sárga fém árfolyama, illetve ára. Az Öböl-válság *megtörte* a nemzetközi pénzpiacok hagyományát: *a dollár árfolyama tovább süllyed a vezető nyugati valutákkal szemben, s az arany ára sem haladja meg számottevően a 330 dolláros unciánkénti határt.*

Márka és jen

A politikai feszültséget tehát a nemzetközi pénzvilág az eddig szokásossal éppen ellenkezően „reagálta le". A dollár folytatja a tavasszal megkezdett újabb *„mélyrepülését"*, a márka és a jen pedig egyre *erősödik.* Az amerikai valuta április eleje óta a márkával szemben 10, a jennel szemben pedig 8 százalékot vesztett értékéből. (Ez egyúttal azt is jelenti, hogy ezek a valuták ennyit erősödtek a dollárhoz képest.) Érdemes még megemlíteni, hogy *az elmúlt fél évben az angol font és a svájci frank mintegy 14-14 százalékot erősödött az amerikai valutával szemben.*

Számos tényezőre vezethető vissza, hogy a nemzetközi pénzvilág és a befektetők bizalma megrendült a dollár iránt, s a fölös pénzek inkább az NSZK-ban, Japánban és Kanadában keresnek maguknak érvényesülési, más szavakkal *profitlehetőséget.* Tudvalevő, hogy a tőke nem szentimentális, oda vándorol, *ahol a legmagasabb hozadékra számíthat.* S ez a hely most távolról sem az Egyesült Államok, ahol nyolc esztendőn át tartó töretlen fellendülés után éppen *recesszió* van készülőben.

Az USA-ban a bruttó nemzeti termék idén jó esetben 1,5 százalékkal növekszik majd, s az infláció könnyen megközelítheti a 7 százalékot. Csökken a fogyasztói kereslet, jelentősen visszaesett a vásárlókedv és a lakásépítkezés. Egyelőre megoldhatatlan problémát jelent a hatalmas költségvetési hiány lefaragása, s csaknem 400 milliárd dollárt érnek el az ország külföldi adósságai.

Ezzel szemben idén az NSZK-ban és Japánban a GNP várhatóan 4 százalékkal növekszik, s az infláció sem fogja meghaladni a 3 százalékot. Az emelkedő olajárak kevésbé érintik a német és a japán gazdasági növekedést, mint az amerikait; *Nyugat-Európa és Japán gazdaságát jóval kedvezőbb helyzetben „kapta el" a harmadik olajválság, mint az USA-ét.* A külföldi tőke bizalma tehát most elsősorban a márka és a jen irányába nyilvánul meg.

Kamattánc

Fontos szempont a dollár értékcsökkenésében, hogy az amerikai befektetések most *alacsonyabb* hozadékot kínálnak, mint a nyugat-európaiak vagy a japán. Igaz, az Egyesült Államokban a központi bank szerepét betöltő FED-re nagy nyomás nehezedik a kamatlábak *csökkentésére.* Az alacsonyabb kamatok ugyanis ösztönöznék a beruházásokat, s így a recesszió talán elkerülhető lenne. A FED mégis habozik: *a kamatlábak csökkentése ugyan élénkítené a konjunktúrát, de egyúttal felszítaná az infláció tüzét.* Az NSZK-ban a három hónapos lekötésű bankbetétekre 8,37 százalékos kamatot adnak, az USA-ban viszont csak 8,06 százalékot. Kanadában pedig 13 százalék a hozadék, s így nem véletlen, hogy *a kanadai dollár iránti kereslet rövid idő alatt 10 százalékkal erősítette az ország valutáját.*

1985 és 1987 között a dollár már 40 százalékot vesztett értékéből a vezető nyugati valutákhoz képest. *Akkor a szakemberek ezt azért is tartották szükségesnek, mert az amerikai valuta túlértékelt volt, s a fokozatos értékvesztés segítségével akarták ismét versenyképessé tenni az USA exportját.* Napjainkban viszont már arról beszélnek, hogy a dollár, a különböző országok fogyasztói kosarát figyelembe véve, mintegy 30 százalékkal *alulértékelt.*

Olajtényező

Irak kuvaiti agressziója után a dollár árfolyama történelmi mélypontra zuhant a márkához képest. Azóta valamelyest erősödött a dollár, de az előrejelzések szerint még jó ideig nem fogja meghaladni az árfolyam az egy dollár egyenlő 1,55-1,60 márkával szintet. S a japánok sem panaszkodhatnak, hiszen a jen árfolyama dollárban kifejezve még néhány hónapig erős marad. (Jelenleg egy dollár mintegy 150 jennel egyenlő.) A pénzvilág szakértői arra számítanak, hogy idén a dollár még 10 százalékot is veszthet értékéből, s csak a jövő év elején kezd majd izmosodni. A dollár további értékvesztésének lehetőségét azzal magyarázzák, hogy az amerikai gazdasági helyzet meglehetősen törékeny. Minden 25 százalékos olajáremelés az inflációt az USA-ban egy százalékkal növeli. Az NSZK-ban viszont csak 0,5, Japánban pedig 0,7 százalékkal. (A dollár értékvesztése egyre nagyobb gondot okoz az amerikai költségvetés számára is. A tetemes költségvetési hiányt eddig külföldi kölcsönökből fedezték; a gyenge dollár viszont nem vonzza a külföldi pénzeket.)

Az amerikai valuta meggyengülésének egyetlen haszonélvezői az USA exportőrei. Az „olcsó" dollár ugyanis egy csapásra *versenyképesebbé* teszi az amerikai árukat a külpiacokon, s elősegíti az export növekedését. Ugyanakkor *megdrágítja az importot,* végső soron tehát hozzájárul a tavalyi 110 milliárd dolláros külkereskedelmi mérleghiány lefaragásához. Az exportoffenzíva kedvező mérleghatását azonban igencsak *rontja* az olaj árának emelkedése.

Nem mind arany...

Feltűnő jelenség az arany iránt megnyilvánuló érdektelenség. *Kuvait lerohanása után nem szökött fel a sárga fém ára, kereslete gyakorlatilag nem változott.* Aranypiaci szakértők véleménye szerint az érdektelenség oka elsősorban az, hogy *a nemesfém-befektetések nem kamatoznak, s a készlettartás is nagyon költséges a bankok számára.*

A befektetők tehát a következő hónapokban elsősorban a márka, a jen, a svájci frank és az angol font iránt mutatnak majd érdeklődést. Minden jel arra mutat, hogy a dollár erősödését csak az Öbölválság megoldása, valamint az amerikai gazdaság fellendülése indíthatja majd el.

(— asz —)

ASSZONY LÉLEKJELENLÉTE

...alkezes rabló ...los papír nélkül

látta túlságosan fenyegetőnek a rámeredő alakot, nyugodtan kiszólt:

— *Csak a posta hivatalos blankettáján fogadunk el utasítást, tessék újat írni a megfelelő papíron!*

— *Hogyan?* — kezdett dalogni a meglepett rabló, mire a kisasszony megismételte mondókáját.

A rabló pedig zavartan, sűrű bocsánatkérések közepette kihátrált a hivatalból.

Másnap, egy másik postafiókban, ha nem is egészen így, *de megismétlődött az eset.* A legnagyobb forgalomban, a férfi egy műanyagzacskót nyomott a hivatalnok elé: *Töltsd meg pénzzel* — adott utasítást,

— *Nem megy kisöreg, aki előtted volt mind elvitte* — mondta neki barátságosan az üvegfal mögül a kislány.

A rabló fenyegetően földnek fordította játékpisztolynak tűnő fegyverét és meghúzta a ravaszt. A pisztoly halkan felsóhajtott és amolyan játékos kattanást hallatott.

— *Szerencséd, hogy nincs megtöltve* — vetette oda mérgesen a férfi.

— Neked meg balszerencséd, hogy nincs pénzem. Eredj haza — válaszolta a pénztáros.

— Hát, mást aligha tehetek — mondta a férfi, aztán udvariasan elköszönt, és elszaladt. A *kétbalkezes rablót egyelőre még nem találta meg a rendőrség.*

Bánki Géza

...lhárítás

... próbálják elriasztani a La ...tban a veszettség behurcolá...k arra számítanak, hogy a ...k visszariadnak attól, hogy ...knál kössenek ki.

...ban a denevérek. Ezért a ...kások naponta végigmennek ...ket az állatokat, ha betévedtak majd, nehogy utasok il...amelyek alkalmasak veszett...tti alagút várhatóan 1993-ban ...lentősen nagyobb költséggel. ...apra duzzad, nem lehet pon-

A NAP PROGRAMJÁBÓL

Október 1., hétfő

KOSSUTH:

RÁDIÓ

14.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 14.05: Az olvasás gyönyörűsége. — 14.35: Hajdu Mihály: Magyar pásztordalok. — 14.45: Útágú síp. Kacsó Sándor megidézése. — 15.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 15.35: Kóruspódium. — 15.30: Zenei tükör. — 16.00: Délutáni krónika. — 16.15: Medáliák. — 16.30: Nyitnikék. Kisiskolások műsora. — 17.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 17.05: Eco-mix. — 17.30: Fúvóspolkák. — 18.00: Esti krónika. — 18.30: Ráadás. — 19.00: Hírek. Időjárás. — 19.05: Sportvilág. — 19.15: Láttuk, hallottuk, olvastuk. — 19.30: Hol volt, hol nem volt . . . — 19.40: A Mészáros Béla—Végh Csaba hangszerkettős népdalokat játszik. — 19.50: Gong. — 20.00: Hírek. Időjárás. — 20.05: Kína — a kelet-európai változások tükrében. — 20.30: A Rádiókabaré III. humorfesztiválja. — 22.00: Késő esti krónika. — 22.30: Rádiókabaré Kft. Minden hatalmat a tanácsoktól. — 23.30: Haydn: D-dúr (Óra) szimfónia. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—4.20: Éjfél után.

PETŐFI:

14.00: Kettőtől ötig . . . A Rádió kívánságműsora. — 17.00—19.00: Rádióma-magazin. — Hírek. Időjárás. — 17.30: Visszajátszás. Találkozás-történetek. Doszpod Béla dokumentumösszeállítása. — 17.50: A-B/CD. — 18.20: Böngésző. Hírek a koalíciós idők sajtójából. — 19.00: Hírek. Időjárás. — 19.03: Kölyökrádió. — 19.30: Popregiszter. Pillantás európai diszkókba. — 20.00: Garázs. — 20.30: Jákó Vera és Dóry József nótafelvételeiből. — 21.00: Hírek. Időjárás. — 21.03: Albumajánlat. — 21.43: Kínai népzene. — 22.05: Rockújság. — 23.00: Hírek. Időjárás. — 23.03: Sporthíradó. — 23.10: Örökzöld filmmelódiák. — 0.01: Országok, tájak népzenéje. — 0.15—4.20: Éjfél után.

BARTÓK:

14.00: Ha komolyzenét szerkesztenék . . . — 17.45: Holnap közvetítjük. — 18.30: Operavetélkedő. Döntő. — 19.00: Hírek. Időjárás. — 19.05: Hangpárbaj. — 19.35: El-e a zenei nyelv? — 20.00: A Suk kamarazenekar játszik. — Kb. 22.00: Encore. — Ráadás. — 22.30: Népzenei hangverseny — Táborfalván. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.10: Holland fesztivál — 1989. Jelen Szkolnyikova és Sztaniszlav Szolejmanov (ének), valamint Alla Bazargina (zongora) Muszorgszkij-hangversenye. — 1.31: Zenekari muzsika. — 2.00: Szózat.

CALYPSO:

13.30—19.00: Műsorvezető: Baróti Éva. — 16.35—17.30: Oldies lista (a tegnapi adás ismétlése) (Dvoracsek György — Fenyő Miklós).

BUDAPEST 11:

15.00—15.30: Könnyűzenei összeállítás. — 15.30—18.30: Délutáni magazinműsor. Műsorvezető-szerkesztő: Fodor Csilla és Holakovszky István. A műsorban: Háztartási jótanácsok (Deli Magda rovata). Pénz, piac, vállalkozás (Keszthelyi Péter rovata). Játék (Kerényi Péter rovata). Meseidő.

Október 2., kedd

KOSSUTH:

4.30: Reggeli krónika. — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Hangszemle. — 8.20: Válogatott perceink. — 8.50: Külpolitikai figyelő. — 9.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 9.05: Napközben. — 11.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 11.10: Nemzetiségeink zenéjéből. — 11.36: Cári tisztek az 1848-as magyar forradalomról. — 11.55: Reklám. — 12.00: Déli krónika. — 12.30: Ki nyer ma? — 12.40: Múzeumi híradó (x) — 12.43: Reklám. — 12.45: Intermikrofon. — 13.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 13.05: Klasszikusok délidőben. Zenekari muzsika.

PETŐFI:

4.30—6.00: Reggeli zenés műsor. — 6.03: Reggeli csúcs. — 7.37: Sportreggel. — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Rivaldafényben. — 9.30: Hírek. Időjárás. — 9.03: Társalgó. — 10.00: Operettkedvelőknek. — 10.50: Tükörképek. — 11.00: Hírek. Időjárás. — 11.03: Helykereső. — 11.20: Apró-cseprő — gyerekekről. — 11.40: Bibici Panna. — 12.00: Asztalizene. — 12.53: 5x5 perc a Cívis Hotel Rt.-nél — Debrecenben (x) — 13.00: Hírek. Időjárás. — 13.03: Popzene sztereóban. — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés.

BARTÓK:

6.00: Muzsikáló reggel. — 9.10: Hajdók Judit orgonahangversenye. — 10.09: A magyar nyelv századai. — 10.24: Freedom. Hajnóczy Péter novellája. — 10.38: A Régi zene együttes lemezeiből. — 11.46: Bach-muzsika rézfúvósok előadásában. — 12.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 12.05: Operarészletek. — 13.00: Szép Ernő — voltam. Szép Anna naplója. Bárdos Pál dokumentumjátéka. — 13.57: Törzsi zene Guineából.

CALYPSO:

8.00—13.30: Műsorvezető: Török László. Benne: 9.45—9.50: Budapest sporttörténete (Török László).

BUDAPEST 11:

5.55—8.10: Reggeli zenés hírszolgáltató műsor. Műsorvezető-szerkesztő: Szalóczy Pál. — 8.10—12.00: Zenés informatív kereskedelmi műsor. Szerkesztő-műsorvezető: Kemény Győző.

HÉTFŐ

TV

17.25: Képújság. — 17.35: Számadás. Gazdasági negyedóra. — 17.50: Katolikus krónika. — 18.00: Egy szó, mint száz. Nyelvi fejtörőjáték. Egri János műsora. — 18.45: Reklám. — 18.50: Esti mese. Volt egyszer egy cirkusz. Eszkimó bácsi bánata. Csehszlovák rajzfilmsorozat. — 19.00: Cimbora. Karinthy Frigyes. — 19.20: Reklám. — 19.30: Híradó. — 20.00: Reklám. — 20.05: Michigani melódia. Francia tévéfilm (ism.) — 21.40: Reklám. — 21.45: Budapesti művészeti hetek. Hőstenor. Molnár András portréműsora a zene világnapján. — 22.40: „Tudomány a képernyőn". Válogatás az Egri Nemzetközi Televíziós Szeminárium műsoraiból. — Az egészséges élet szolgálatában. — A szálloptika. — Utazás a test belsejébe. Japán ismeretterjesztő film. — 23.40: Híradó 3. — 23.55: BBC-híradó.

TV2

Radványi Dorottyával és Rózsa Péterrel. — 17.00: Képújság. — 17.15: TV2. Benne: Reklám, Riportok, Időjárás. Zene. — 17.45: Kérdezz! Felelek. Egri János műsora. — 18.00: A Financial Times heti üzleti híradója. — 18.25: Gyerekeknek! Csip-csup csodák. Holland rajzfilmsorozat (ism.) 1. Az oroszlánszelídítő. 2. A botcsinálta pilóta. — 18.41: TV2. — 19.00: Káin nevetése. Francia tévéfilmsorozat. VI/1. rész: Ifjú évek. — 19.51: TV2. — 20.00: Körzeti tévéstúdiók műsora. — Budapest. — Pécs — Szeged. — 20.55: TV2. — 21.00: Híradó 2. — 21.20: TV2. — 21.30: Telesport. — Kb. 23.00: TV2. Napzárta.

KEDD DÉLELŐTT

8.15: Tévétorna nyugdíjasoknak. — 8.20: A legjobb whusu. Kínai dokumentumfilm (ism.) — 9.10: Neuhauséknál. NDK tévéfilmsorozat. XIII/11. rész: Baráti szívesség. — 9.40: Mozgató. Torna mozgáskorlátozottaknak. — 9.50: Képújság. — 9.55—11.05: Élőben a 8-as stúdióból. Caruso emlékére (ism.)

MŰHOLDAS EUROSPORT

TV

14.30: Forma—1. — 16.00: Labdarúgás. — 18.00: Kaleidoszkóp. — 19.00: Tutajozás. — 19.30: Eurosport-hírek. — 20.00: Kosárlabda. — 21.00: Biliárd-vb. — 22.00: Ökölvívás. — 23.00: Labdarúgás. — 0.30: Hírek.

SUPER CHANNEL

16.00: Forródrót. — 17.00: Adásban. — 18.30: Kék éj. — 19.30: Nemzetközi hírek. — 19.45: Időlánc. — 20.30: Turisztikai magazin. — 20.30: Az ötlettől a megvalósításig. — 21.30: Fókusz. — 22.10: Időjárás-jelentés. — 23.15: Turisztikai magazin. — 23.45: Fókusz. — 0.15: Hírek. — 0.30: Kék éj.

TV5

17.15: Női szemmel. — 17.45: Ínyencségek. — 18.00: Zöld négyszög. — 18.30: Játék a betűkkel. — 18.50: Francia bolondozások. — 19.00: Hírek. — 19.15: Szempillantás. — 19.30: Híradó, élőben. — 20.05: A pont. — 21.00: Híradó. — 21.35: Sztárok '90. — 23.10: Teleobjektív. — 0.05: Fred és barátai.

SAT1

14.05: Casimir és tsa. — 14.30: Teletipp. Horoszkóp. — 14.40: Carson és Carson. — 15.30: Kérem a következőt! — 15.55: Teleüzlet. — 16.05: Daniel Boone. — 17.10: Szomszédok. — 17.35: Teletipp. — 17.45: Műsorismertetés. — 17.50: Hotel. — 18.45: Híradó, időjárás. — 19.05: Szerencsekerék. — 20.00: Trapper John M. D. — 21.00: Petert mindenki szereti. — 22.50: Újdonságok és történetek. — 23.35: Vendégmunkások. — 1.10: Trapper John M. D. — 2.00: Így láttuk. — 2.05: Műsorismertetés.

RTL PLUS

14.10: A Springfield-sztori. — 14.55: Gazdag ember, szegény ember. — 15.43: Nettó. — 15.55: Időutazók. — 16.40: Rizikó. — 17.10: Forró nyeremény. — 17.45: Játssz velünk. — 18.00: Kaliforniai klán. — 18.45: Híradó, időjárás. — 19.10: A csapat. — 20.00: Légifarkas. — 21.05: Nemo kapitány és a tenger alatti város. — 22.55: Kulturális magazin. — 23.35: Esélyt a szerelemnek. — 0.05: M — férfimagazin. — 0.40: Birkózás. — 1.15: Légifarkas. — 2.00: Műsorzárás.

KEDD DÉLELŐTT

EUROSPORT

12.00: Kaleidoszkóp. — 13.00: Ökölvívás.

SUPER CHANNEL

7.00: Pirkadat. — 8.30: Szovjetunió. — 9.00: Nemzetközi hírek. — 9.10: Egyveleg.

SAT1

6.00: Jó reggelt a SAT1-gyel! — 8.35: Szomszédok. — 9.05: Carson és Carson. — 9.50: Teletipp. Horoszkóp. — 10.05: Teleüzlet. — 10.30: Petert mindenki szereti. — 12.15: Szerencsekerék. — 13.00: Telebörze.

RTL PLUS

6.05: Gazdag és szép. — 6.30: Halló, Európa — jó reggelt, Németország! — 8.35: Telebutik. — 9.10: A Springfield-sztori. — 10.00: Egy különleges nap. — 11.00: Művészet és küldetés. — 11.05: Telebutik. — 11.30: Rizikó. — 12.00: Forró nyeremény. — 12.30: Klasszikusok délidőben. — 13.00: Gazdag és szép. — 13.25: Kaliforniai klán.

SZÍNHÁZ

Óbudai Művelődési Központ: Zenei világnapi ünnepség (6) — Zeneakadémia: Marosvásárhelyi szimfonikus zenekar hangversenye (fél 8) — Óbuda, Főplébánia templom: Virág András (orgona) és az Albert Schweitzer kórus hangversenye (fél 8) — Várszínház: Vőlegény (7) — Katona József Színház: Lulu (7) — Rock Színház: A nyomorultak (Vígszínházban, 7) — Pesti Színház: A segéd (I. bérl. 1. ea. 7) — Thália Színház: Az év asszonya (7) — Madách Színház: Az üvegcipő (7) — Radnóti Miklós Színház: Anna Karenina pályaudvar (7) — Arany János Színház: A mindenlátó királylány (Pataky I. Műv. Közp. du. 3) — Vidám Színpad: Van, aki forrón szereti (7) — Táncfórum: VDSZ Bartók Béla táncegyüttes gyermekcsoportjának műsora és tánchéz (Budai Vigadóban, du. 4-től)

KÖZLEMÉNYEK

Grazi vásár — okt. 5-én 1 napos, autóbuszos kirándulást szervezünk. Részv. díj: 590 Ft + 25 ATS (belépővel együtt). **Hét vége Prágában** — nov. 8—11. között. Utazás oda vonattal, vissza repülővel. Elhelyezés 3-4 ágyas, mosdós szállodai szobákban, félpenzióval. Irányár: 4420 Ft/fő. Jelentkezés: **Express** Utazási Iroda, 202. fiókiroda, Bp. VIII., József krt. 66. Tel.: 113-5249, 133-3351. (5160)

A Műszaki Árut Értékesítő Vállalat értesíti tisztelt szállítóit és vásárlóit, hogy áruforgalmi egységeiben, kiskereskedelmi boltjaiban és pomázi raktárában 1990. október 1—15-ig az árukiadás és -átvétel leltár miatt szünetel. (5451)

Talpánál kezdődik az ember — az Intersztráda Kft. ismét kurzusokat szervez X. 2-tól, illetve X. 4-től 8-8 alkalommal. Csak 3000 Ft-ért ön is megismerkedhet a talpmasszázs titkaival. Jelentkezés telefonon a 141-3047 számon, illetve személyesen a tanfolyam helyszínén: Budapest VII., Rákóczi út 52. I. emelet, naponta 10—16 óra között. (5440)

Ikarus 250-es és 300-as buszokat keresünk vezetővel vagy anélkül. Autóexpress, Bp., Dohány u. 73/75. 1073. Tel.: 142-7542. (5427)

A Magyar Állami Operaház énekkara meghallgatást hirdet képzett hangú férfiak részére 35 éves korhatárral. Meghallgatás időpontja: **1990. október 25-én, du. 14 órakor.** Jelentkezés előzetesen az Opera személyzeti osztályán: Bp. VI. ker., Hajós utca 11. I. em., de. 10—14 óráig. (5423)

„Jóga a mindennapi életben" tanfolyam indul a Pataky István Művelődési Központban október 4-től. A tanfolyamot Kovács Károly jógaoktató vezeti. Érdeklődni lehet: 157-2614. (4942)

Live jazz rock — Pege Aladár és együttese koncertje 1990. október 6-án, 18 órakor a Pataky Művelődési Központban. Jegyek 30 Ft-os árban már elővételben kaphatók. Tel.: 157-2614. (4940)

Értesítjük ügyfeleinket, hogy szeptember 1-jén áttértünk a VT-SOFT Kft. által készített számítógépes hirdetésfelvételre. Kérjük, hogy érdeklődés, reklamáció esetén hivatkozzanak a hirdetés végén álló sorszámra. A kezdetben előforduló nehézségekért előre is elnézést kérünk. A hirdetési osztály. (646)

Fogsorjavítás azonnal, 0—24 óráig. Bp., Őrs vezér tere 12. IV. 16. Telefonügyelet: 122-5897. (1027)

Egyénileg Kínába 13 000 forintból! Információ vasárnaptól keddig nappal: (36)-14-313, vagy válaszborítékért: Juhász, Eger, Kodály 8. 3300. (3902)

90. okt. 4.

KARCSÚSÍT AZ IBM

A világ ötödik legnagyobb vállalata, az International Business Machines (IBM) bejelentette, hogy az idei esztendő végére leválasztja magáról az írógépet, a személyiszámítógép-billentyűzetek, valamint a nyomtatók gyártását, s összpontosítani kíván alaptevékenységére, a számítógépgyártásra.

Az IBM tavalyi forgalma 63,5 milliárd dollár volt, nyeresége pedig elérte a 3,6 milliárd dollárt. A 383 ezer főt foglalkoztató cég éves forgalmában az irodagép-üzletág mintegy 2,6 milliárd dollárt képvisel. Ezeket a gépeket az IBM Information Product cég állítja elő a Kentucky állambeli Lexingtonban.

Az irodagép-üzletágnak a lexingtoni vállalat a „zászlóshajója", a nyolcvanas évek közepén az IBM 350 millió dollárt fordított a hatezer főt foglalkoztató üzemóriás korszerűsítésére. A vállalatbirodalomnak az Egyesült Államokon kívül még Franciaországban, Svédországban, Hollandiában, Skóciában és Olaszországban vannak írógépet, billentyűzetet és nyomtatókat gyártó leányvállalatai.

Az üzletág leválasztása a tervek szerint több lépcsőben történik. Az IBM az irodagépek gyártására hamarosan új vállalatot hoz létre, amely gyakorlatilag a lexingtoni cég önállósodását jelenti. Az új cégben az IBM csak kisebbségi részesedésre kíván szert tenni, hírek szerint csak a részvények 20 százalékára tart igényt. A több hónapja tartó tárgyalások eredményeként a leválasztott cég részvényeinek többségével a New York-i Clayton and Dubilier vállalat rendelkezik majd.

A Clayton fő profilja nem az irodagépgyártás, hanem a vállalatfelvásárlás. Valószínűsíthető tehát, hogy az új vállalatban a Clayton csak egy ideig kíván bennmaradni, részvényeit várhatóan továbbadja majd. Noha az IBM nem közölte mennyit fog fizetni a Clayton az új cég többségi tulajdonjogáért, szakértők véleménye szerint az ügylet értéke 2-2,2 milliárd dollár.

John Akers, az IBM elnöke az irodagépgyártástól való „megszabadulás" fő előnyét abban látja, hogy vállalata hatékonyabban és erdményesebben foglalkozhat majd a számítógépek gyártásával, valamint a szoftverfejlesztéssel.

Az új vállalat létszáma nem éri majd el az ötezret. Csökkennie kell az irodagépgyártás termelési költségeinek, az új vállalat többet fordít majd kutatásra és fejlesztésre, s kiépíti saját marketing és eladási hálózatát. (Jelenleg az IBM irodagépeit saját hálózata forgalmazza.) Természetesen az új vállalat szorosan együttműködik az IBM-mel, sőt néhány nyomtatótípust továbbra is IBM márkajelzéssel árulnak, s a szervizt is az óriáscég látja majd el.

Az IBM véleménye szerint az írógépek iránt a következő években jelentősen növekszik majd a kereslet a kelet-európai államokban, valamint a harmadik világ országaiban. A fejlett ipari államokban nem lehet a kereslet bővülésével számolni, az elektronikus levelezés ugyanis ezekben az országokban gyors ütemben terjed.

Az IBM által nemrégiben készített tanulmány kimutatta, hogy az irodagépeket a cég nem tudja olcsóbban előállítani versenytársainál. Valószínűleg ez is közrejátszott abban, hogy a világcég a könnyebb megoldást választja, s gyakorlatilag kiszáll ebből az üzletágból. Teljesen nem hagyja magára, a személyi számítógépek értékesítéséhez ugyanis továbbra is szüksége van a nevével fémjelzett nyomtatókra.

Az IBM 20 százalékos részesedése mellett a részvények 15 százalékával az új vállalat dolgozói rendelkeznek majd. Ma még nem tudni, hogy a Clayton and Dubilier mikor és kinek fogja eladni a cég irányítására feljogosító többségi részesedését. Annyi azonban bizonyos, hogy a Clayton jól megalapozott, konzervatív üzletpolitikát folytató vállalat. Tizenkét évvel ezelőtt alapították, s azóta 15 cégfelvásárlást hajtott végre összesen 7,5 milliárd dollár értékben.

G.–SZ.

ersenytárgyalási felhívás!

**Az Állami Vagyonügynökség,
az Ipari
Kereskedelmi Minisztérium,
alamint a Szanáló Szervezet
zetközi versenytárgyalást hirdet
magyar közútijármű-gyártás
tóbuszgyártási vertikumának
átalakítására.**

SEPEL GARY AUTO IKARUS

átalakítás célja, hogy teremtse meg a magyar
zútijármű-gyártásba szervesen illeszkedő, a
lágpiacon versenyképesen megjelenő hazai
autóbuszgyártást.
nytárgyalás részletes feltételeit tartalmazó, angol
magyar nyelvű dokumentáció — 50 000 forint
áfa, vissza nem térítendő összegnek az MNB
0174-3612. számlára történt átutalását igazoló
egyidejű bemutatásával — a Szanáló Szervezet
pest V., Vadász u. 30. I. emelet 3. szobájában
vehető át.

ajánlatok leadási határideje: november 20-a.
yázatok elbírálására december 20-áig kerül sor.

mita

Eredeti japán MITA
fénymásológépek
már 49 900 Ft-tól!

JÖNNEK A JAPÁNOK

A japán nagyipar koncentrált támadást indított Nyugat-Európa „bevételére" annak érdekében, hogy a szigetország cégei és termékei minél kedvezőbb pozícióban várhassák 1992-t, a Közös Piac belső piacának egységesítését.

Korábban a japán cégek kisebb figyelmet fordítottak Nyugat-Európára, ahol a fizetőképes kereslet akkor még jelentősen elmaradt az amerikaitól, s a Közös Piac protekcionizmusa nem sok teret engedett a japán áruknak. Jövőre megkezdődik az „Európa-erődítmény" kialakítása, így a japánok már az elmúlt évtized végén összehangolt akcióba fogtak a minél erőteljesebb és eredményesebb nyugat-európai behatolás érdekében.

Naponta érkeznek jelentések arról, hogy a japán vállalatok termelő és kereskedelmi részlegeket alapítottak valamelyik közös piaci országban, illetve tulajdoni részesedést szereztek patinás nyugat-európai cégekben.

A japán cégek számára egyértelmű, hogy 1992 után piaci sikerekre Nyugat-Európában elsősorban csak akkor számíthatnak, ha ott helyinek számító vállalattal, érdekeltséggel, illetve tulajdonjoggal rendelkeznek. A vámok, de elsősorban a kvóták területén sok jóra nem számíthatnak, a Tizenkettek ugyanis a belföldi ipar és a piac védelmében igyekeznek változatos eszközökkel mérsékelni a Japánból jövő áruözönt. A nyár elején a közös piaci országokba beáramlott japán működőtőke összege elérte az 54 milliárd dollárt.

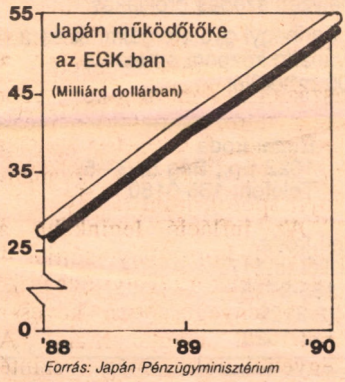

Forrás: Japán Pénzügyminisztérium

Ez év első negyedében Nyugat-Európa külkereskedelmi mérleghiánya Japánnal szemben 63 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit, s elérte a 10 milliárd dollárt. A japán cégeknek továbbra is van mit „keresniük" a nyugat-európai piacon, ahol elsősorban azokban az ágazatokban mutatkozik számottevő fizetőképes kereslet, amelyekben a szigetország vállalatai igencsak versenyképesek.

Nyugat-Európában évente 120 milliárd dollárért vásárolnak japán gépkocsikat. A japán autók piaci részesedése eléri a 12 százalékot, annak ellenére, hogy Olaszország, Franciaország és még több állam kvótákkal szabályozza a japán kocsik importját. Ám nem tiltják, hogy országuk területén japán autógyár létesüljön. Ezt felismerve, a szigetország autógyárai sorra hozzák létre leánycégeiket, elsősorban Nagy-Britanniában. Az erősödő japán autóipari verseny hatására a hat vezető nyugat-európai autógyár egyike-másika kénytelen lesz összeolvadni. A japán gépkocsiipar piaci részesedése 1998-ban valószínűleg Nyugat-Európában eléri majd a 18 százalékot. (Az Egyesült Államokban két évtized alatt a japán kocsik piaci részesedése nulláról 32 százalékra növekedett.)

A japán számítógépgyártók az évi 44 milliárd dolláros EK-piacból cégfelvásárlások és közvetlen eladások révén szeretnének maguknak minél nagyobb részt kihasítani a jelenleg még amerikai vállalatok által uralt piacból. Ugyancsak sikerre számíthatnak a japán gyártók az évi 40 milliárd dolláros forgalmat lebonyolító szórakoztatóelektronikai termékek piacán. A Panasonic, a Sony és a Toshiba már felépítette saját gyárait Nyugat-Európában. Ugrásra készen áll a NEC és a Mitsubishi. A szerszámgépek piacán Németország, Olaszország és Svájc nagyhatalom, az évi 18 milliárd dolláros forgalmat kínáló nyugat-európai piacon azonban a japánok európai gyártókkal szövetkezve igyekszenek maguknak piaci részesedést szerezni.

Biztos sikerekre számíthatnak a japán gyártók a félvezetők, elsősorban a memóriachipek piacán, ahol az európai gyártók részesedése csak 38 százalék. A NEC, a Hitachi és a többiek rövid időn belül szeretnék megszerezni az évi 11 milliárd dolláros piac felét.

Japán vállalatainak első számú európai célpontja Nagy-Britannia, ahol a japán működőtőke 40 százaléka hasznosul, s így itt van a szigetország európai hídfőállása, ahonnan irányítani fogják az „Európa-hadműveletet".

A japán expanzió Nyugat-Európában a versenyharc éleződése mellett előnyökkel is jár majd a Közös Piac országai, cégei számára. Többek között nagy mennyiségű új munkahelyet teremtenek, s a legendás japán technológia és munkaszervezés, valamint munkafegyelem „becsordogál" majd az európai fel-

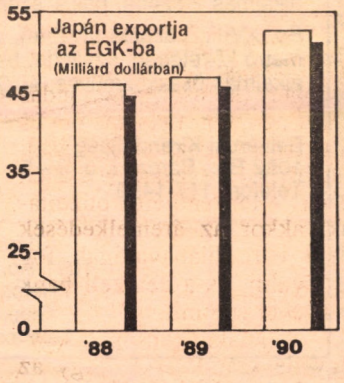

dolgozóiparba. Az előrejelzések szerint az ezredfordulón a brit munkások 16 százalékának lesz japán a főnöke.

Jelenleg a Nyugat-Európába irányuló japán árukivitel 40 százaléka Németországban talál vevőre. Ezt a szoros kereskedelmi kapcsolatot a japán és a német termelők a jövőben szeretnék részben átalakítani gyártási kapcsolattá. A világnak tehát számítania kell arra, hogy a következő években a piacon mind több japán—német termék jelenik majd meg, s egyes pontokon (autóipar, elektronika) a két ország gyártói szorosabb együttműködést alakítanak ki mind a kutatásban és a fejlesztésben, mind pedig a közös értékesítésben. Nagyon is valószínűnek tűnik, hogy Németországban néhány éven belül a japán működőtőke összege meghaladja majd az amerikait. (Jelenleg az amerikai beruházások összege mintegy 25 milliárd dollárra tehető.)

Brüsszelben lázasan dolgoznak a mind nagyobb méreteket öltő japán behatolás kivédésére, illetve kedvezőtlen hatásainak mérséklésére. Nyugat-Európa természetesen nem kívánja kiszorítani piacáról a japánokat, de nem fogja megengedni, hogy a japán özön következtében egyes iparágai elsorvadjanak. 1992 után a japán árucikkek csak fokozatosan „zúdulhatnak rá" Európára, a működőtőke beáramlásának és a helyi termelésnek azonban nincs és nem is lehet akadálya. Nyugat-Európának válaszolnia kell a japán kihívásra, még pedig oly módon, hogy a válasz megfeleljen a világkereskedelem és a GATT szabályainak, s egyúttal a Tizenkettek gazdasági érdekei se sérüljenek.

GONDA GYÖRGY

Versenyképes

műszaki adottságokkal rendelkező

öntödénkben

rövid határidővel vállaljuk

— alumíniumöntvények,
— vasöntvények,
— fa-, fém- és műanyagminták gyártását.

Magyar és külföldi szabványok (DIN) előírásai szerint.
Belföldi és exportreferenciákkal rendelkezünk.
Érdeklődni: Öntészeti Szolgáltató Vállalat
Budapest XX., Attila u. 37.
Tel.: 127-8430
Telefax: 147-9597

Hsz.: 234

Ingatlanbank
Ingatlanforgalmazási Leányvállalat
A Magyar Ingatlanforgalmazók Kamarájának Tagja

ELADÁSI AJÁNLAT

Bp. XII., Sárospataki úton 4 lakásos társasházban 103 m^2-es 2 + 3 1/2 szobás, 2 fürdőszobás, 2 teraszos öröklakások.

Bp. V., Néphadsereg utcában 2 szobás, 63 m^2-es és 2 szobás 95 m^2-es, telefonos lakások.

Bp. XII., Királyhágó utcában 90 m^2-es, iroda céljára is alkalmas 2 szoba, hall + személyzeti szobás öröklakás.

Bp. XVIII., Lakatos utcában, a Ferihegyi gyorsforgalmi út és a metró közelében, szálloda, bevásárló központ építésére alkalmas összközműves, 46 000 m^2terület.

Belvárosi Kirendeltség
1052 Bp., Bárczy I. u. 3—5.
Telefon: 117-1499

Budai Iroda
1022 Bp., Bég u. 3—5.
Telefon: 135-0180

Központi Iroda
1091 Bp. Üllői út 117.
Telefon: 133-9748
Telex: 22-3129
Telefax: 113-1629

Hsz.: 312

A Kecskeméti Ezermester Ipari Kisszövetkezet

Kecskemét, Csillag u. 1/E

hasznosításra felkínálja

a Kecskemét, Csillagg u. 1/E sz. alatti 1000 m^2 alapterületű víz, gáz, villamosenergiával ellátot

műhelycsarnokát

Kecskemét, Csillag u. 1/B sz. alatti központi fűtéses 250 m^2 alapterületű irodahelyiségeit, Kecskemét, Csillag u. 5. sz. alatti 130 m^2 alapterületű, víz, gáz, villamosenergiával ellátott raktárépületét, Kecskemét, Garai u. 13. sz. alatti 3277 m^2 alapterületű, bekerített, közművesített ingatlanát.

Fenti épületek és ingatlan Kecskemét déli iparvidékén, az E5-ös főútvonaltól 800 m-re helyezkednek el, szilárd burkolatú úton megközelíthetők.
Várjuk szíves érdeklődésüket a 26-287 telexen, a (76) 22-775 telefaxon, a (76) 29-049 telefonon, Kecskemét, Csillag u. 1/C sz. alatt.

Hsz.: 314

Adóból leírható, de nem ez a lényeg

Jobb adni és kapni

Az Egyesült Államokban évszázados hagyománya van a jótékony célú adakozásnak, a karitatív segítségnek. Az utcákon, az áruházakban, a színházakban, a munkahelyeken az adakozni kívánó perselyeket talál, s alapítványok ezrei állnak az adakozók rendelkezésére. Külön folyóirat, a Giving USA tájékoztat rendszeresen a jótékonykodás aktuális kérdéseiről, a leginkább támogatandó célokról.

Tavaly az amerikaiak 123 milliárd dollár fordítottak adományozásra. Ennek az összegnek 5 százaléka származott vállalatoktól, 6-6 százaléka pedig alapítványoktól és hagyatékokból. A többi, mintegy 100 milliárd tehát magánszemélyektől folyt be. Persze, a vállalati szféra adományairól az egész ország tudomást szerzett. A General Dynamics, a General Electric és a többiek azonnal megtalálják annak módját, hogy adományaikról tájékoztassák a közvéleményt, hiszen az ilyen jellegű tevékenység minden fizetett reklámnál többet ér.

Ezzel szemben az átlagamerikai nem veri nagydobra nemes célokra fordított dollárjait. Érdekes, hogy a statisztikai felmérések tanúsága szerint az alacsonyabb jövedelmű amerikai családok jövedelmük nagyobb százalékát fordítják adományozásra, mint a gazdagabbak. (Az évi 10 ezer dolláros jövedelmet meg nem haladó családoknál ez a bevételek 5,5 százaléka, míg az 100 ezer dollár jövedelmet meghaladó családok esetében nem haladja meg a 2,9 százalékot.)

Az alapítványok, számlák javára befizetett adományok egyébként az USA-ban is leírhatók az adóból, bár egy közvélemény-kutatás szerint tíz megkérdezett amerikaiból kilencnél ez nem játszott különösebb szerepet. Ebből a tényből az amerikai társadalomkutatók arra következtetnek, hogy a jótékonykodás nemzeti tulajdonság az USA-ban, s nincsen összefüggésben az adókönnyítési lehetőségekkel.

Az adományokból tavaly befolyt 123 millió dollár 54 százalékát az egyházak kapták. Nyolc százalék ment egészségügyi célokra, hat százalékával a művészeteket támogatták, de jócskán jutott a környezetvédelemre és a városi szegénység enyhítésére.

A nagyobb vállalatoknál általában külön részleg foglalkozik az adományozással és a szponzorálással. A nagyvállalatok üzleti stratégiájának ez a tevékenység szerves része, nem is titkolják, hogy adományaikkal ismertségüket, népszerűségüket, végső soron pedig forgalmukat kívánják fokozni. Az RJR Nabisco élelmiszer-ipari konszern például 30 millió dollárt ajánlott fel, hogy valamelyest emeljék az általános iskolákban a botrányosan alacsony színvonalú oktatás hatékonyságát. A Whittle Communication cég viszont azt ajánlotta, hogy az amerikai iskolák egy részét ellátja televíziós készülékkel és oktatási programokkal. Cserébe mindössze annyit kért, hogy az osztálytermekben az oktatási programjai mellett hirdetéseit is sugározzák. A válasz az iskolák részéről természetesen nem volt.

Az újságok, a televíziós és rádiós társaságok, a társadalmi szervezetek, az egyházak rendszeresen szerveznek gyűjtést konkrét célokra is. A tapasztalatok szerint az amerikaiak már csak azért is szívesen nyitják ki pénztárcájukat, mert nem tudhatják, mikor válnak ők maguk rászorultakká. Az óceán túlsó partján nem szégyen sem adományozni, sem adományt elfogadni, egyszerűen része az életnek.

(g. gy.)

EH 91. 9. 28.

csillagkoronával
Beszélgetés Jankovich Marcellal
17.45 Útban 2000 felé
18.15 Gyereksarok
Esti mese
Pumukli kalandjai
18.50 Euro-kontaktus
19.30 Híradó
20.00 Telesport
20.05 Közlemények
20.15 Love Story
(amerikai film) (1970)
22.00 Bongó
23.10 Női és férfi súlyemelő VB
23.50 Késő esti Híradó

2

Műsorvezető: Radványi Dorottya

7.00 Napkelte
10.05 Prizma
10.30 Nemcsak zöldség
11.00 Klasszikusok rajzfilmen
Maja, a méhecske
11.25 AP Rekord
–TS magasugró gála
11.55 Délidőben

Műsorvezető: Kudlik Júlia

14.05 Hírek: Műsorelőzetes
15.15 Katts és kutyája
Kutyából nem lesz szalonna
14.40 Útkereső
15.05 Három kívánság
15.55 Azok a csodálatos állatok
16.05 Angol nyelvlecke
16.35 Nézze meg az ember!
16.40 Tá-ti-ka
17.30 Gyerekeknek
Denver, az utolsó dinoszaurusz (am. sor)
18.10 Telesport

Műsorvezető: Kudlik Júlia

18.35 Műsorelőzetes
18.40 Esti egyenleg
19.00 FTC–Kispest Honvéd bajnoki labdarúgó-mérkőzés
21.05 Derűs tv-évtár
22.00 Híradó
22.35 Parabola
23.05 A rockpódiumon a Tátrai Band
23.45 Emmanuelle 2.
(francia erotikus film)

Silvia Kristel (TV2 23.45)

22.00 Kögbi világkupa
23.00 Amerkai egyetemi futball
1.00 Röplabda Párizsból

PRO 7

6.05 Dusty (am. sor.)
Hókusz-pókusz
6.30 Murphy Brown (sor.)
A maffia fenyeget
6.55 Kanada vadonjaiban
7.20 Borneo (ausztrál dok.- film)
8.10 Papírhold (am. sor.)
8.35 A bűvész (am. krimisor.)
9.20 Muppet-show (am. sor.)
9.50 Kedves Biber (am. sor.)
10.15 Egy úr az űrből (am. sor.)
10.45 Barney Miller (ism.)
11.10 Bill Cosby-show (ism.)
11.40 Mozgó kórház (ism.)
12.05 Hardcastle
és McCormick (sor.)
12.50 Ha ezt a bátyám tudná
14.30 Borneo (ism.)
15.25 Észak és Dél (ism.)
17.05 Dowling atya titkai
(amerikai sor.)
Vacsoravendég
17.55 Hírek. Időjárás
18.10 Jesse (amerikai film)
19.50 Bill Cosby-show (am. sor.)
Mister Vadon
20.15 Észak és Dél (am. sor.)
Testvérháború
22.00 Lady Chatterley szeretője
(ang.–fra. erotikus film)
23.50 San Francisco utcáin (ism.)
0.45 Hírek. Időjárás
0.55 Mozgó kórház (am. sor.)
1.20 A 373-as jelvény (ism.)
2.55 Perry Mason (ism.)
3.45 A tizenegyedik áldozat
5.15 Szabad nevetni (am. sor.)

RTL

6.00 CHIP's (ism.)
6.45 Transformers (am. sor.)
Vörös varázsló
7.10 Mesék a nagyvilágból
7.35 Kedves Bill nagybácsi
8.00 Konfetti – gyerekeknek
- Flintstone kölykök
- Maci Laci
- Scooby Doo

9.20 Klack – játék
10.05 Jetsonék (am. rajzfilm)
10.30 Mr. T. (am. rajzfilmsor.)
11.00 Pókasszony (am. sor.)
12.05 N kapitány (am. rajzfilm)
12.35 He Man (am. rajzfilm)
13.05 Mutánsok (am. rajzfilm)
13.30 Super Mario Brothers (sor.)
13.50 Forma–1 – tréning
14.10 Ragazzi – ifjúsági magazin
14.40 Katts és kutyája (am. sor.)
15.05 Daktari (am. sor.)
Oroszlánszívű Clarence

VÁLLALATSORSOK

ÁLDOZATOK

Amerika a háború utáni napokban azon elmélkedik, hogy milyen mély és mennyire tartós lesz a gazdasági visszaesés — és milyen hatással lesz a vállalatokra. A kilátások vészterhesek, ha meggondoljuk, hogy a Fortune magazin 1979-es vállalati ötszázas toplistájáról, valamivel több, mint egy évtized alatt 187 cég eltűnt. Nem arról van szó, hogy időközben teljesítményük alapján lejjebb csúsztak volna, hanem régi formájukban egyszerűen eltűntek a vállalati Amerika horizontjáról. A túlélők alkalmazkodóképessége viszont tanulságos lehet mindazon cégek számára, amelyek talpon akarnak maradni a kilencvenes évek kíméletlennek ígérkező versenyharcában.

Az 1979-es Fortune 500-ból a cégek 37 százaléka az akkori nevén és formájában ma már egyetlen cégkatalógusban sem található meg. Az előbbihez hasonlóan megdöbbentő az a megállapítás is, amely szerint az amerikai magazinban 1979-ben regisztrált 50 legnagyobb kereskedelmi hálózat fele ugyancsak megszűnt mára önálló vállalat lenni. Egy évtized alatt az 1979-ben jegyzett 50 legnagyobb amerikai közlekedési vállalatból 29 tűnt el véglegesen a „térképről", s tovább bővítve a kört megállapítható, hogy ugyanebben az időszakban a tíz legjelentősebb amerikai ipari és szolgáltatási ágazat vezető cégeinek 40 százaléka megszűnt, beolvadt más vállalatba, tönkrement, vagy felvásárolták.

A vállalati áldozatok egy része jócskán alulértékelt volt, így a versenytársak könnyen bekebelezték, más része pedig a romló eredmények miatt lett olcsón a konkurencia tulajdona. Bármelyik megközelítésből is nézzük: az elmúlt évtized vállalati áldozatainak egy része egyben a koncentrációs folyamatok felerősödésének is az áldozata.

Az élelmiszeriparban a vállalati növekedés szinte párhuzamosan alakult a népesség számának növekedésével. Amikor az amerikai népesség növekedése erőteljesen lelassult, a vállalati terjeszkedés legjövedelmezőbb formája a versenytársak felvásárlása lett. A Standard Brands, a Nabisco, a Heublein és az R. J. Reynolds például még mind önálló cég volt 1979-ben. A Nabisco nemsokára felvásárolta a Standard Brands-szet, a Reynolds pedig a Heubleint, majd pedig a megerősödött Nabiscot. Végül pedig a KKR kebelezte be az RJR (R.J.Reynolds) Nabiscot.

Hasonló folyamat játszódott le a közlekedési ágazatban is a deregulációt követően. A nagyobb vasúttársaságok sorra vásárolták meg a kisebbeket, majd pedig egymást „falták fel". Az akkori légitársaságok közül rövid idő alatt elvesztette önállóságát a Republic Airlines, a Western Airlines, a Frontier Airlines és a PSA. Ezek a cégek egyik napról a másikra tűntek el a vállalati listákból, de nem tűntek el a gazdaságból. Tevékenységüket — immáron bekebelezve — egy-egy nagyobb légitársaság részeként folytatták.

Az 1979-es Fortune-lista túlélői a nyolcvanas évek végére megizmosodtak, még erősebbekké váltak — elsősorban vállalatfelvásárlási tevékenységük révén. A Philip Morris például az 1979-es listán az USA negyvenhetedik legnagyobb vállalata volt 6,1 milliárd dolláros évi forgalommal. 1988-ban már az akkori Fortune-lista tizedik helyét foglalta el 25,9 milliárd dolláros forgalommal. Időközben ugyanis több nagyvállalatot megvásárolt, köztük az Egyesült Államok egyik vezető élelmiszer-ipari cégét, a General Foods-ot.

Joggal merül fel a kérdés: mit cselekedtek a túlélők a nyolcvanas években? Mindenekelőtt tüzetesen átvilágították tevékenységüket, végrehajtották a szükséges önáramvonalasítást, gazdaságosabbá tették a termelést, s nem utolsósorban jelentősen megváltoztatták termelési és termékszerkezetüket. Az 1979-es Fortune-lista 313 túlélőjéből 67 cég számottevően átformálta, megnyírbálta önmagát. A Mobil Oil például eladta az energiaiparhoz nem kapcsolódó üzletágait, a Colgate-Palmolive pedig kivonult az egészségügyi cikkek piacáról, s tevékenységét csak a háztartás-vegyipari ágazatra összpontosította. A General Mills óriáscég eladta divattextil-, játék- és kiskereskedelmi üzletágát, s csak a korábbi alaptevékenységével, az élelmiszeriparral, valamint a vendéglőhálózatokkal foglalkozott. A CBS rövid idő alatt kivonult a hanglemez és a képesújság biznisz-ből, mert úgy találta, hogy eredeti profiljára, a műsorgyártásra és -sugárzásra kell koncentrálnia erőforrásait.

A nyolcvanas években a túlélők egy része a csökkenő kereslet miatt kénytelen volt az árak mérséklésével fokozni eladásait, mások pedig a külpiacokon terjeszkedtek. Saját érdekeltségeket, illetve vegyes vállalatokat hoztak létre azokon a piacokon, ahol számottevő kereslet mutatkozott termékeik iránt, s ahol a keresletet korábban elsősorban exporttal elégítették ki. A külföldi letelepedés egyik fontos szempontja volt, hogy milyen kedvezményeket kínál a fogadó ország a külföldről érkező működőtőkének.

Az elmúlt évtizedet túlélő amerikai cégek, valamint a kisebb méretű vállalatok számára a kilencvenes évek fő kihívása a felvásárlás elkerülése, az önálló vállalati lét megszűntének elkerülése. Ezt elsősorban a vállalati eredmények javításán keresztül lehet elérni. A legújabb amerikai üzleti filozófia szerint a vállalatok fennmaradásának akkor a legnagyobb az esélye, ha a cég visszatér eredeti tevékenységéhez, s ott nyújt átlagon felüli teljesítményt. Az amerikai vállalati stratégiák tehát azt javasolják a cégeknek, hogy adják el azokat a nem alapprofilba tartozó — bár esetleg most éppen jól jövedelmező — üzletágakat, amelyek az elmúlt években, vagy évtizedekben „ragadtak" rájuk felvásárlással, vagy más módon. A Ford számára ez például azt jelenti, hogy évtizedünkben mindenekelőtt személy- és tehergépkocsik gyártásával kell foglalkoznia, annak ellenére, hogy jelentős — és nyereséges — érdekeltségei vannak az űrhajózási iparban, valamint a kerti kisgépek gyártásában.

A világhírű Arthur D. Little tanácsadó cég szerint a kilencvenes években számos vállalat a piac növekedésének lelassulásával, vagy éppen hanyatlásával fogja szembetalálni magát. Ennek ellensúlyozására a vállalatoknak a következő esztendőkben nagyobb figyelmet kell fordítaniuk a programozott vállalati növekedésre, valamint a nemzetközi kapcsolatok bővítésére.

AZ USA-BAN

ÉS TÚLÉLŐK

A programozott vállalati növekedés többek között új termékeket, a meglévő választék bővítését, licencek és know-how-k vásárlását, valamint a márkanév használatának bérbeadását jelenti. A Sony például kiemelkedő bevételre tett szert oly módon, hogy a szórakoztató-elektronikai iparban nagy tekintélyre szert tett márkenevét számtalan egyéb — nem önálló fejlesztésű — termékre „ráragasztotta". A programozott vállalati növekedés a szolgáltatások bővítését is jelenti. A bankok esetében ez például az üzleti órák meghosszabbítását jelenti, a gyorsfotó iparágban pedig az egyórás vállalási idő lecsökkentését 50 percre. Az autószervizek pedig ajánlhatják az elromlott gépkocsik ingyenes elszállítását, vagy éppen az elkészült (megjavított) autók házhoz szállítását. Olyan többletszolgáltatások bevezetéséről van tehát szó, amelyek egy zsugorodó piaci kereslet idején is lehetővé teszi a vásárlók, az ügyfelek elszipkázását a versenytársaktól. Persze csak addig, amíg a versenytársak is hasonló szolgáltatásokat vezetnek be, illetve újabbakkal rukkolnak elő. Ekkor kezdhet újra forogni a „körhinta".

Az amerikai vállalati stratégiák véleménye szerint a kilencvenes években is folytatódni fog a vállalati felvásárlási láz. Ezt többek között a verseny világméretű fokozódása, a stagnáló piacok, valamint a kutatásintenzív iparágak kínálta nagy profitlehetőségek idézik elő. Érthető módon a sikeres vállalati vezetők többsége szeretné elkerülni cége felvásárlását, illetve beolvasztását a konkurenciába. A vállalati menedzserek számottevően csökkenthetik a felvásárlás kockázatát, ha rendszeresen felülvizsgálják cégük tevékenységét, s nem tévesztik szem elől az alapprofilt. Aki nem kalandozik el más — esetleg „forró pénzt" ígérő — üzletágakba, azt kisebb veszély fenyegeti a cégönállóság elvesztésében. Ugyancsak növeli az önállóság megmaradásának valószínűségét a korábban kialakított „szövetségi" kapcsolatok felszámolása. A cégbarátságnak, az információk megosztásának nincsen helye a kilencvenes években.

GONDA GYÖRGY
—SZENTGÁLI PÉTER

A nyolcvanas évek nagyobb amerikai cégáldozatai

Helyezés az 1979. évi Fortune-listán	Vállalat	A vállalat sorsa
7	Gulf Oil	Megvásárolta a Chevron
13	Shell Oil	Megvásárolta a Royal Dutch Shell
15	Conoco	Megvásárolta a DuPont
32	Standard Oil (Ohio)	Megvásárolta a British Petroleum
35	Beatrice Foods	Átvette a KKR
37	RCA	Megvásárolta a General Electric
39	R.J. Reynolds	Átvette a KKR
42	Esmark	Megvásárolta a Beatrice
43	Marathon Oil	Megvásárolta a USX
46	Kraft	Megvásárolta a Philip Morris
47	Cities Service	Megvásárolta az Occidental Petroleum
50	General Foods	Megvásárolta a Philip Morris
53	Firestone Tire & Rubber	Megvásárolta a Bridgestone
62	Getty Oil	Megvásárolta a Texaco
70	American Can (Primerica)	Megvásárolta a Commercial Credit
72	Continental Can	Megvásárolta a Peter Kiewit & Sons
75	Signal Companies	Megvásárolta az Allied Corp.
77	Iowa Beef Processors	Megvásárolta az Occidental Petroleum
80	Sperry	Megvásárolta az Unisys
85	Republic Steel	Megvásárolta a LTV
88	Bendix	Megvásárolta az Allied Corp.
96	Owens-Illinois	Átvette a KKR
107	Celanese	Megvásárolta az American-Hoechst
109	American Motors	Megvásárolta a Chrysler
113	Kaiser Aluminum and Chemical (Kaiser Tech)	Megvásárolta a Maxxam
116	Carnation	Megvásárolta a Nestlé
117	Crown Zellerbach	Megvásárolta a James River
124	Borg-Warner	Családi vállalat lett
127	Norton Simon	Megvásárolta az Esmark
129	Burlington Industries	Hitelre eladták
131	Standard Brands	Megvásárolta a Nabisco
132	Singer	Átvette a Bilzerian
133	Northwest Industries	Megvásárolta a Farley Metals
134	Uniroyal	Megvásárolta a CDU Acquisitions
137	Time	Egyesült a Warnacoval
138	St. Regis Paper	Megvásárolta a Champion International
140	Freuhauf	Hitelre eladták
143	Kennecott Copper (Kennecott Corp.)	Megvásárolta a Standard Oil (Ohio)
144	American Standard	Megvásárolta a Kelso
145	North American Philips	Megvásárolta a Philips Gloeilampenfabreiken
146	Dart Industries	Kivált a Dart & Kraft-ból
149	Nabisco	Megvásárolta a R.J. Reynolds
155	Walter Kidde (Kidde Inc.)	Megvásárolta a Hanson Trust
164	Pillsbury	Megvásárolta a Grand Metropolitan
165	Colt Industries	Családi vállalat lett
167	Levi Strauss	Családi vállalat lett
169	American Broadcasting	Megvásárolta a Capital Cities Communications
172	Gould	Megvásárolta a Nippon Mining
173	White Consolidated Industries	Megvásárolta az Electrolux Átvette a KKR
177	Jim Walter	Megvásárolta a West
184	J.P. Stevens	Point-Pepperell
186	Koppers	Megvásárolta a BNS
190	McGraw-Edison	Megvásárolta a Cooper Industries
193	SCM	Megvásárolta a Hanson Trust
196	Revlon	Megvásárolta a MacAndrews & Forbes Group
199	Warner Communications	Egyesült a Time-vel

EGRI FINOMVEGYSZERGYÁR
RTÉKESÍTÉSRE FELAJÁNLJA
a következőkben felsorolt
ESZKÖZEIT

ós csúcseszterga
ző célgép
-as egyetemes kiseszterga
egyorsós, automata rud.
rga
es, egyorsós, automata rud.
rga
es, egyorsós, automata rud.
rga
egyorsós, automata rud.
rga
egyorsós, automata rud.
rga
s utáneszterga
-es kiseszterga
volver-eszterga
szintes konzolos marógép
C marógép
-ös marógép
s menetfúró célgép
s menetfúró gép
s keretes fűrész
árcsás daraboló
1-es egytengelyes köszörű
es belső üregelő

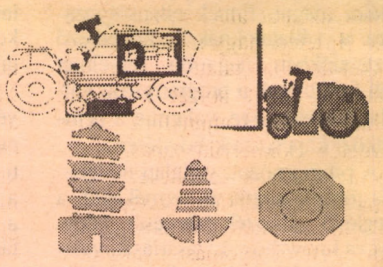

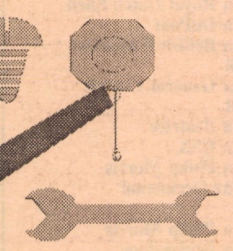

3 db GFK 180-as menetmaró
2 db 5K 63-as menetmaró
1 db 5 B 63-as menetmaró
1 db EA 300-as studer köszörű
1 db BN 102-es univerzális szerszámköszörű
1 db KR 700-as harántgyalu
1 db AD 16-os, egyorsós automata eszterga
1 db PF 42-es egyorsós automata eszterga
1 db M 7-es egyorsós automata eszterga
1 db KW 510-es hegesztődinamó
1 db BPV 300-as síkköszörű
1 db gáznitridező kemence
1 db gyorsacéledző sókályha
1 db E 400/1000-es egyetemes eszterga
1 db E 400/1500-as egyetemes eszterga
1db csőfúró célgép
1 db TKV 1/42-es légkompresszor
1 dbN 35 EKM fekvőkompresszor
1 db mágneses repedésvizsgáló
1 db leppelőgép
1 db hidraul. másoló Skoda A 40 C-hez
2 db OZ 360-as porelszívó köszörűhöz
2 db BPH típusú porelszívó köszörűhöz
6 db gumihevederes síkszállító szalag
1 db Zagro típusú vagonmozgató

Érdeklődni lehet a (36) 11-911-es telefon 193-as mellékén

A Dunapack Rt. igazgatósága

apest, Duna u. 42. 1215)
értesíti a társaság
ényeseit, hogy a társaság

91. április 26-án
13 órakor

özgyűlést tart

A közgyűlés helye:
dapest, Duna u. 42. I. em.
tanácsterem.
közgyűlés napirendje:
az 1990. évi mérleg
jóváhagyása.

napack Rt. igazgatósága

Hsz.:306

M
A VERS

A túlkínálat ellenére si
a helyzetben az iparen
a Gazd

A taxipiac liberalizálása növelte a kínálatot, a fogyasztó azonban nem tapasztalja, hogy a taxisok udvariasabbak, a taxik tisztábbak lennének, s a magántaxisok a szabad ár ellenére ugyanúgy elvárják a borravalót, mint alkalmazott társaik.

Az érdekképviseleti szervek szerint a taxis-szakma felhígult — vajon korábban csak grál-lovagok mentek taxisnak? — és egyre határozottaban és hangosabban követelik a piacra lépés szabadságának korlátozását. A közlekedési kormányzat most az önkormányzatokat készül felhatalmazni a taxik számának korlátozására.

Mivel a szóban forgó piac működési sajátosságai régóta foglalkoztatnak, a szabályozás változása előtt szeretnék egy-két gondolatot az érintettek figyelmébe ajánlani, hátha még nem késő.

A taxipiacon Budapesten és egyes vidéki városokban erős túlkínálat van, mégsincs igazi verseny. Némi különbség — néhány forintos viteldíj és alapdíj differencia — azonban tapasztalható a tarifák között. A független magántaxisok árai általában a legmagasabbak, pillanatnyilag a legolcsóbb a Főtaxi. A piac szabályai szerint azt várnánk, hogy ha valóban túl sok a taxi a keresethez képest, az árversenyben alulmaradó taxis visszaadja az ipart és így lassan új egyensúly alakulna ki a piacon. A taxipiac azonban nem az általános szabályok szerint szelektál, ha egyáltalán szelektál.

A magánfogyasztó szempontjából a kereslet és a kínálat egymásra találásának három féle csatornája, illetve helyszíne van: a telefonos rendelés, a taxiállomás és az utca.

Az első esetben a fogyasztó elvileg választhat, hogy melyik taxis társaságot hívja, de a választás rendszerint a Főtaxi vagy a Volán taxi, mert ezek számai köztudottak. A taxis magántársaságok azonban a közületi fogyasztókkal — például szállodákkal — már képesek tartós kapcsolatok kialakítására.

A sorban elöl állóhoz illik menni. De ha Mercedes...?

SZEMÜ

JÓ ÜZL

Dr. Olaszy Mariann, a Se
öt évben nemcsak a
szereznie, elsőso

Önnek a kezdet kezdetén sokat jelentett, hogy Csehák Judit miniszterelnök-helyettest, illetve egészségügyi minisztert legjobb barátnőjének mondhatja.

➤ Valóban, mindketten egészségügyi szervezők vagyunk és annak idején rengeteget beszélgettünk az egészségügyben lehetséges privát vállalkozásokról. Csehák Judit nagy híve volt ennek és végül is az ő biztatására vágtam bele. Elsőként a Király fürdőben egy fitnesz stúdiót nyitottam 1985-ben, ahol az aerobik mellett diétás és fogyókúrás szaktanácsadás, vérnyomás-kontroll és egyéb hasonló szolgáltatás is várta a vendégeket.

A második vállalkozás szervezését még 1988-ban kezdtem, amikor is egy tanulmányúton megismerkedtem egy nyugatnémet optikussal. Ebből a találkozásból született meg tavaly januárjára az Optipart nagykereskedés, amely szemüvegkeretekkel, napszemüvegekkel, valamint szemészethez kapcsolódó orvosi berendezésekkel (mint például operáló mikroszkóp, komputeres szemvizsgáló) foglalkozik. Tavaly 50 millió forintos forgalmunk volt, elsősorban szemüvegkeretekből. Üzleti filozófiánk, hogy jó minőségű, mutatós, de mégis olcsó, közepes árkategóriájú keretet kínáljunk a lakosság kevésbé tehetős rétegeire építve.

Az utóbbi időben mintha túlzott nyüzsgés lenne a szemüvegfronton. Nincs kicsit túl sok versenytárs?

➤ Éppen a napokban összegeztük négy üzletkötőnkkel az elmúlt év tapasztalatait és úgy látjuk, hogy az előbb említett piacpolitikánk helyesnek bizonyult. A közepes árfekvésű keretekkel elég jelentős szerepet sikerült kihasítanunk a piacból. Ebben a kategóriában lényegében csak egy céggel állunk versenyben. Egyébként egy tavalyi aligai optikus kongresszuson kiadott kérdőívre adott válaszokból kiderült, hogy 250 optikus lényegében elégedett volt tevékenységünkkel, csupán egy dolgot kifogásoltak, a szállítási határidők csúszását. Sajnos egyre gyakrabban tapasztaljuk, hogy a nyugati szállítók megbízhatatlanok. Ilyen okok miatt mondjuk fel éppen most üzleti kapcsolatunkat egy svájci céggel.

Úgy tudom, hogy tavaly bekapcsolódtak a kiskereskedelembe is.

➤ Igen is, meg nem is. Elképzelésünk az volt, hogy kórházakhoz, rendelőintézetekhez kapcsolódóan nyitunk üzleteket. Be is rendeztünk egy felnőtt szemüvegszalont a Fehérvári úti szakrendelőben, egy gyerekszalont pedig a Logodi utcában.

EH.

91. III. 25.

A MINŐSÉG ÁTMENT MENNYISÉGBE

„Vérátömlesztés" az Aeroflotnál

Minden jel arra mutat, hogy az idei esztendő kezdetén, az évtized vállalati átfaragása kezdődött meg a világ legnagyobb légitársaságánál, az *Aeroflotnál.* Az *„önáramvonalasítás"* valószínűleg példaként szolgál majd a szovjet vállalatok számára, amelyek eddig főleg *csak szavakban* hangoztatták a piacgazdaságra való áttérés szükségességét. Az Aeroflot most „élesben" próbálja meg, s a kísérletet nemcsak a Szovjetunióban, hanem az *egész* légiiparban megkülönböztetett figyelem kíséri.

„BÉNA KACSA"

Az Aeroflot méreteit jól jellemzik a következő statisztikák: 1989-ben a légitársaság 141,6 millió utaskilométert tett meg, az *American Airlinesnál* ugyanez az adat 74, a *Unitednél* pedig 69,5 millió volt. Az Aeroflot gépei — ugyancsak 1989-ben — 3,2 millió tonna árut szállítottak, az amerikai *Federal Express* teheráru légitársaság 2,6 millió tonna légiárut továbbított, a *Japan Airlines* teljesítménye pedig 741 ezer tonna volt.

A világelsőség azonban ez esetben *nem* párosul *minőséggel.* A szakmában és az utasok körében közismert, hogy az Aeroflot meglehetősen *rosszul szervezett* légitársaság, enyhén szólva *sok kívánnivalót* hagy maga után a földi és a légi kiszolgálás. Üzemanyag- és alkatrészhiány miatt gyakran kimaradnak járatok, elsősorban belföldön. A légitársaság vezetői szerint is az Aeroflot minőségi „mutatói", az utasokkal való bánásmód igencsak elmarad a nemzetközi színvonaltól.

Külföldi tőke nélkül „béna kacsa" maradna az Aeroflot, belső erőből ugyanis nem tudja megvalósítani sem a gazdálkodás, sem pedig a műszaki háttér átszervezését. Ezt felismerve döntöttek a vállalat vezetői — egyetértésben a repülésügyi minisztériummal — úgy, hogy 1991-ben *megkezdik a légitársaság feldarabolását* az egyes területi igazgatóságok jogkörének bővítésével. A tervek szerint a Szovjetunióban *több* regionális légitársaság alakul az Aeroflotból kiszakadva, s *egymással versenyben.*

Az Aeroflot 35 területi igazgatósága közül 22 szerzett jogot arra, hogy közvetlen tárgyalásokat kezdjen külföldi légitársaságokkal közös vállalkozások létrehozásáról. A tervek szerint a helyi igazgatóságok *fokozatosan függetlenednek* mind anyagi, mind irányítási szempontból a központtól. Ennek részeként repülőgépeket *vásárolhatnak* meg, illetve *leasingelhetnek* az anya-légitársaságtól. A litván Aeroflot-igazgatóság például már 35 repülőgépet vett haszonbérletbe a központtól s a belföldi járatok mellett megnyitotta rendszeres járatait *Berlinbe, Varsóba* és *Szófiába.* A nem távoli jövőben az önállósodó litván légivállalat részvénytársasággá kíván átalakulni.

AIR RUSSIA

A kijevi igazgatóság vezetői *önálló ukrán légitársaság* létrehozásán fáradoznak. Ennek keretében már meg is kezdődtek a tárgyalások a PanAm-mel a Kijev—New York légijárat mielőbbi megnyitásáról. Alakulóban van két szibériai légitársaság is, az *Air Caucasus* és a *Central Asia Air.* Az Aeroflot magadani igazgatósága nemrégiben megállapodott a *Seattle-i* székhelyű *Alaska Airlinesszal* heti három járat indításáról *Habarovszk* és *Anchorage* között. Más helyi igazgatóságok előrehaladott tárgyalásokat folytatnak a Lufthansával, a Swissairrel és az *Air France-szal Tbiliszi, Tallin* és más szovjet városok nyugat-európai fővárosokkal való „összekötéséről".

1993-ban kezdi meg tevékenységét az Aeroflot és a British Airways közös vállalata, az *Air Russia.* A szerződést a tervek szerint még az első fél évben aláírják, s a közös vállalat majdani tulajdonában lévő hat Boeing—747-es (Jumbo) a Szovjetunióból Európa különböző városaiba és a Távol-Kelet országaiba repül majd.

VILÁGÚTLEVÉL

A decentralizálás jegyében az Aeroflot helyi igazgatóságai még számos külföldi légitársasággal folytatnak tárgyalásokat *a szorosabb vegyes vállalati vagy részvénytársasági együttműködésről.* A külföldi tárgyalófelek számára egyértelmű, hogy nem könnyű feladat az Aeroflot „feltörése", valamint a piaci módszerek és gondolkodás bevezetése, illetve elterjesztése. A nyugati légicégek azonban a nehézségek láttán sem riadnak vissza a további tárgyalásoktól, mert tisztában vannak azzal, hogy *milyen hatalmas lehetőséget jelent számukra a szovjet légipiac akárcsak egy szeletének is a megkaparintása.*

Miközben az Aeroflot helyi igazgatóságai a decentralizáció jegyében nyugati légitársaságokkal tárgyalnak az együttműködésről, a cég moszkvai *központja* egyelőre nem hajlandó lazítani a „devizagyeplőn". A helyi igazgatóságoktól egyelőre az *utolsó centig* begyűjti a központ a konvertibilis valutabevételeket. *(Ezek összege tavaly mintegy 180 millió dollár volt.)* A moszkvai Aeroflot-központ szerint a valutabevételek centralizálása *megszűnik,* mihelyt megalakulnak az önálló légitársaságok, s az államtól megvásárolják a működésükhöz szükséges repülőgépeket.

Időközben az Aeroflot moszkvai központja is igyekszik gazdaságosabbá tenni a vállalat működését. Sorra szünteti meg a korábban csak presztízsokokból üzemeltetett *afrikai* járatokat, amelyek általában 10-15 utasnál nem szállítottak többet. Előrehaladott tárgyalások folynak új, várhatóan nagy népszerűségnek örvendő és *telt házat ígérő* járatok megnyitásáról *Chicagóba, Miamiba, San Franciscóba* és más, eddig „elhanyagolt" célállomásokra. A világútlevél bevezetésének nagy profitot ígérő anyagi oldalával, a nyugati légitársaságok mellett, a *„barátságosabb egeket"* kínáló Aeroflot is számol...

— asz —

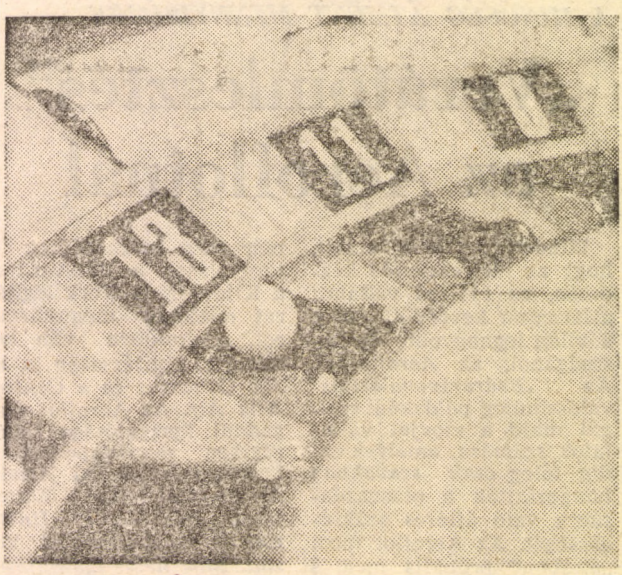

Itt mindenki csodára vár

Az öregúr a fejét vakarja. Én pedig a magamét. Ő azon tépelődik, melyik sorsjegyet szakítsa le a füzérről? Én azt nem értem: miért teszi fel bizonytalanra a pénzét? Hiszen látom, nem sok lehet neki belőle. Elárulja ezt az arasszal rövidebb nadrág, és az alóla kandikáló felemás zokni.

Ha a felmérés szerint világbajnokok vagyunk peszszimizmusban, akkor ez a bácsi köztünk a csapatkapitány. Minden oka megvan rá. De lehet, hogy optimizmusban is világelsők vagyunk? Hogy még akkor is bízunk a szerencsénkben, amikor nemcsak a matematikai valószínűség, hanem a „játszótárs" közönséges csalása is kizárja azt? Miért hisszük, hogy akkor is miénk lesz a nyertes szelvény, ha — át lehet látni rajta! — az árus kiválogatta azt? Miért hisszük, hogy a doboz alól nekünk tűnik elő a piros — ha tudjuk, hogy az egész játék „cinkelt"?

— *Nem ennyire optimista — ennyire pesszimista nép vagyunk* — látja a szakértő szemével *Síklaki István*, a *Magyar Tudományos Akadémia Pszichológiai Intézetének* kutatója. — Az optimista ember távlatot lát maga előtt, érti a világot. Nálunk azonban nagyon *sokan kilátástalannak ítélik a jövőt.* Nem tudnak hosszabb távra tervezni. Ha az ember azt látja, hogy a megtakarított harmincezer forintjával nem ér semmit, mert ezt rövid idő alatt elviszi az áremelkedés, mit tud tenni?

Kézenfekvő a válasz: *eljátssza.* Láthatjuk ezt nap mint nap a *Lenin* — jobban mondva: *Teréz* — körúttól a *Münnich Ferenc* — helyesbítek: *Nádor* — utcáig. Nagyot fordult a világ, s ez a szerencsejáték-hisztériának is kedvez, gyorsabban forog a szerencsekerék. Ami két éve elképzelhetetlen volt, mára valóság lett. Sok emberben dolgozik a félsz: ha ennyi minden történt rövid idő alatt, mi lesz jövőre? *Nosza, nyakára hágni a forintnak, mielőtt újra békekölcsönjegy vagy pengő lép a helyébe.*

— *Romlik az életszínvonal, gyarapodik a munkanélküliek száma. Hamarosan felemelkedik a sorompó a szerencsejátékok, a fogadóirodák előtt. Többen menekülnek majd Fortunához?*

— Nem hinném. Legfeljebb erre is kiterjed majd a luxusfogyasztás. Aki eddig a BMW-ket gyűjtögette unalmában, most majd kaszinóban veri el a pénzét. A nagy átlag pedig, aki eddig totózott, legfeljebb többféle játék között válogathat. Az ő számuk nem fog gyarapodni. Talán egyféle „szerencsejáték" tábora bővülhet, azoké, akiknek valamivel több pénzük van annál, semhogy lottószelvényt vásároljanak rajta: ők félig törvényes, „szürke" vállalkozásokban forgatják a forintot. Ez is egyfajta hazárdjáték.

Az aluljárókban, a piacokon pedig folytatódik a játék. Nyugdíjas vesz sorsjegyet: pár ezer forintjával úgyis csak annyit ér, mintha nem volna semmije. Így meg, talán mégis meglesz a duplája. Csodavárás, az aranyásók lázához hasonló szerencsehajszolás mindenütt. A Blaha Lujza téren az a kedves játék, a sorsjegy valóban sors-jegynek bizonyul...

Tóth Béla Endre

KÖZJOGI MÉLTÓS

Szigorú

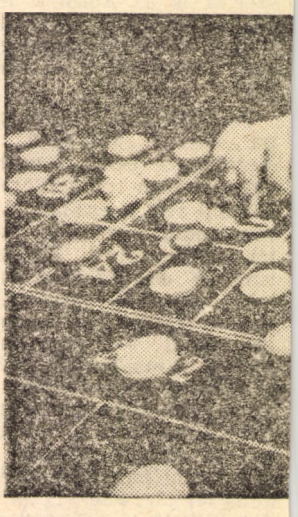

Ezúttal — úgy tűnik — nem esünk át a versenyló túlsó oldalára. Nem köszönt be hozzánk nyakló nélkül a szerencsejáték-világ az ezt szabályozó törvény előkészületeiről kiszivárgott hírek szerint.

— *Budapest nem lesz Las Vegas* — bólint rá *Lóránt Zoltán*, aki a pénzügyminiszter megbízásából már abban a hivatalban ül, melyből a szerencsejáték törvény meghozatala után ezt az átkos-áldott tevékenységet fogja felügyelni. — Az állam kizárólag csak koncessziós szerződésekkel engedi át a vállalkozóknak a szerencsejáték jogát, de a teendőket szigorú szabályokhoz köti, s betartásukat központilag felügyeli.

Mindezt azért különös hallani, mert a Nyugat jó néhány országában teljesen szabad a fogadás: *a bukméker-irodákban akár az államfő jövőjére is lehet tétet tenni.*

● *Ha nálunk is nyílnak fogadóhelységek, fogadhatunk majd arra, hogy med*

91. ápr. 4.

Tavaszi meglepetés: hegymenetben a dollár

Két hónap alatt *feje tetejére* állt a nemzetközi pénzpiac: *míg február elején a valutapiaci szakértők szinte kivétel nélkül a márkára „esküdtek", április első napjaiban már ismét a dollár az úr.* Az év elején minden jel arra mutatott, hogy *1991 a német márka éve lesz,* a pénzpiacok lélektana azonban kiszámíthatatlan, s a „zöldhátúnak" csak néhány hétre volt szüksége a vezető szerep visszaszerzésére. *Persze ez alatt a néhány hét alatt történt egy és más a világpolitikában és a világgazdaságban.*

Február első napjaiban a dollár árfolyama a márkához képest történelmi mélypontot ért el, *akkor egy dollár mindössze 1,44 márkával volt egyenlő.* Március végén viszont az amerikai valuta csaknem elérte az 1,70 márkás árfolyamot, *rövid idő alatt tehát majdnem 20 százalékot erősödött a dollár a márkához képest.*

KINCSTÁR

Az Öböl-háború gyors és sikeres befejezése számottevően növelte a bizalmat a dollár iránt, a pénzpiacokon eufórikussá vált az amerikai valuta kereslete. *Nem járt sikerrel a központi bankok beavatkozása a dollár árfolyam-emelkedésének lassítására, s hiába dobtak jelentős mennyiségű amerikai valutát a pénzpiacokra, nem sikerült megakadályozni az árfolyam drámai emelkedését.* Noha az amerikai gazdaságot továbbra is *enyhe recesszió* sújtja, az üzletemberek nemzetközi közössége optimista: *megítélésük szerint a nyár elején megkezdődik az óceán túlsó partján a fellendülés.* Ugyancsak a dollár erősödése irányába hat, hogy az USA folyó fizetési mérlegének hiánya számottevő mértékben csökken. Számítások szerint egy rövid időre aktívum is keletkezik, *mivel a szövetséges hatalmak háborús hozzájárulásának átutalásai — mintegy 50 milliárd dollár értékben — ezekben a hetekben kerülnek be az amerikai kincstárba.*

KAMATLÁBAK

A márka számottevő meggyengülése is elsősorban *lélektani okokra* vezethető vissza. A Szovjetunióban uralkodó politikai káosz és az ottani katasztrofális gazdasági helyzet áttételeken keresztül lejjebb nyomta a német valuta árfolyamát. Ezt a folyamatot csak erősítette a Bundesbank elnökének, *Karl Otto Pöhlnek* a nyilatkozata, aki szerint a német egyesítés gazdaságilag nem volt megfelelően előkészítve, *s kudarcot hozott.* Németország nyugati fele számára a volt NDK gazdaságának életben tartása, illetve átalakítása a számítottnál nagyságrendekkel kerül többe. S miközben az amerikai folyó fizetési mérleg az egész évet tekintve idén valószínűleg *egyensúlyba* kerül, a nem várt kiadástömeg miatt a korábban jelentős felesleget mutató német folyó fizetési mérleg vágtat a *deficit* felé.

Jelenleg a német és a japán kamatlábak magasabbak az amerikainál, ebből a szempontból tehát vonzóbb a spekulánsok számára a márka és a jen. Hosszabb távon azonban valószínű, hogy mind Németország, mind pedig Japán a kibontakozó recesszió ellensúlyozására kénytelen lesz csökkenteni a kamatokat, *így a három ország kamatszintje meglehetősen közel kerül majd egymáshoz.* Az infláció alakulása is a jelek szerint a dollár javára dolgozik. Az előrejelzések szerint a pénzromlás az Egyesült Államokban idén a tavalyi 5,3-ról 4 százalékra csökken, ezzel szemben Németországban és Japánban 1991-ben felgyorsulhat az infláció.

A dollár izmosodása a márkához és a jenhez képest felveti a kérdést: *hol a határ?* A papírformában már nem bizakodó pénzpiaci szakértők egybehangzó véleménye szerint *az amerikai valuta árfolyama nem éri majd el az 1985 februári csúcsot.* Akkor egy dollár 3,45 márkával és 263 jennel volt egyenlő. Ma az USA-nak nem áll érdekében egy 1985-öshöz hasonló erős dollár, amely *igencsak felborítaná a világ pénzügyi látszategyensúlyát.* Az viszont tény, hogy vásárlóerejét tekintve az amerikai valuta még mindig jócskán alulértékelt a vezető nyugati valutákhoz képest. Ennek fényében a pénzpiaci szakértők a dollár további erősödésével számolnak, véleményük szerint nem kizárt, hogy az esztendő második felében egy dollár akár két márkával, illetve 180 jennel lesz egyenlő.

BIZTOS KIKÖTŐ?

A befektetők azonban nem hagyhatják figyelmen kívül, hogy Németország és Japán az infláció elleni harcban egy ideig kénytelen lesz magasan tartani a kamatokat. *Ez viszont átmenetileg akadályozhatja a dollár diadalmenetét.* Ennek ellenére úgy tűnik, hogy nem kell csalatkozni a biztonságos kikötőnek számító dollárban. Hacsak nem következik újabb meglepetés.

(— asz —)

EMEZBOLTBAN

szor tért vissza zikális rendőr

A kétszintes üzlet alsó részében az átlagosnál nagyobb *a zenei kínálat,* igaz, a vásárló üres CD-borítót kénytelen a pénztárhoz vinni, s a lemezeket csak *függesztett* börtönbüntetésre ítélte a muzikális betörőt.

— rizs —

Szeminárium Long Beachben

Nem félti elnökségi tagságát Vuszek

Az egyik nap olvasom a hírt, miszerint *Vuszek Antal*, a világ egyik „legkeresettebb" vízilabdázója júniusban, a rendezők meghívására, nemzetközi játékvezetői szemináriumot vezet Long Beachben, a női pólósok Világ Kupa-vetélkedése alatt, másnap valaki szenzációként meséli: képzeljem, a nemzetközi hírnévnek örvendő *Vuszek* „leereszkedett" a serdülőkhöz...

— *A világ legtermészetesebb dolga, hogy igyekszem megragadni minden gyakorlási lehetőséget* — magyarázza a kitűnő sípmester. — *Tavaly a 4×9 perces játékidő bevezetése jelentett számunkra is plusszterheket, most pedig a vadonatúj szabályokat kell a lehető legrövidebb idő alatt megszoknunk. Számomra magától értetődik, hogy ne csak külföldön és a hazai élvonalban vezessek, hanem az alsóbb osztályban, az utánpótlás korcsoportok meccsein is.*

— Az új szabályoktól sokan féltek és féltették a vízilabdát is. Játékvezetői szempontból mi okozza az újdonságok közül a legtöbb gondot?

— *Nem tudom, hogy társaim hogy vannak vele, de én úgy vettem észre, hogy a kiállítások utáni visszajövetelekre kell külön is koncentrálnom. Tudja, nem feltétlenül kell ugyanannak a játékosnak visszatérnie a büntetés letelte után, akit kiállítottunk...?!*

Vuszek Antal nem „csak" játékvezetőként tényked ik a medenceparton, hanem elnökségi tag is, tehát érintett (lehet) abban a változásban, amit néhányan a hónap végén sorra kerülő közgyűlésre időzítenek.

— Mit szól ahhoz, hogy a „szakma" nagyobb beleszólást kér az irányításba is?

— *Miután tényleg érintett vagyok ebben a témában, csak annyi a véleményem, hogy a közgyűlésnek kell tisztáznia: mit tett ez az elnökség 1989 decembere, megválasztása óta!*

— Van eredmény és van pénz...

— *Nem én mondtam. Egyébként meggyőződésse állíthatom, s nem az elnökségi tagságomat félten, hogy a szakmai észrevételeket szinte százszázalékosan akceptálja a testületünk: a szakembereknek eddig a ligán keresztül volt lehetőségük véleményük érvényre juttatására, s az elnökség körülbelül 35 liga javaslat közül legalább 30-at elfogadott.*

— Mi a nyári programja mint játékvezető?

— Egyelőre csak az biztos, hogy májusban egy olaszországi nemzetközi tornán bíráskodom. Long Beach nekem is, női pólósainknak is, még bizonytalan...

(serényi)

ÜGETŐ

I. Ritka — Risto Bear — Paul — Pasztilla. II. Pázsit — Reakció — Oktondi — Corona. III. Rendfőnök — Orgonavirág — Óceánia — Nádor. IV. Lexikon — Rejtelem — Pacifik — Parmen. V. Olívia — Pimpó — Mágnás — Paszternák. VI. Pálca — Nerc — Obeliszk — Jótálló. VII. Nüansz — Józan — Nadály — Pribék. VIII. Rodrigó — Ofalu — Lampas — Olivér. IX. Nepál — Oázis — Piktor — Jegy.

A mai verseny 16 órakor kezdődik.

★

Marschall Istvánnak emlékezetes marad a március 30-i versenynap, amíg él, ugyanis első profigyőzelmét aratta a pesti ügetőpályán, de a verseny körülményeit sem felejti egyhamar. Mint az várható volt, Mágnás hajtója az őt ért sérelmét a pályán próbálja lekivitelni, ami tulajdonképpen egy körön keresztül sikerült is, ugyanis amikor First Dusttal Marschallt előzni akarta — hol ki-, hol behúzott előtte, ami miatt a közönség hangosan tüntetett. A második körben nagy nehezen lerázta „ellenségét" Marschall, és utánaeredt a mezőnynek, de a nagy ellenfél, Bumeráng addigra már az élen ügetett. A célegyenesben „bekapcsolt" a svéd ügető, és nagy küzdelem után, másfél hosszal megverte a szovjet import lovat. A futam után a győztes Marschallt megéljenezte a közönség, Istókot pedig a versenyintézőség figyelmeztette „sportszerűtlen" viselkedése miatt. Reméljük ezután a csatabárd a földbe kerül, mert ha további folytatása lesz az acsarkodásnak akkor talán legközelebb már nem a versenyintézőségnek hanem a mentőknek kell majd intézkedni.

(v.)

BOSKOV ÉS A DEMOKRÁCIA

Sampdoria—Real átszálló?

Nagyon úgy fest, június végén lejáró szerződését már nem hosszabbítja meg a Genovában 1986 óta dolgozó jugoszláv sikeredző, a 60 éves Vujadin Boskov. Ő, aki 1971. és 1973. között a „kékek" nemzeti csapatát is kormányozta, s volt már edző a Real Madridnál is, most újra Ibériába vágy. Persze, ehhez lesz még egy-két szava Paolo Mantovaninak, a Sampdoria olajmágnás klubelnökének, aki két esetet ismer. Ha nyer bajnoki aranyat a „Samp", akkor zsíros ajánlattal áll elő. Ha nem, úgy azért próbálja marasztalni

„Samp" 96 éves történetében sohasem nyert még olasz bajnokságot, ám Boskovval kétszer elvitte a kupát, és persze megnyerték legutóbb a KEK-et is. Most jó esély van a bajnoki címre, s akkor felednék azt is, hogy a Legia Varsó ellen bizony kiestek a KEK-ből...

„ŐSKÖVÜLETEK" LEBONTÁSA?

BRADY BANK-BAJAI

Átfogó bankreformtervet terjesztett a törvényhozás elé Nicholas Brady pénzügyminiszter azzal a nem titkolt céllal, hogy talpraállítsa és korszerűsítse az utóbbi években igencsak „megroggyant" amerikai bankrendszert. A honatyák várhatóan csak 1991 vége felé döntenek a csomagterv egyes elemeiről, de tisztában vannak azzal, hogy nem tűr halasztást az USA bankrendszerének megreformálása.

Húsz évvel ezelőtt a világ 25 legnagyobb bankja közül hét volt amerikai. A tavalyi huszonötös toplistán azonban már egyetlen amerikai pénzintézet sem szerepelt. Sokat elárul az amerikai bankrendszer gondjairól az is, hogy míg a hatvanas évek végén 13 500 bank működött az országban, számuk tavaly már nem haladta meg a tízezret. Az utóbbi három évben csaknem ezer bank volt kénytelen csődöt jelenteni, s különösen az 1990-es év volt gyászos a tengerentúli bankok számára.

A bankbezárások igencsak megrendítették a lakosság bizalmát az Egyesült Államok gazdaságának egyik sarkköve, a bankrendszer iránt. A látványos és szomorú bankcsődök felgyorsították a Bush-kormányban korábban megkezdett munkát a bankrendszer megreformálására, a csaknem hatvanéves törvények felülvizsgálatára és korszerűsítésére.

ÚJ SZABÁLYOZÓK

Brady csomagtervének alapelve, hogy az évszázad vége felé közeledvén az amerikai bankrendszer nem működhet eredményesen olyan szabályozó törvények közepette, amelyek gyakorlatilag nem változtak a harmincas évek eleje óta. Az 1933-ban született Glass-Steagall törvény például megtiltotta, hogy a kereskedelmi bankok értékpapírok forgalmazásával, biztosítással és ingatlanokkal foglalkozzanak. S ez a tiltás ma is érvényben van. Pedig a nagy iparvállalatok — többek között a Ford, a General Motors, a General Electric stb. — már létrehozták saját pénzügyi leányvállalataikat, amelyek hitelnyújtással, biztosítással, részvény- és értékpapír-kereskedelemmel, lízinggel foglalkoznak, sőt, bekapcsolódtak a hitelkártya-üzletágba is.

A kormány központi kérdésnek tekinti a betétbiztosítási válság megoldását. A jelenlegi szabályozás szerint a kereskedelmi bankok minden 100 dollár új betét befogadása után 19,5 centet fizetnek be a szövetségi betétbiztosítási alapba. Az alapban felhalmozódó pénzből kártalanítják a csődbe jutott bankok magánbetéteseit. Az alap 1987-ben még 18,3 milliárd dollár felett rendelkezett, az idei esztendő elejére ez az összeg négymilliárdra olvadt le a sorozatos bankcsődök következtében. A szakértők számításai szerint az idén várható újabb csődhullám miatt 15 milliárd dollárt kell a betétesek kárpótlására fordítani, az alap azonban ennek az összegnek az egyharmadával sem rendelkezik.

A hiány pótlására az alap kénytelen lesz hitelt felvenni a központi bank szerepét betöltő FED-től, végső soron tehát az adófizetők fedezik a bankcsődök okozta károkat. Az amerikai kormány számára szinte mindennél fontosabb a betétesek bizalmának fenntartása a bankrendszer iránt, ugyanis ha ez utóbbi összeomlik, akkor megrendülhetnek az ország gazdaságának alapjai is. Ezt elkerülendő, a Brady-terv több intézkedést helyez kilátásba. Miután a következő három évben az alap kárkifizetései elérhetik a 40 milliárd dollárt is, halaszthatatlan a szövetségi betétbiztosítási alap feltöltése. Az elképzelések szerint a bankok 1992-től minden 100 dollár új betét után 19,5 helyett 23 centet fizetnek be. Miután az így befolyó összeg sem lesz várhatóan elegendő, nem kizárt, hogy a bankokat egyszeri hozzájárulásként betéteik 1 százalékának befizetésére kötelezik.

Változás várható a betétbiztosítási rendszer működésében is. Jelenleg a csődbejutott bankok betétesei 100 ezer dollárig érezhetik magukat biztonságban. Az ezt meghaladó betétek bankcsőd esetén „elvesznek", tehát nem téríti vissza az alap. Brady csomagterve szerint a biztosítás felső határa 200 ezer dollár pénzintézetenként. Ez annyit jelent, hogy a betéteseket központilag ösztönzik arra, hogy a megtakarításaikat több pénzintézetnél helyezzék el. Ha például valakinek egymillió dollár megtakarított pénze van, jól teszi, ha azt 200 ezres „csomagokban" 5 banknál helyezi el. Így az alapból a teljes összeget visszakaphatja — ha mind az öt bank csődbejut. Szigorító feltétel, hogy az alap csak akkor fizet csőd esetén, ha a pénz már legalább két éve a csődbejutott bankban van betétként. Látnivaló, hogy az utóbbi évek bankcsődsorozata arra kényszerítette a Bush-kormányt, hogy intézkedések sorával növelje a lakosság bizalmát a bankok iránt. Szomorú következményekkel járna ugyanis, ha az amerikaiak megtakarításaikat külföldön helyeznék el, vagy pedig tömegesen más megoldásokat keresnének pénzük fialtatására.

Ugyancsak egy több évtizedes törvény tiltja, hogy iparvállalatok részesedést szerezhessenek pénzintézetekben, illetve egy-egy bankot megvásárolhassanak. A Brady-csomagterv ennek a kötöttségnek az oldását javasolja, mert megítélése szerint az amerikai bankrendszer csak a keresztTulajdonlás révén lehet versenyképes bel- és külföldön.

Fontos eleme a tervnek a beruházási és a kereskedelmi bankok szigorú elhatárolásának a megszüntetése is. Brady és a kormány véleménye szerint a kereskedelmi bankok számára is lehetővé kell tenni az értékpapír-kereskedelembe való bekapcsolódást. (Erdemes megjegyezni, hogy Magyarországon éppen a bankok szakosodása vette kezdetét, az Egyesült Államokban viszont egyre növekszik az igény az úgynevezett univerzális, tehát széles tevékenységi körrel rendelkező bankok iránt.)

KITÖRÉSI ESÉLY

Őskövületnek számít az a törvény, amely megtiltja az amerikai bankok számára, hogy fiókot nyissanak a székhelyükön kívüli szövetségi államokban. A Bank of America például csak Kaliforniában tevékenykedhet, más szövetségi államokban csak képviseleti irodát tarthat fenn, de az nem foglalkozhat bankműveletekkel. Az úgynevezett „interstate banking" (államok közötti banktevékenység) tilalma és hiánya akadályozza az amerikai bankok növekedését. Washington a tervek szerint három év alatt kívánja fokozatosan feloldani a tilalmat, s a terjeszkedés lehetősége nemcsak a versenyt fokozza majd az USA bankjai között, hanem minden bizonnyal azok további izmosodását is fogja szolgálni.

Az élesedő verseny persze várhatóan erről az oldalról is növeli majd a bankcsődök és a bankfelvásárlások számát. Amerikai bankszakemberek véleménye szerint a szövetségi államhatárok átlépésének megengedése után nehéz helyzetbe kerülnek majd a kisbankok. Véget ér viszonylagos védettségük, s előbb-utóbb kénytelenek lesznek összeolvadni nagyobb versenytársaikkal. Bankárjóslatok szerint az évezred végére az amerikai bankok száma — a csődök és az összeolvadások, valamint a felvásárlások miatt — nem haladja majd meg az ötezret.

Az egyes szövetségi államok (főleg a kisebbek) részéről meglehetősen nagy az ellenállás az „interstate banking" tervezett engedélyezése miatt. Arra hivatkoznak, hogy jelentős adóbevételtől esnek majd el, ha a területükön működő és ott nyereséget termelő bankok a profit után majd a székhely államában fizetnek adót. Delaware állam például 70 millió dollár adóbevétel-kiesésre számít évente.

A betétbiztosítási rendszer megmentése és átformálása, a bankok tevékenységi körének bővítése és a bankok más államokban való működésének engedélyezése mellett az amerikai bankreformterv fontos eleme a pénzintézeti rendszer szabályozásának, felügyeletének és irányításának korszerűsítése. Jelenleg a bankrendszer irányítása és felügyelete túlságosan központosított, s igen sok teher nehezül a jegybankra. A deregulációs tervek szerint a pénzügyminisztériumon belül szövetségi bankhivatalt, amolyan bankfelügyeletet állítanának fel, amely ellátja majd a takarékbankok és a többi pénzintézet felügyeletét. (Az Egyesült Államokban a takarékbankok csak lakossági szolgáltatásokkal foglalkoznak, vállalatfinanszírozási és számlavezetési üzletáguk nincsen.)

HEVES VITÁK

A múlt év figyelmeztetés volt a kormány és a törvényhozás számára, ugyanis a takarékpénztár-rendszer csődhulláma és az ingatlanpiac összeomlása azonnali beavatkozást igényel. Dereguláció nélkül évente 200—300 bank juthat csődbe, ráadásul a nemzetközi pénzvilág bizalma is megrendülhet az Egyesült Államok iránt. Arról nem is beszélve, hogy a csődhullám kárainak enyhítésére évi 60—80 milliárd dollár erejéig igénybe kellene venni a költségvetést is, vagyis az adófizetők pénzét. Ez utóbbi pedig szent dolog az USA-ban; egyetlen magát újraválasztatni akaró politikus sem engedheti meg magának, hogy a bankreform helyett a büdzsékiadások növelését támogassa.

A Bush-kormány arra számít, hogy a törvényhozásban heves vitákat fog kiváltani a Brady nevével fémjelzett reformcsomag. Egyes kérdésekben igen nagy az ellentét a honatyák között, ezért még a legoptimistábbak sem számítanak arra, hogy az egész reformtervet elfogadják. Azzal viszont mindenki tisztában van, hogy minél később enyhítik a bankok gondjait, annál nehezebb helyzetbe kerülnek a pénzintézetek és a betétesek. Nem utolsó szempont az sem, hogy a sok tiltás, az erős központi szabályozás ma már nem felel meg az amerikai gazdaság érdekeinek. Az USA bankjai a dereguláció hiányában mind kevésbé versenyképesek külföldön is, amit jól mutat, hogy az elmúlt két évben az amerikai pénzintézetek sorra zárták be külföldi fiókjaikat. Többségük tehát kénytelen kivonulni külföldről, odahaza viszont tevékenységüket idejétmúlt törvények szabályozzák és korlátozzák. A Wall Street Journal nemrégiben mintegy siettetésként válaszút elé állította a törvényhozást: vagy mielőbb megszavazza a bankrendszer reformját, vagy pedig a politikai csatározások miatt „nevét adja" a pénzintézetek haldoklásához...

GONDA GYÖRGY—SZENTGÁLI PÉTER

A BANKOK PIACI RÉSZESEDÉSÉNEK LEMORZSOLÓDÁSA

A pénzintézetek által birtokolt eszközállomány aránya (százalék)

	1960.	*1989.*
Kereskedelmi bankok	34,2	26,6
Egyéb betéti intézmények*	17,0	14,1
Nyugdíjalapok	8,8	15,6
Biztosítók	21,8	14,5
Ügynökségek, jelzálogkasszák	1,7	10,8
Befektetési/pénzpiaci alapok	2,6	8,1
Egyéb	11,6	10,4

* Beleértve a takarékegyesületeket
Forrás: Federal Reserve

BRÜSSZELI POSTA

AZ UNIÓ RÖGÖS ÚTJA

Az Európai Közösség égisze alatt (is) megvalósult német egység és a tizenkettek közép-kelet-európai szerepének jelképes aláhúzására szolgált volna az eredeti tervek szerint az európai közösség külügyminisztereinek Drezdában — először a volt NDK-területen — megrendezett legutóbbi találkozója. A jelképek helyett azonban a kemény realitások voltak napirenden: a világsajtó így elsősorban arra figyelt, hogy a Tizenkettek Jugoszlávia egységének megőrzésétől tették függővé a Belgrád által kért jelentős gazdasági segítség kérdésének tanulmányozását.

A Közösség politikai uniójával kapcsolatos finom manőverezésre így még kevesebb figyelem jutott. Pedig a hónap végén esedékes luxemburgi csúcsértekezleten, amely a legkisebb tagország féléves elnökségét zárja, ez lesz az egyik legfontosabb téma. Miután annak a közösségnek közeljövőben kialakítandó struktúrájáról van itt szó, amelyl társulni kívánunk, érdemes szemügyre venni az ütköző koncepciókat. Ezektől függ ugyanis, hogy a közösség centralizációs vagy konföderációs irányba halad majd tovább.

Az elnökség tervezete három „pillérre" helyezné a közösségi gépezetet. Az elsőhöz a hagyományos közösségi akcióterület, vagyis a gazdaság, a „nagypiac", továbbá a kialakítandó gazdasági és pénzügyi unió tartozna, ahol érvényben maradna a jelenlegi mechanizmus (Bizottság, Európa-parlament, Miniszteri Tanács — az utóbbi mint döntéshozó szerv, amely bizonyos esetekben akár minősített többséggel is határozhat).

A második pillért a jogi, rendőri és hasonló szervek kormányközi együttműködése alkotná, amelyet nem lehet alárendelni közösségi döntéseknek. A harmadikat, — nyilvánvalóan a kulcsfontosságút — a külpolitikai együttműködés és a közös biztonság jelentené, amelyben szintén az államközi összehangolás és nem a Közösség bizottságának kezdeményezése lenne a kiindulópont. Ez nem sokban különbözne a jelenlegi politikai együttműködési gépezettől. A három különböző pillér fölött helyezkedne el az állam- és kormányfők közös döntéshozó testülete.

A luxemburgi tervezet a francia, a nemzeti szuverenitást mindig is előtérbe helyező álláspont-hoz áll közelebb. A tervet azonban mégsem osztja a Közösség bizottságának francia nemzetiségű, de európaizáló elnöke, Jacques Delors. Fenntartásokkal fogadták a Benelux-országok és más tagállamok is. Véleményük szerint így a különböző szabályok szerint működő területek fölött elhelyezkedő csúcs-szint esetenkénti döntőbíráskodása áttekinthetetlenné tenné a Közösséget. A bírálatok mögött a nemzetekfeletti és a konföderációs elképzelések hívei közötti konfliktus rajzolódik ki. Ami a briteket illeti, (akik a legkevesebb lelkesedést tanúsítják a külpolitikai és katonai integráció iránt), türelmesen várják, hogy előbb a többiek rendezzék nézeteltéréseiket — számukra igazán nem sürgős az ügy.

A június végi csúcsra Luxemburg új szöveget ígért — még mielőtt a következő (holland) elnökség veszi majd át a politikai unió kényes stafétabotját. Számára a feladat annál is kényesebb, mivel elvben a politikai unióról december óta tárgyaló kormányközi értekezletnek az év végéig célba kellene érnie.

BARACS DÉNES
Brüsszel

VÁLLALKOZÁSTAN — KÖZÉPISKOLÁS FOKON

a2 + b2 = AIDA. Ez nem a Pitagorasz-tétel operai értelmezése. Az Aida ugyanis a figyelem, az érdeklődés, a vágyfelkeltés, valamint az ezt követő célirányos tevékenység angol rövidítése.

Ilyen és hasonló vállalkozói, menedzser- és marketingszemléletű fogalmak játékos megismerésével próbálkoznak február óta néhány hazai középiskolában a másodikos és harmadikos diákok. Az északangliai Durham University Business School vállalkozási tanszékének oktatói, amikor magyar kollégáikat erre a munkára felkészítették, nem értették, hogyan kaphatnak érettségizőink bizonyítványt anélkül, hogy fogalmuk lenne a makro- és mikrogazdasági folyamatokról, az üzletről és a vállalkozásról. Náluk ugyanis általános iskolás kortól tanítják mindezt.

Magyarországon a SEED Kisvállalkozás-fejlesztési Alapítvány anyagi és szakmai támogatásával egyelőre öt vidéki — a nagykanizsai Batthyány, a szekszárdi Garay, a szegedi Tömörkény és Deák Ferenc gimnáziumokban, a szolnoki Jendrasik műszaki szakközépiskolában — valamint két fővárosi — az I. István gimnáziumban és a Kolos Richard műszaki szakközépiskolában — tanintézményben vezették be a kísérleti szakköröket. E nagyon is demokratikus foglalkozásokon nincs kényszer, csak rávezetés — mondják. S tankönyv helyett egy tanári kézikönyv és okos, szellemes munkafüzet a diákcsoportoknak.

A különböző egyéni és kollektív helyzetgyakorlatokkal tanár és diák együtt élje meg mind elméletben, mind a valóságban, hogy milyen is egy vállalkozás beindítása, ráérezhetnek a sikerre — állítja Kovácsné Lénárt Gizella, a Kolos Richard Szakközépiskola és Technikum mérnök-tanára.

És arra is, hogy a kudarc sem kizárt. Sajnos a szakmunkásképző intézetet nem vonták be a kísérletbe, holott a kezdő szakemberek munkábaállási nehézségeit csökkenthetné, ha a majdani iparosok rendelkeznének vállalkozói alapismeretekkel.

GÜNDISCH MÓNIKA

AZ ÉSSZERŰ KOCKÁZAT

Az amerikai üzletemberek jórésze azt tartja, hogy tíz — nagyjából azonos nagyságrendű — vállalkozásból nyolcnak nyereségesnek kell lennie ahhoz, hogy két esetben tolerálható legyen a veszteség. Hogyan érhető el ez az arány? Az ésszerű kockázatvállalással, aminek lényege a döntés mechanizmusában található.

Nemcsak arról van szó, hogy mer-e az üzletember dönteni és kockáztatni, hanem arról is, hogy képes-e szimultán döntésre. Azaz, hogy komplexen és egyidejűleg tekintse át a rendelkezésre álló információkat, egybevetve a különböző feltételeket a döntés kihatásaival és következményeivel. Ezzel a képességgel nem minden döntéshozó rendelkezik.

Sajnos példa erre a közelmúltban az egyik arab országban vállalt építkezésünk kudarca. A döntéshozók, mintha csak egy tényezőt láttak volna: minden áron dollárt szerezni. Így a legfontosabb műszaki körülményeket — hogy nem homok, hanem kősivatagban kellett építkezni — is szem elől tévesztették.

A döntésképtelenség gyakorta csap át elhamarkodott, pánikdöntésbe. Máskor pedig az elemző, előkészítő munka húzódik el a végletekig. Hiszen közben a konkurencia megszerezheti az üzletet. Angolszász szakemberek szerint versenyhelyzetben a döntésből a kockázatot mintegy 60 százalékig lehet kizárni. Az ésszerű kockázat nem hazardirozás.

A felelősség oldaláról vetődik fel: mennyire felelnek meg az ésszerű kockázatvállalás követelményének a testületi döntések. Minél fontosabb egy döntés, annál inkább igyekeznek a gazdaság szereplői testületekre ruházni annak jogát. A testületek ugyanis nemcsak a képviseletet valósítják meg jobban, mint az egyének, hanem kevésbé szélsőségesek is — állítják többen. Amerikai pszichológiai kutatások azonban az ellenkezőjét bizonyítják, mert szerintük a megosztott felelősség miatt a testületek hajlamosabbak a nagyobb kockázat vállalására, mint az egyének. A testületi döntéseknél tapasztalt kockázateltolódásban szerepet játszik szerintük az is, hogy a teljeítményorientált társadalmakban a kockázatvállalásnak pozitív értéke, presztizs-jellege van. Ezért a testületek tagjai igyekeznek egymáson is túltenni az erősen kockázatos döntéseknél.

Ezek ellenére sem lehet persze a testületi döntések jelentőségét tagadni. Ám ezekre nagy, tömegeket érintő témákban lenne szükség, mint például az államkölcsönök felvétele.

DR. TAKÁCS ILONA

IDEALISTA AMERIKAIAK

Az Ipargazdasági Intézet szerződést kötött az Egyesült Államok egyik nagy alapítványával, a CIPE-pal. Az intézet kutatásokat végez a kicsi és közepes magánvállalkozások hazai kibontakozásának lehetőségeiről és a privatizációt gyorsító javaslatokat dolgoz ki.

Az amerikaiak által nyújtott 105 ezer dollár mellé az intézet az OMFB-től, a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítványtól és várhatóan az Ipari és Kereskedelmi Minisztériumtól összesen ugyanennyit kap forintban. Ez a pénz ugyan nem közvetlenül a kisvállalkozásoknak juttatott tőke, de nagyságrendekkel nagyobb összeget fog a magánvállalkozások érdekében megmozgatni - állítja Kállay László, a projekt egyik vezetője.

Az Alapítvány és a Vállalkozók Országos Szövetsége (VOSZ) között is várható egy megállapodás. Az ingyenes vállalkozói tanácsadás mellett a VOSZ olyan közvéleményalakító stratégiát dolgoz ki, amely javítja a magyar magánvállalkozókról alkotott képet.

F. P.

FELVETTÉK A VOSZ-T AZ ILO MUNKAADÓI TAGOZATÁBA

A Vállalkozók Országos Szövetségét (a volt szocialista országok munkaadó szervezetei közül elsőként a lengyel munkaadók uniójával együtt) június 3-án felvette tagjai sorába a Munkaadók Nemzetközi Szövetsége (IOE). Az IOE az ENSZ Munkaügyi Szervezetének (ILO) munkaadó tagozata, amely 105 ország kormánytól független munkaadó szervezetét tömöríti.

GYAKORLATI MARKETING

A magyar cégeknek mindössze 5 százaléka rendelt meg piackutatást működése során. Miért? Sokallják az árát, nehezen mérhető a megtérülése és nincs kidolgozva a hasznosítás technikája. A piackutatás nem része a hazai vállalati kultúrának -- derül ki mindez egy marketing ügynökség tapasztalataiból.

A Kopép Research International marketing ügynökséget tavaly év elején alapította a Konjunktúra Piackutató és Informatikai Intézet. A Kopép, amely tagja a Research International nemzetközi piackutató hálózatnak, tavaly 30 piackutatást készített. A megrendelők fele magyar, fele külföldi cég volt. A munkák között egyaránt voltak átlagosan 300 ezer forint értékű tanulmánykészítések és ötezer forintos céglista-összeállítások.

A tanulmányok első csoportja általános piaci leírás, amelyet elsősorban külföldi kereskedelmi kamarák vagy más non-profit szervezetek rendelnek meg az ország jogi és gazdasági trendjeiről vagy egy-egy régiójáról. Ez egyébként a legolcsóbb tanulmánytípus, mert nem kíván interjúzást.

A többi tanulmány körülbelül fele valamely termék vagy szolgáltatás piaci bevezetését szolgálta. A magyar gyártókat, a rokon-gyártmányokat, a külkereskedelmet, a vegyes vállalatokat, a szabályozást és a várható trendeket kellett leírni. Javaslatot kellett tenni, hogy érdemes-e belépni a piacra, azaz importálni vagy gyártani az adott terméket. A többi piackutatás az úgynevezett aktív vizsgálat volt. Ezeknél a megrendelő már jelen van a piacon és folyamatosan vizsgáltatja a fogyasztó és a versenytársak viselkedését.

Az, hogy a megrendelő milyen társasági formában működik, a Kopép tapasztalatai szerint nem nagyon befolyásolja piackutatási készségét és a vállalat marketing szemléletét. Leginkább az számít, hogy a cég versenyhelyzetben van-e, van-e pénze a piac megismerésére és hajlandó-e a piaci jelzésekre reagálni. A vállalatnagyság csak annyiban számít, hogy a kevés alkalmazottat foglalkoztató kisvállalkozások gyakorlatilag nem engedhetik meg maguknak a piackutatás luxusát.

A legnagyobb potenciális vevőréteget Grósz Péter, a Kopép ügyvezető igazgatója így jellemzi: „középnagyságú, karcsúsított, progresszív vállalati kör". Utánuk jönnek a vegyes vállalatok. A piackutatások megrendelője nem ritkán a „haldokló nagy bivaly" (értsd állami nagyvállalat), de ezekre jellemző, hogy a tanulmány elvész az íróasztalok között. Minden főnök hozzáír valamit, de hogy mit kellene csinálni vele, annak technikája épp itt a legfogyatékosabb.

A piackutatás csak egy kis része a marketing szemléletnek Ehhez az is hozzátartozik, hogy hogyan kell átalakítani a vállalati szervezetet olyanná, hogy befogadhassa a piaci jelzéseket és azoknak megfelelően tevékenykedjen. A Kopép olyan tanulmányt is készített már, amely nemcsak felmérte az áru piacát, hanem tanácsot is adott arra: hogyan alakítsák át a vállalatot marketing szemléletűvé.

Grósz Péter szerint hónapról hónapra erősebb a piaci szemlélet a magyar gazdaságban. Az ő íróasztalától nézve ez abben érzékelhető, hogy egyre több megrendelő tér vissza, kérdez vissza a tanulmány elolvasása után. „Jól látom ezt? Komolyan gondolja, hogy 20 százalékos hasznot hozhat?" A megrendelő végre döntési szituációt akar teremteni a piackutatási tanulmány segítségével. Míg 1989-ben a vállalatoknak csak 40 százaléka jelezte ilymódon, hogy valóban hasznosítja a dolgozatot, addig tavaly már a megrendelők 60 százaléka kérdezett vissza.

Tavaly még főleg külföldiek kerestek piaci információkat, ma már egyre több magyar cég tapogatódzik. Sajnos amikor megtudják, hogy a kért tanulmány ára például 80 ezer forint, akkor gyakran azt válaszolják, hogy erre csak 5—10 ezret tudnak szánni. Nyugaton sokhelyütt az állam visszatéríti a piackutatásra kiadott összeg egy részét, mert a vállalkozási kultúrát akarják ezzel fejleszteni.

Mi a leggyakoribb oka annak, hogy egy elkészült tanulmányt nem hasznosítanak? Az, hogy kiderül: hozzá kellene nyúlni a vállalati hierarchiához., ezért inkább a páncélszekrénybe zárják. Grósz Péter arról ismeri fel az ilyen vállalatot, hogy a középvezetők egyike telefonál: nem kaphatna-e ő is egy példányt? Nemrég egy nagy, kelet-magyarországi termelő vállalat keresett választ arra, hogyan adhatnák el sikeresebben termékeiket. A Kopép interjúkat készített és írásbeli javaslatot tett a vállalati struktúra piacorientált átalakítására. A felső vezetés olyannyira megrettent, hogy lemondták azt a prezentációt, ahol mindezt nyilvánosan vitatták volna meg.

Az APV Ungaro angol—magyar élelmiszeripari vegyes vállalat igazgatója viszont összesen 15 órán át faggatta a Kopép munkatársait. Tudta, hogy egy tanulmányba nem fér bele minden, ami hasznos lehet számára.

Végül, egy sikersztori, ahol a termék és a vállalat kilétét sajnos nem tudhatjuk meg. Egy „Lajtán túli" cég Magyarországon akar piachoz jutni. Aruját csak úgy tudja eladni, ha megkülönböztető nevet ad neki. Nyolc névjavaslatot adott a Kopépnek és megbízta: tesztelje le 500 fogyasztón, válassza ki a legígéretesebb márkanevet, írjon egy maximum 3 oldalas ismertetést és javaslatot, ezt maximum 8 oldalon részletezze, utána jöhetnek a táblázatok. Mindezt prezentálja németül a vezetőség előtt 30 perc alatt, amit 30 perc kérdezés követ, majd 20 perc alatt döntenek.

A kiválasztott név alatt már gyártja is a szóbanforgó terméket egy vegyes vállalat.

Minél nagyobb a verseny, annál nehezebb az információszerzés. Ha a megrendelő konkurense nem ad felvilágosítást, akkor annak beszállítóit, vevőit kell megkérdezni. És persze amiről és ahogy nem ad egy cég információt, abból sokmindent meg lehet tudni. A piaci kultúrához egyre inkább hozzátartozik az is, hogy a piackutatót nem lehet egyszerűen lerázni.

FUTÓ PÉTER

91. ápr. 29.

NEMZETKÖZI IDEGENFORGALOM

Túl kell élni az idei esztendőt

Az Öböl-háború befejeztével *a légitársaságok, az utazási irodák, az autókölcsönzéssel foglalkozó vállalatok*, valamint a szállodák megkezdték annak a *kárnak* a felmérését, amelyet a turizmusiparág volt kénytelen elszenvedni az utazások drasztikus csökkenése miatt. A kárfelmérés mellett az érintett cégek igyekeznek *előrebecslést* is készíteni az idei esztendőre. A kilátások az iparág számára ugyan számottevően javultak, de korántsem rózsásak: *a terrorizmus feléledésétől való fokozódó félelem várhatóan 1991-ben is kedvezőtlenül hat a nemzetközi idegenforgalomra.*

LÉGI VESZTESÉGEK

A világ légitársaságai *a tavalyi esztendőt 3,5 milliárd dolláros veszteséggel zárták.* Idén *csak januárban* 1,2 milliárd dollár volt a veszteségük az utasok számának megcsappanása, valamint a járatok egy részének törlése miatt. *Az Öböl-háború első hetében 15, a második hetében pedig 27 százalékkal csökkent a légi utasok száma az előző év azonos időszakához képest.* Különösen visszaesett a légi forgalom a *távol-keleti* és a *transzatlanti* útvonalakon. A légitársaságok egymást túllicitálva kínálták *a kedvezményes tarifájú jegyeket*, a félelem azonban nagyobb úrnak bizonyult a „bombaüzletnél".

A Légitársaságok Nemzetközi Szervezete szerint csak a nyár elején számíthatnak a légivállalatok kedvezőbb üzletmenetre. A nagyobb cégek a háború kitörésekor utazási tilalmat rendeltek el munkatársaik részére, *így jócskán csökkent a hivatalos utazások száma* is. Megnövekedett viszont a nemzetközi telefon- és telefaxforgalom, divatba jött a műholdak közbeiktatásával lebonyolított *telekonferencia*. Az amerikai cégek csak fokozatosan enyhítik a dolgozók utazási tilalmát külföldre, odahaza viszont egyre többen veszik igénybe a légitársaságokat. Tavaly augusztus óta viszont „padlóra került" a gyér forgalom miatt a PanAm, az Eastern, és túlélési gondokkal küszködik a TWA is. *A nagy európai légitársaságok a járatok ritkítása mellett kénytelenek voltak ezres nagyságrendű elbocsátásokat is végrehajtani.*

Az üzemanyagárak emelkedése, a biztosítási költségek égbe szökése, a negyedházzal közlekedő repülőgépek és a viteldíjak csökkentése várhatóan mély nyomokat hagy a légitársaságok idei eredményeinek alakulásán. Optimista becslések szerint 1991-ben a korábban előrejelzett 6 helyett — jó esetben — 1-2 százalékkal bővül majd az utasok száma. *A légitársaságok sorra indítják újra közel-keleti járataikat, a helyfoglalások azonban még igen szerény forgalmat sejtetnek.*

Az angol, az olasz, az amerikai utazási irodák szövetsége külön-külön *több millió dolláros hirdetési kampányt* kezdett a turizmus fellendítésére. Az amerikai utazási irodák összesített adatai szerint a korábban lemondott nyári utazások egy része ismét „él", az amerikaiak tehát ismét — ugyan igencsak óvatosan — *terveznek külföldi vakációt.* Az sem hagyható persze figyelmen kívül, hogy a nemzetközi idegenforgalom alakulását nem hagyja érintetlenül *az amerikai, az angol és a kanadai gazdaságot sújtó recesszió.*

TALPON MARADNI

A nemzetközi turizmus feléledése gyógyírt jelent a *szállodaipar* számára is. Az elmúlt hónapokban a világ szállodaipara igen nehéz helyzetbe került, a hotelek többsége mindössze 20-30 százalékos kihasználtsággal működött. A luxusszállodák hiába kínáltak 40-60 százalékos kedvezményeket, *a vendégek csak nem akartak jönni...* Néhány világhíres szállodalánc anyagi helyzete a pangás miatt igencsak megrendült, s március közepén csak lassan indultak meg a nyárra szóló foglalások. Panaszkodnak az olasz, a spanyol, a portugál szállodások, de nem sokkal jobb a helyzet a világ többi kedvelt idegenforgalmi célországában sem.

Idén tehát az idegenforgalomban a talpon maradás az első számú feladat. Szakértők véleménye szerint *aki az idei esztendőt „túléli", az jövőre már jelentős forgalombővüléssel számolhat.*

(—asz)

MDF-KÜLDÖTTSÉG JAPÁNBAN

Érdeklődés hazánk iránt

Tokió, április 29.

Marton János, az MTI tudósítója jelenti:

Rendkívüli megnyugvással fogadták japán tárgyalópartnereink, hogy az ország *pontosan akar eleget tenni* fizetési kötelezettségeinek, *nem* kívánja követni Lengyelország adósságkezelési gyakorlatát — összegezte Horváth Balázs, az MDF ügyvezető alelnöke a Magyar Demokrata Fórum küldöttségének látogatásáról szerzett tapasztalatát. Első ízben járt a kormánypárt vezetőiből — két miniszterből, négy elnökségi tagból és a párt parlamenti frakciójának vezetőjéből — álló küldöttség Tokióban, és részesült magas szintű fogadtatásban.

A delegációt *Kaifu Tosiki* miniszterelnök, *Nakajama Taro* külügyminiszter és a kormány, a Liberális Demokrata Párt több vezetője, köztük a párt főtitkára is fogadta.

Az MDF küldöttsége — *Horváth Balázs, Für Lajos, Kónya Imre, Furmann Imre, Bogárdi Zoltán* képviselő — úgy értékelte, hogy Japán kifejezetten érdeklődik a lehetőség iránt, hogy most, a KGST-kereskedelem összeomlásával *betöltse a keletkező űrt*, és ezzel egyben kedvező pozícióra tegyen szert.

FRANCIA BŰNÖZÉS

Plusz

KETTŐT MÁR ALUDTUNK RÁ...

Szomorú szurkolók szombatja

A 23-dik: (gól)szegény, jó NB I...

Itt a labda, hol a labda? Koppány György felvételén is keresik a Vasas-futballisták és az egy szál szegedi legény, mint ahogy a szurkolók keresték a Fáy utcában a szellemes, jó futballt — mindhiába...

Tizenegyes! Nem a büntetőről regélünk most, hanem arról, hogy a nyolc **NB I-es** labdarúgó-találkozón mindössze tizenegy gól esett. Eszméletlenül kevés! Pedig a szurkolók gólokat szeretnének látni, no meg szép, izgalmas játékot, ha már kizarándokolnak a meccsekre. Ebből bizony ezen a héten semmi sem valósult meg. Sem a szép játék, sem a sok gól.

De menjünk csak sorjába. Két „örökrangadót" is jeleztek futballszakértőink (szakíróink). A **Honvéd—ÚTE** és az **MTK—FTC** meccset. Hát valamikor azok is voltak, de hol van már a tavalyi hó? Kezdjük a kispesti honvédosok csatájával a volt dózsások ellen. Szerencsés góllal — amit nem is a piros-fehérek lőttek — (Balázs: öngól) szerezték meg az igen értékes két pontot a bajnokaspiránsok a kiesést talán elkerülő egykori patinás csapat ellen. Egyébként erre a meccsre inkább illett a rangadó jelző, mint a másikra...

A másik? Két pontért mentek a megbocsátott Nyilasi fiai a Hungária körútra, a kék-fehér barlangba. Végül is egy felesleges Kelrugdalózáson. **És** a hazaiak még mindig a harmadik helyen állnak...! Keszegelt a **Siófok.** Hiszen győzelmet jelentő góljukat a halnevű, de nem akármilyen futballistájuk lőtte a **Debrecennek.** Meksz húszméteres bombagól, majd Garcsov válasza után a második félidőben biztosította be a két pontot Keszeg... A lopakodó repülő példájára, a **pécsiek** is szépen lopakodnak a tabellán. Laza, 1-0-ás győzelmükkel a **Tatabánya** ellen — ötödikek. Sikerük értékéből az sem von le semmit, hogy az egyetlen gólt nem ők lőtték, hanem a tatabányai Klausz, saját kapusa feje fölött... Kuttornak köszönhette egygólos győzelmét az otthon futballozó **Vidi,** pedig a **veszprémi** fiúk megérdemeltek volna legalább egy pontocskát. Sajnálhatták, hogy csak a szögletcsatát nyerték meg 4-3-ra. Pedig három korner egy tizenegyes. Igaz, csak egykoron — a grundokon...

A BAJNOKSÁG ÁLLÁSA

1. Bp. Honv.	23	16	5	2	42-14	37
2. FTC	23	14	5	4	40-15	33
3. Vác	23	13	5	5	33-23	31
4. Veszprém	23	10	9	4	24-15	29
5. Pécs	23	12	4	7	25-16	28
6. Tatabánya	23	9	7	7	26-25	25
7. Videoton	23	8	7	8	29-29	23
8. Siófok	23	7	9	7	20-21	23
9. MTK-VM	23	8	5	10	25-30	21
10. Rába	23	6	8	9	30-30	20
11. B.-csaba	23	7	5	11	21-28	19
12. Szeged	23	6	6	11	18-29	18
13. UTE	23	7	3	13	22-34	17
14. DVSC	23	5	6	12	19-29	16
15. Vasas	23	5	5	13	24-39	15
16. Volán	23	5	3	15	21-43	13

Pesti csapatok öröme és bánata az NB II-ben

Most is jogos lett volna a **Ki mit tud** műsorok ismert mondata: **cseréljen helyet a...** Bizony, helyet cserélhetett volna az NB II focigárdája, az NB I-es urakkal. Itt ugyanis élvezetesebb, szórakoztatóbb, és

— a **H. Hargita,** a **HSC** viszont nem bírt az **Esztergomi Vasassal.** Itt egyetlen gólt sem láthattak a nézők. Annál többet, hármat a Péceli úton, ahol a **Rákosmenti TK verte a** [illegible] **Szondi SE-t 3-0-ra.**

91. V. 21.

Árcédulák héberül és oroszul

Bevándorlók özöne

Tel-Aviv, Haifa és a többi izraeli nagyváros utcáin ma már *mindennapos az orosz szó,* az üzletek feliratain és a szupermarketek árcéduláin az utóbbi hónapokban a *héber mellett* a cirill betűs kiírás is megjelent. Az újságosbódék több helyi orosz nyelvű napilapot kínálnak, amelyek elsősorban *beilleszkedési tanácsokkal* látják el a Szovjetunióból érkező zsidó származású bevándorlókat. A héber mellett *lassan az orosz lesz Izrael második „hivatalos" nyelve, hiszen a tömeges bevándorlás számottevően átformálja az ország társadalmi és gazdasági szerkezetét* — a lakosság szokásairól nem is beszélve.

SCUD-RAKÉTÁK ÁRNYÉKÁBAN

A *statisztikák* tanúsága szerint tavaly 200 ezer bevándorló érkezett a Szovjetunióból. Idén 3-400 ezer *oléra* (bevándorlóra) számítanak, s a következő három esztendőben évi 150 ezer új letelepedő érkezése várható. *Nem kizárt, hogy az ezredfordulóig összesen kétmillió zsidó hagyja el a Szovjetuniót,* s talál új hazára Izraelben. (Érdemes megjegyezni, hogy a bevándorlás az Öböl-háború idején sem szünetelt, a *SCUD-rakéták* „árnyékában" 14 ezer bevándorlót hoztak a különrepülőgépek.) Izrael számára *rövid távon* igen nagy gazdasági gondot jelent a bevándorlók özöne, *hosszabb távon azonban* a várakozások szerint jócskán profitál majd a gazdaság és a tudományos élet az emigrációshullámból.

A bevándorlók „felszívása" nem kevés *gondot és kiadást* okoz egyrészről az „őslakosságnak", másrészről a letelepítéssel foglalkozó minisztériumnak. *A nyelvtanítás mellett az első számú problémát a foglalkoztatás jelenti.* Jelenleg Izraelben a munkanélküliség meghaladja a 10 százalékot, s ez az arány a következő években aligha csökken. Egy *új munkahely* teremtése mintegy 30 ezer dollárba kerül, a nyelvtanítás, a *szakmai átképzés* és a lakáshoz juttatás pedig családonként legalább 35 ezer dollár.

Tudvalevő, hogy a bevándorlók nagy része *egyetemi, főiskolai végzettséggel* rendelkezik: tavaly 23 ezer mérnök, 10 ezer egyetemi tanár, 5 ezer orvos, 6 ezer tanár, 2 ezer muzsikus érkezett a Szovjetunióból. Csak kevesen tudnak az újonnan érkezettek közül *eredeti szakmájukban* elhelyezkedni, sokszor csak az építkezés, a mosogatás, a földművelés és más fizikai munka marad számukra. Az olék azonban nem elégedetlenek, többségük arra számít, hogy néhány éven belül *szakképzettségének megfelelő munkát végez majd.*

LETELEPEDÉSI GYORSSEGÉLY

A gazdaságot tehát *igencsak megviseli* a bevándorlók özöne. 1990. és 1994. között összesen 17,5 milliárd dollárt fordítanak *lakásépítésre,* 42 milliárdot pedig gépek és berendezések vásárlására, illetve felújítására az új munkahelyek számára. (Izrael *belső forrásból* a közel 60 milliárd dolláros tőkeigényből 15 milliárdot tud fedezni, 45 milliárd dollár értékben azonban *külső segítséget* vár.)

A vidéket járva a látogató *százszámra láthatja az előregyártott elemekből épített földszintes, spártai körülményeket biztosító házakat* — a bevándorlók többsége egyelőre *csak ilyen* otthonhoz juthat. Az olék megérkezés után *letelepedési gyorssegélyt kapnak,* egy évig pedig egy szerény életvitelt biztosító *támogatást* a kormánytól. Egy esztendő alatt „illik" megtanulni a nyelvet és valamilyen *állandó, vagy alkalmi állást találni.* Sokan azonban feketén vállalnak munkát — az *adóhivatal* legnagyobb bánatára.

Izrael számára a bevándorlók *néhány év múlva* jelentős gazdasági fellendülést ígérnek. A magasan képzett munkaerő és a számottevő tudományos kutatókapacitás révén arra számítanak, hogy Izrael *néhány év múlva magas műszaki színvonalú termékek tömegével jelenik meg a világpiacon,* s a növekvő export megerősíti majd a gazdaságot, rendbehozza a költségvetést és vonzza majd a külföldi tőkét. A jelenlegi gondok ellenére így az ország lakosai *optimisták,* s nem érzik nyűgnek a bevándorlók áradatát. *Gyűlölködésnek, siránkozásnak nyoma sincs,* az országban inkább a „megmutatjuk a világnak" tettvágyó *derűlátás és az összetartás uralkodik.*

NEMZETKÖZI „HÖLGYPIAC"

Akadnak persze *panaszkodók* is. A Szovjetunióból érkező bevándorló hölgyek egy része a világ *legősibb mesterségével* igyekszik kiegészíteni a szűkös családi jövedelmet. A *Jerusalem Post* nemrégiben egész oldalas cikket közölt a prostitúció terjedéséről és a „régiek", valamint a bevándorlók közötti villongásokról. Haifában például nagy riadalmat és *ellenszenvet váltott ki* a „törzsgárdás" prostituáltak között, hogy az újonnan érkezett lazább erkölcsű hölgyek igencsak *lenyomják* a „piaci" árakat. Míg *korábban* 100 sékel volt a tarifa, az „új" prostituáltak már 20 sékelért (mintegy 8 és fél dollár) is rendelkezésre állnak. A *hölgypiac nemzetköziesedése* is jól jelzi, hogy nem könnyű a bevándorlók sorsa, a 4-5 sékeles minimál órabér mellett egyes családokban elkel a *kiegészítés.*

A prostituáltak háborúja persze *korántsem jellemző* az új helyzetre. Az aszszonyzsivajt elnyomja *a helyi lakosság és a bevándorlók összefogása, egészséges tenniakarása.* A telavivi repülőtérre pedig közben szüntelenül érkeznek az új hazát választók, akiket az orosz és héber nyelvű üdvözlő feliratok mellett *daloló és táncoló diákok várnak,* hogy megkönnyítsék a korábbi otthontól való *végleges elszakadás* korántsem könnyű óráit.

Gonda György

A lengyelek nagyob

Abortusz

Az *abortusztilalom ellen* szavazna — ha képviselő volna, a lengyelek 46 százaléka, megszavazná 28 százalék és tartózkodna 26 százalék — derült ki a *Gazeta Wyborcza* című újság megrendelésére készült felmérésből. Ennek ellenére a megkérdezettek 43 százaléka arra számít, hogy a valódi parlament elfogadja a törvényjavaslatot.

A lengyelek 31 százaléka híve a minden korlátozás nélküli abortusznak, 49 százalék meghatározott esetekben tartja engedélyezendőnek, s csupán 19 százalék a minden engedmény nélküli tilalom híve.

Amikor azonban e kisebbségnek *konkrét példákon* kellett dönteni a vizsgálat során, engedélyeznék-e a terhesség megszakítását, *kevesen tartottak ki* elvi állásfoglalásuk mellett. Így például 55 százalékuk az abortuszt megengedhetőnek minősítette, ha a terhesség az anya egészségét veszélyezteti, 42 százalék, ha életképtelen gyermek születne, s ugyanannyi, ha a terhesség nemi erőszak következménye. A szenátusi törvényjavaslat *ezekben az esetekben sem teszi lehetővé* a terhesség megszakítását. A vizsgálat kiterjedt a *fogamzásgátló szerek* kérdésére is. A megkérdezettek 56 százaléka szerint ezekhez *Lengyelországban nehéz hozzájutni.*

A szociáldemokrata Trybuna rövid összefoglalója szerint

Európában jelenleg egyedül Írországban van a készülő lengyelhez hasonlóan szigorú abortusztilalmi törvény.

A lap számításai szerint bevezetése évente mintegy ötbillió zloty többletkiadást jelent majd az államnak, s várhatólag megsértése miatt évente mintegy 30 ezer embert állítanak bíróság elé, amely két évig terjedő börtönnel sújthatja a bűnösöket.

Nemcsak Lengyelországban, hanem *Európa* legtöbb országában *fellángolt a vi-*

BABONÁS MURIETTA/

Maradona és Szaddám égetve hoz jó időt

Murietta, e Spanyolország északi részén fekvő falucska lakói hisznek egy babonában. Azt tartják: ha az abban az esztendőben, általuk legjobban megvetett két ember szalmából font hasonmását a falu főterén egy héten át kirakják, majd a hét nap elteltével máglyán elégetik, ez megmenti a falut az időjárás pusztító szélsőségétől.

A kipellengérezettek kiválasztása ebben az esztendőben nem volt nehéz — így nyilatkoztak Murietta lakói. Egyöntetűen Diego Maradona és Szaddám Huszein bábalakját formálták meg szalmából...

(mécs)

Veszélyes vásár

A kereskedelem fejlesztése, az export javítása nem mehet a közlekedésbiztonság rovására. Ugyanis a hét végi napokon a Keleti pályaudvar melletti Kerepesi úton szabadpiac működik. Teherautókkal hordják az árut és pakolják be az autóbuszba. Most azzal nem kívánok foglalkozni, hogy ezeket a déligyümölcsöket, a kakaót, a csokoládét dollárért vesszük. De az tarthatatlan, hogy emberek százai szaladgáljanak a kocsik között nagy táskákkal. A múlt hét szombaton 162, ezen a szombaton 181 autóbusz parkolt a Keleti pályaudvar környékén, a Kerepesi út elején. A figyelmetlenség miatt itt már több gázolás történt, és — valószínű — még történni fog.

Miért kell mindig megvárni a tragédiát?

Juhász Péter
Budapest, Vörösmarty utca

Se irat, se térítés

Április 25-én 9.15-kor utaztam Székesfehérvárról Budapestre, a Déli pályaudvarra. Itt, amikor érkeztünk, beszálltam és elindultam az illemhely felé. A peron között odarohant egy srác, a táskámat kitépte a kezemből, s felugrott vele a vonatra. Hiába futottam utána, sehol sem találtam rá. Huszonötezer forint volt a táskában. Az egész pályaudvaron egy rendőrt sem találtam. Bementem a vasúti ügyeletes tiszthez, kértem, hívjanak rendőrt, de ott azt mondták, semmi közük az egészhez, menjek a rendőrségre. Azt sem tudtam, hogy hová menjek, mert fehérvári vagyok és nem pesti. Mire sikerült rendőrt kerítenem, nyomban körbevittek, de hiába, nem találtuk meg a támadót. Rendőrkocsival bevittek, hogy jegyzőkönyvet vegyenek fel.

Felküldtek a kapitányság második emeletére, Kapusi István rendőrnyomozóhoz. Meghallgatott s megkérdezte, hogyan utazom vissza Fehérvárra. Mondtam, nem tudom, mert mindenemet ellopták. Erre ő belenyúlt a pénztárcájába és adott 150 forintot, hogy haza tudjak utazni. Másnap a székesfehérvári vasútijegy-pénztárosnője azt a tanácsot adta, hogy menjek el a biztosítóba, mert a jegyek biztosítva vannak. Elmentem, a biztosítóhölgy kérte a vasúti jegyzőkönyvet. Mondtam, hogy az nincs. Fölutaztam ismét a Déli pályaudvarra, kérve, hogy készítsenek jegyzőkönyvet. Ott azt mondták, nem adnak semmiféle papírt, mert úgysem fogják a kárt megtéríteni.

Kérdem: miért vannak az ügyeletes tisztek, ha ilyenkor nem segítenek? A vasút mindig hirdet és csalogatja az utasokat, de mikor valaki bajban van, elzárkóznak.

Miért fizetünk biztosítást, ha nem akarnak téríteni?

Farkas János
Székesfehérvár,
Kun Béla utca

Lehet erős, inkább ügyes

A minap hallottam a tvben egy illetékes nyilatkozatát a budapesti parkok állapotáról. Hangsúlyozta: szükség lenne jól megtermett, erős fiatalemberekre, akik a parkőrmunkát vállalnák. Szerintem, ha ilyen „jól megtermett, erős" fiatalembereket alkalmaznának parkőröknek, akkor a legfontosabb feladatot ők valószínűleg nem látnák el: a szemetek összeszedését, hegyes botjukra felszúrását, úgy, mint régen. A parkőrökre pedig, véleményem szerint, leginkább ezért lenne szükség, mert a parkokat ellepi a szemét. Az a takarítás, amit alkalmanként látok, nem elég. Sokszor tapasztaltam azt is, hogy parktakarításkor csak a lehullott faleveleket vitték el, a szemetet pedig otthagyták. Ezeket a fiatalembereket ebben a munkakörben nem tudom elképzelni, a parkrongálások pedig úgysem fényes nappal történnek, hanem valószínűleg akkor, amikor már a parkőr sincs jelen.

Sz. E.
Budapest

– kérdőjelekkel

hiszen a köznyelv nem tartja jogilag különbözőnek a telekkönyvi kivonat és a telekkönyvi szemle megjelölést.)

Egyébként a Fővárosi Földhivatal vezetője szerint sokan nem a kárpótlási ügyekkel kapcsolatban keresik fel a kerületek földhivatalát, hanem egyéb folyó ügyekben, amelyekben valóban a jelenlegi állapot feltüntetése fontos. (Nem lehetne esetleg kettéválasztani az ügyintézést?)

Kléber úr elmondta még — arra utalva, hogy esetemben udvar szerepel az egykori bérház és a mai BKV-épület helyett a kivonatban, az tehát a mai állapotnak sem felel meg —, hogy a földhivatal nyilvántartó és adatszolgáltató szerv, nem nyomozóhatóság. Tehát, ha a kötelezett nem jelenti be egy-egy ház felépültét, akkor az nem is szerepel a földhivatali nyilvántartásban. Példaként említette, hogy autópálya is van a főváros területén — de csak a valóságban, mert földhivatali bejegyzést még nem kezdeményezett az illetékes.

Tehát: kérdések megválaszolódtak, ugyanakkor más kérdések felmerültek. A Fővárosi Földhivatal vezetőjének mindenesetre köszönöm, hogy olyan lépést tett, amely manapság, sajnos ritka: reflektált az észrevételre...

Dr. Sándor István Tamás
Budapest,
Kecskeméti utca

ASCO® JOUCOMATIC

BNV '91
A pavilon, 213/E stand

*

ASCO és JOUCOMATIC
gyártmányú

*

MÁGNESSZELEPEK,
NYOMÁSKAPCSOLÓK,

*

HŐMÉRSÉKLET-
KAPCSOLÓK,

*

PNEUMATIKUS
HENGEREK,

*

PNEUMATIKUS
SZELEPEK,

*

és tartozékok
nagy választékban raktárról
vagy
rövid szállítási határidővel

FORINTÉRT KAPHATÓK!

ASCO MÁGNESSZELEP KFT.
1062 Budapest, Andrássy út 113.
Tel: 142-4950 Fax: 142-9951 Tx: 22-5474

*

ASCO® JOUCOMATIC

BRÜSSZEL NEM SEGÍT

EURÓPA FÉL(RE)VEZETŐI

Súlyos válsággal küszködik Nyugat-Európa elektronikai ipara, s ezen belül is az informatikai és a számítástechnikai cégek. A brüsszeli bizottság nemrégiben mentőprogram kidolgozását határozta el, de a talpraállásban a fő feladatok a vállalatokra és az egyes országok kormányaira hárulnak.

Igen kedvezőtlen évet zártak tavaly Nyugat-Európa elektronikai iparának vezető vállalatai. A holland Philips — miután az egész világra kiterjedő szervezetében jelentős változásokat, ön-áramvonalasítást hajtott végre — 1990-ben 2,5 milliárd dollár veszteséget volt kénytelen elkönyvelni.

A francia állami elektronikai cég, a Bull tavaly 1,2 milliárd dollár deficitet halmozott föl, s mintegy ötezer dolgozójától vett kényszerbúcsút. Az ugyancsak francia Thomson a háztartási elektronikai részleg teljes átszervezése után 519 millió dolláros hiánnyal zárta az évet, az olasz—francia SGS-Thomson pedig az integrált áramkörök árának zuhanása miatt ugyancsak veszteséges volt.

Brüsszel különböző központi programok keretében számottevő anyagi támogatást nyújtott Nyugat-Európa elektronikai iparának, ezen belül is kiemelten a számítástechnikának. A tagországok vállalatai 1987 óta 6,2 milliárd dollár központi támogatást kaptak high-tech kutatásaikra és fejlesztéseikre, ez az összeg azonban nemigen fokozta az ágazat versenyképességét. Túlságosan későn vetették ki a dömpingellenes vámokat az ázsiai szállítók termékeire, így a nyugat-európai elektronikai részegység- és késztermékpiacon fokozatosan növekszik az „olcsó" ázsiai országok, valamint Japán és az Egyesült Államok súlya.

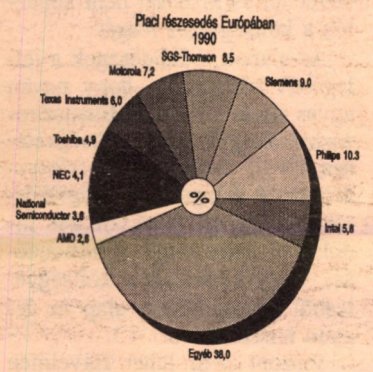

Japán 50 százalékkal részesedik a félvezető-alkatrészek, 40 százalékkal a számítógép-perifériák, 55 százalékkal pedig a háztartási elektronikai termékek világtermeléséből. A nyugat-európai termelés aránya ezekben az ágazatokban ugyanakkor nem haladja meg a 10—20 százalékot. A Közös Piac elektronikai termékkereskedelmének deficitje négy év alatt megkétszereződött, s tavaly már elérte a 35 milliárd dollárt.

A következő esztendőkben ez a függőség várhatóan tovább növekszik, a japán és az amerikai cégek ugyanis sorra nyitják termelőüzemeiket Nyugat-Európában. (Európai cégek ellenőrzik az európai félvezetőpiac 38,2 százalékát, de csak 6,1 százalékuk van az amerikai és 0,7 százalékuk japán piacon. Ezzel szemben az európai piac 41,9 százaléka van az amerikaiak és 17,8 százaléka a japánok kezén. E két félvezető nagyhatalom világrészesedése egyébként 36,5, illetve 49,5 százalék.) A közös piaci tendereken pedig 1993 után minden olyan cég indulhat, amelynek termékeiben az „európai tartalom" meghaladja az 50 százalékot. A Közös Piac tagállamaiban megtelepedő japán és amerikai cégek ennek a követelménynek értelemszerűen meg tudnak majd felelni.

A brüsszeli bizottság tanulmánya az elektronikai ipar helyzetéről szükségesnek tartja bizonyos közösségi szintű intézkedések meghozatalát, de egyúttal egyértelművé teszi: „leveszi a kezét" az iparágról, legalábbis ami a nagyobb volumenű anyagi támogatást illeti. Az „eurodoktorok" diagnózisa szerint a súlyos válságra gyógyírt csak az érintett vállalatok és a kormányok támogatásai hozhatnak. Brüsszel a hangsúlyt nem a vállalatok egyedi támogatására, hanem a piaci erők szabad érvényesülésére helyezi.

A fennmaradó központi kutatási programok elsősorban a szuperszámítógépek kifejlesztésére, a szoftvergyártás automatizálására, valamint a lapos folyadékkristályos kijelzők gyártására összpontosítanak. Szó lehet a kereslet központi élénkítéséről, valamint közös képzési programok beindításáról is közösségi szinten.

Végső soron az elektronikai és az informatikai vállalatoknak maguknak kell kidolgozniuk azokat a terveket, amelyek megvalósításával megerősíthetik pozícióikat mind a Közös Piacon, mind pedig a világpiacon. Kétségtelen, hogy az érintett vállalatoknak a versenyképesség fenntartásához, illetve fokozásához jelentős mennyiségű pénzre van szükségük, amelynek nagyobbik részét állami támogatásból szeretnék megszerezni.

A francia kormány számára egyértelmű, hogy a Bull további állami szubvenciók nélkül tönkremenne, így várhatóan rövid időn belül kétmilliárd frank összegű tőkeinjekciót kap. A France Telecom — amely a Bullban 17 százalékos tulajdonjoggal rendelkezik — maga is részt kíván venni a mentőakcióban, de segítséget nem készpénzben, hanem szolgáltatásokban akar nyújtani. (A Bull, amely az elmúlt években ellenőrzése alá vonta az amerikai Zenith Data Systems és a Honeywell céget, elsősorban a túl széles termelési skálának „köszönheti" sikertelenségét. Miközben a számítástechnikában az egész világon terjed a szabványosítás, a Bull a különböző számítógépcsaládokhoz ma öt operációs rendszert használ. Csaknem 2,5 milliárd frankos segélyt vár a Thomson is a francia kormánytól.

Brüsszel a szabadabb piaci verseny híve, s véleménye szerint az elektronikai iparág cégeinek versenyképességét a piacnak és nem a központi támogatásnak kell eldöntenie. (Más kérdés persze, hogy Brüsszelnek nincsen ellenére az iparág nemzeti jellegű anyagi támogatása.)

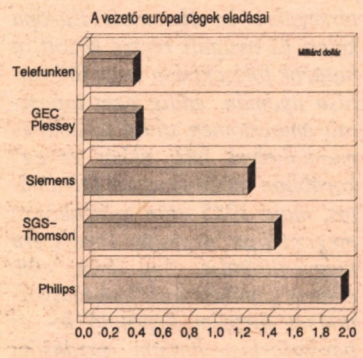

Kedvező esélyt adhat az Olivetti, a Bull és a többi közös piaci elektronikai cég számára az egyes nemzeti, illetve nemzetek feletti adminisztrációk közötti számítógépes „ideghálózat" — European Nervous System — kiépítése. A rendszer már az egységes Nyugat-Európa adminisztrációját fogja majd szolgálni, s Brüsszel szeretné, ha a közös piaci elektronikai cégek nyernék el a megrendelések nagyobbik részét. A tenderen természetesen amerikai és japán vállalatok is indulhatnak, de az ajánlott termékek „európai tartalmának" meg kell haladnia az 50 százalékot.

A válságos helyzetben lévő nyugat-európai elektronikai cégek igencsak tartanak a japán és az amerikai versenytársaktól, ezért az European Nervous System létrehozása egy okkal több a számukra, hogy további és erőteljesebb anyagi támogatást kérjenek kormányaiktól. Hiszen a tét sokkal nagyobb, mint az „ideghálózat": arról van szó, hogy a kilencvenes évek első felében eldől, talpon tud-e maradni a nyugat-európai elektronikai és számítógépipar. Valós ugyanis a félelem, hogy néhány éven belül a nyugat-európai piac a japán és az amerikai gyártók kezébe kerülhet.

GONDA—SZENTGÁLI

AZ AMERIKAI HADIIPAR

SZÁMLÁK, GYŐZELEM UTÁN

Hogyan alakítható át a katonai szektor az Egyesült Államokban úgy, hogy a vezető szerep megőrzése ne jelentsen túlzott megterhelést a költségvetésnek. Erről folyik a vita a kongresszusban a diadalittas közel-keleti napok elteltével.

A megoldás az lenne, ha a kiadások korlátozása mellett szerkezeti átalakítást hajtanának végre a honvédelmi szektorban. A tervek szerint 1996-tól a fokozatos kiadáscsökkentések következtében a honvédelemre szánt összeg már „csak" évi 283 milliárd dollárt tenne ki. Ez a bruttó nemzeti termék (GNP) alig több, mint 4 százaléka, s ez az arány a koreai háborút megelőző időszak óta a legalacsonyabbnak számít. Szerkezeti átalakításon azt értik, hogy az arzenál kisebb lesz, de erősebb és ütőképesebb.

Új fegyverrendszerek gyártása helyett, a technológiai fölény megőrzése érdekében a kutatásfejlesztésre kell helyezni a fő súlyt. A kifejlesztett új típusú harci eszközöket nem kezdenék el azonnal gyártani is; az innovációk gyakorlati hasznosítása helyett kizárólag a kutatásra koncentrálnának.

A fegyverrendszerek előállításának folyamata jelenleg ugyanis két, egymásra épülő szakaszból áll: az elsőben elkészítik a terveket arról, hogy bizonyos hadművelet elvégzésére milyen típusú fegyver lenne a legalkalmasabb, ezt követi a kutatás, fejlesztés, mintadarabok előállítása, tesztelése, értékelése. A sorozatgyártás csak a második fázisban kezdődik.

Sok szakember erősen kételkedik abban, hogy megvalósítható-e, illetve van-e értelme a páncélszekrények mélyére kerülő, önmagáért való kutatásnak. A másik probléma pedig az, hogy ugyan már a polgári szerzők is egyre ritkábban érvelnek azzal, hogy a haditechnikai kutatások eredményei átgyűrűznek a polgári termelés szférájába, ha azonban az említett két szakasz szétválasztása megvalósul, erre még kevésbé lesz lehetőség. Ha a kidolgozott projektek nem is kerülnek termelésbe, tovább csökken a véletlenszerű átgyűrűző hatás valószínűsége.

A javaslatok között szerepel a készenléti erő növelése és a gyors mobilizációs képesség fenntartása, javítása. A szakértők fantasztikus sikerként könyvelték el, hogy Kuvait felszabadításához ilyen rövid idő alatt képesek voltak több, mint félmillió katonát, harci járműveket és felszerelést a helyszínre szállítani. A harci szállító járműveket gyártó cégek ezért továbbra is nagy megrendelésekre számíthatnak.

AZ USA NEMZETVÉDELMI KIADÁSAI

Költségvetési év	Milliárd dollár (folyó áron)	A GNP százaléka
1979	116,3	4,7
1980	134,0	5,0
1981	157,5	5,3
1982	185,3	5,9
1983	209,9	6,3
1984	227,4	6,2
1985	252,7	6,4
1986	273,4	6,5
1987	282,0	6,4
1988	297,2	6,1
1989	301,1	5,8
1990*	310,0	5,7

* becsült érték

A csillagháborús programot egyelőre nem finanszírozzák a korábban tervezett ütemben és mértékben. A politikai világrend megváltozásával az „elrettentés" koncepciója is módosult: a csillagok helyett, földi-légi háborúra készülnek fel.

Nagy megtakarítást remélnek attól is, hogy az iraki háborúban elhasznált fegyvereknek csak egy részét pótolják. A korábbi háborúkkal ellentétben, az Irak elleni hadviselés nem pörgette fel automatikusan a fegyvergyártást: a meglévő raktárkészletekből használtak el. Vannak azért kivételek is: a Pentagon 500 Patriot rakétát rendelt meg, holott a háborúban csak 200-at lőttek ki.

A szövetségi kereslet visszaesése ellenére a fegyvergyártók nem kerülnek kritikus helyzetbe. A Közel-Keleten egy-egy háború lezárását a fegyverkezési verseny megélénkülése és az új háborúra való felkészülés időszaka követi.

A VILÁG VEZETŐ FEGYVEREXPORTŐREI ÉS -IMPORTŐREI
(1985 és 1989 között, milliárd dollár)

EXPORT				
Szovjetunió	Németország	Egyesült Államok	Csehszlovákia	Franciaország
66	5	53	3	16
Olaszország	Nagy-Britannia	Svédország	Kína	Hollandia
2	8	2	7	2
IMPORT				
India	Irak	Japán	Szaúd-Arábia	Szíria
17	12	11	9	6

A fegyvereladás nemcsak az amerikai diplomácia egyik adujaként játszik jelentős szerepet („a barátok megjutalmazása, az ellenség megbüntetése" fegyverszállításokkal). Egyes vállalatok számára, ha a közel-keleti üzlet nem is létkérdés a „fennmaradásért folytatott versenyben", mindenesetre éppen a legjobbkor kompenzálja a szövetségi megszorításokat.

SZALAVETZ ANDREA

MINDENÜTT JÓ...

Miközben olykor elindulnak még újra meg újra — ha tudnak! — az exodus hajói Albánia partjairól az olasz partok felé, számomra szimbolikus erejűek azok a képek, amelyek csalódott albánok visszaindulását örökítik meg Itáliából.

Csak részben ismert az a soksok, drámai menekülési hullám, az oroszországi „fehérektől" legutóbb az NDK-sokéig, amely végigkísérte a „létezett szocializmus" hol hét, hol néhánnyal kevesebb évtizedét. És kíséri most is, e rendszer maradék területeiről. Amelyek nem is olyan csekélyek, hiszen ide sorolhatjuk a Szovjetunió mellett, ahol mind élesebb körülötte a harc, Kínát, Észak-Koreát, Kubát, Vietnamot, de Szerbiát is, meg még további határeset-országokat. Fölsorolhatatlanul sok az időpont, a mód és a létszám, amikor, ahogyan és akik igyekeztek kiszabadulni a tábor határi közül, vagy az ideiglenes emigráció és a majdani, diadalmas és/vagy bosszúálló visszatérés vagy a végleges elvándorlás szándékával.

Ilyen élesen azonban talán még soha nem mutatkozott meg szándék és lehetőség ellentmondása, mint az albánok esetében. És ilyen gyorsan nemigen robbant még a csalódás, fordult szinte azonnal ellenkezőre az útirány; váltotta a menekülést a hazatérés.

Szegény albánok. Mire ők egyáltalán megkísérelhették, hogy útnak induljanak, úgy dőltek le sorra a tábor dominói, hogy a Nyugat mindjobban lecsitította lelkiismeretét, mondván: akik ezután jönnek, azok már nem politikai menekültek, hanem „csak" a gazdasági bajok számkivetettjei. Míg korábban tehát egy-egy menekülthullámot több részvét és segítőkészség fogadott — őket már inkább gyanakvás és aggodalom. Őket, akik ráadásul a leghosszabb ideig és a legszorosabb határzár mögött raboskodtak. Olyannyira, hogy ami például a technikai civilizáció áldásait és „áldásait" illeti, abból mára talán már Nepálnak és Bhutánnak, meg Pápua Új-Guineának is több jutott, mint a szkipetároknak. Nem csupán fizikai, hanem szellemi-lelki elszigeteltségük is végletes volt. A közelmúltig például Albánia volt a világ egyetlen olyan állama, amelyben minden vallásgyakorlat megtiltatott és csak a legmélyebb illegalitásban maradt fönn.

Míg azonban a viszonylag különleges albán menekültprobléma jól körülhatárolható, és idővel akár a déliesen hanyag olasz és görög bürokrácia is megbirkózhat vele, a „létezett" és „létező szocializmus" egyéb térségeiből elindult és elindulni készülő menekültáradat kezelésére alig van épkézláb elképzelés. Ez sokakat kétségbeeséssel tölt el Keleten és Nyugaton egyaránt. És erre van is ok. A táborból már kiszakadt országok tartós gazdasági katasztrófaállapota e térségből továbbra is fenntartja a kivonulást, ahol viszont a határok most vagy ezután nyílnak meg, ott még súlyosabb a gazdasági helyzet, ugyanakkor a túlnyomás hirtelen megszűnése lökésszerűen indít el menekülést.

Szolgálhat-e vigaszul, ha fölhívjuk egy fontos körülményre a figyelmet? Valaha, még amikor a berlini falat nem lerombolták, hanem fölépítették, higgadt elemzők figyelmeztettek arra, hogy a fal, illetve az egész, szoros NSZK—NDK határzár előtti időben 1945 előtt és 1945 után egyaránt évente nagyjából ugyananynyian települtek át a „nagynémet" térség keleti részéből a fejlettebb nyugati részébe. Ezt az emberáramlást 1945 után tehát nem lehetett egyszerűen a keleti, a szovjet zónából való politikai menekülésnek minősíteni. Az átköltözés lelki motivációja a második világháború után, meglehet, politikai-világnézeti volt. A mélyben azonban, tartós vonzásként, a fejlettségi különbségből adódó motívumok hatottak.

Ugyanez érvényes egész Európára, és persze Európán kívüli térségekre is. Ha most Európa keleti és nyugati részei között, a határok fölszakítása vagy föllazulása nyomán, eddig nem tapasztalt embertömeg zúdul új lakó-és munkahelyek felé, akkor ez egy korábban többé-kevésbé folyamatos, majd 1945 után erőszakosan megszakított áramlás lökésszerű kiegyenlítődése. Egy ilyen, több évtized „mulasztását", akadályoztatását hirtelen bepótoló ki- és bevándorlási hullám gazdasági és politikai kezelése természetesen nehéz. Ajánlatos volna azonban tudatosítani az embervesztéseget szenvedők és a befogadni hivatottak, a létszámnyereséget „élvezők" körében egyaránt, hogy az a népvándorlás és népkeveredés, amely most hektikus ütemre váltott — valójában az emberiség életének, fejlődésének évezredeken át természetes velejárója volt és marad.

Nincs itt hely és mód ennek történeti változatait végigkövetni. De még a legzártabb életű nemzetállamokról is rendre kimutatható, hogy bár hullámzó mértékben, de szüntelen ki voltak téve annak a vérkeveredésnek, amely a közéjük érkezők és a tőlük távozók változatos mérlegét mutatja.

Magam régóta tagadom azt az egyoldalú beállítást, amely a századforduló előtti, alatti és utáni magyar kivándorlást — bár emberi terhei nem tagadhatók — nemzeti katasztrófának fogta föl.

Ma ott tartunk, hogy a magyar határon — hol befelé, hol kifelé tartva — gyalogosan átlépett pakisztániakat, bangladesieket, meg nigériaiakat fognak el. Ez nyilvánvaló szélsőség. De még ez is azt mutatja, mekkora az ereje annak a „vándorösztönnek", amely e határokkal szabdalt világban mindig erősebb lesz, mint a vele való ellenszegülés. Ezen nem változtat még az sem, hogy az emberek mozgása során nem egyszer a bűnözők mozgása is fölerősödik. És ez — a gazdasági és más gondokkal — erősíti az újraelzárkózás érveit.

Mindenütt jó? Ez persze abszurd állítás. Ámde minél inkább tagadjuk, annál nagyobb a veszély, hogy a végeredmény ez a még abszurdabb, életellenes vélekedés lesz: de a legjobb sehol...

Fáncsi István

GAZDASÁGI JOG

AZ ELKÜLÖNÍTETT ÁLLAMI PÉNZALAPOK AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS ÚJ RENDSZERÉBEN

Az Országgyűlés az adóreform elfogadásakor kötelezte a kormányt, hogy dolgozza ki az államháztartás reformjára vonatkozó elképzeléseket. A Pénzügyminisztériumban elkészült reformkoncepciót az Országgyűlés 1989. júliusban tárgyalta és 15/1989. (VII. 13.) határozatában az anyagot a további munka alapjául elfogadta.

Ezt követően 1989 őszén elkészült az államháztartási törvény első tervezete, amelyet az Országgyűlés — a megváltozott politikai helyzetre figyelemmel — már érdemben nem vitatott meg. A politikai rendszerváltást követően a szakértői munkálatok tovább folytatódtak, és várhatóan még ez év első felében a kormány a törvényjavaslatot a parlament elé terjeszti.

Az államháztartási törvény a demokratikus jogállam államháztartásának a működési kereteit hivatott kijelölni. A törvény tartalmazza azokat az alapelveket, garanciális szabályokat, amelyek biztosítják a közpénzekkel való hatékony gazdálkodás feltételeit, és a pénzeszközök felhasználása során a széles körű nyilvánosságot.

Az előkészület alatt álló törvény jelentős változtatásokat tartalmaz az elkülönített állami pénzalapok vonatkozásában is. Ha a végleges változat még nem is készült el, már az eddigi munkaanyagokból jól kirajzolódik a központi pénzalapok helye az államháztartás új rendszerében.

CSAK TÖRVÉNNYEL

A módosítást e körben az indokolja, hogy a jelenlegi szabályozás nincs összhangban a korszerű államháztartás elvi követelményeivel annak ellenére, hogy a jelenleg működő több mint 30 központi állami pénzalap évről évre egyre jelentősebb mértékű költségvetési támogatásban részesül (1988-ban 21 milliárd, 1989-ben 66,8 milliárd, 1990-ben 65,9 milliárd forint volt a támogatások összege).

Az egyik leglényegesebb és minden bizonnyal elfogadásra kerülő változás, hogy az államháztartási törvény hatálybalépését követően csak törvénnyel lehet létrehozni elkülönített állami pénzalapot. Ezzel megszűnik az állami pénzügyekről szóló 1979. évi II. törvény végrehajtására kiadott 23/1979. (VI. 28.) MT sz. rendelet 4. § (1) bekezdésén alapuló gyakorlat, amely az alapok létrehozását a kormány hatáskörébe utalta. Arról nem is beszélve, hogy alacsonyabb szintű jogszabályban állítottak fel több alapot, illetve szabályozták újra 1979 előtt már működő alapokat.

A törvényi szintű szabályozás biztosítja, hogy a felhatalmazás elve (appropriáció) az alapokat illetően is maradéktalanul érvényesüljön, azaz az alap javára befizetési kötelezettséget előírni csak törvény alapján lehessen.

Ma ilyen fizetési kötelezettséget kormányrendelet is megállapíthat, sőt az 1988. évi XIV. törvény hatálybalépését megelőzően alacsonyabb szintű jogszabály is.

Az alapot létrehozó törvényben kell meghatározni az alap rendeltetését, és a megvalósítandó feladatok fedezetéül szolgáló további bevételi forrásokat, a teljesítendő kiadások körét és az alappal való rendelkezésre jogosult személyt, illetve szervet.

Már a 2/1991. (I. 1.) kormányrendelet megszüntette a pénzügyminiszter azon jogát, hogy kizárólag pénzügyi elszámolásokat szolgáló alapokat létrehozhasson. A nyilvánosság, az áttekinthetőség és az ellenőrzihetőség követelményével összhangban ez a rendelkezés az új államháztartási törvényben is helyet kap.

BESZÁMOLÁS

Az alap felhasználását érintő beszámolási kötelezettségről nem tartalmazott rendelkezést sem az állami pénzügyekről szóló törvény, sem a végrehajtása tárgyában kiadott végrehajtási rendelet. Az alapot létesítő jogszabályokban is csak a legritkább esetben írtak elő az alap kezelőjét terhelő beszámolási kötelezettséget. 1988-tól kezdve a beszámolási kötlezettség már egyre több alap felállításáról szóló jogszabályban jelent meg.

A Központi Műszaki Fejlesztési Alap, a Szanálási Alap esetén a kezelő évetne köteles az Országgyűlésnek beszámolni. A pénzügyminiszter a Hitelfedezeti Alap felhasználásáról a kormány előtt számol be. A Felsőoktatási Fejlesztési alapról rendelkező 46/1988. (VI. 21.) Mt. sz. rendelet megelégszik azzal a kitétellel, hogy az alap felhasználásáról nyilvánosan kell beszámolni, de ennek módjáról nem szól.

A jogalkotói szándék szerint a jövőben a kormány az alapok bevételeinek és kiadásainak tervezett összegét és rendeltetését köteles évente jóváhagyásra az Országgyűlés elé beterjeszteni. A teljesítésről pedig a zárszámadási törvényjavaslathoz kapcsolódóan kell beszámolni.

Az alapok költségvetését tehát az államháztartási mérlegrendszer szabályainak megfelelően kell elkészíteni, hasonlóan az államháztartás más alrendszereihez. Emellett az Országgyűlés az alap létjogosultságát négyévente felülvizsgálná és döntene az alap további működéséről.

Ez a rendszer az Országgyűlés számára gyakorlatilag teljes áttekinthetőséget biztosít az alapok működése felett. A parlament az államháztartás pénzügyi mérlegéről valós képet tud alkotni, szemben a jelenlegi gyakorlattal, amelynek alapját az képezi, hogy a pénzügyi törvényt módosító 1987. évi IX. törvény az államháztartás „korszerűsítésének" a jegyében újraszabályozta a költségvetés egyes részeinek a költségvetéshez való kapcsolatát. Ennek következtében a központi fejezetet és az elkülönített állami pénzalapot bruttó kapcsolódás helyett nettó módon kapcsolták a költségvetéshez. Az állami költségvetés a törvény hatálybalépését követően csak az állami pénzalapoknak nyújtott támogatás mértékét tartalmazta, az alapok bevételei és kiadásai nem képezték a költségvetés részét.

Az alapok működésének a jellegéből következik, hogy ugyan egyes állami feladatok finanszírozására szolgálnak, de költségvetésen kívüli forrásokat is felhasználnak. A központi költségvetéstől elkülönített finanszírozás indokolttá teszi annak a kimondását, hogy kizárólag a költségvetésből finanszírozott alap ne legyen létrehozható.

Viszont nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy ha az alap forrásaként különböző bírságokat vagy büntető jellegű befizetéseket is előírnak, akkor valójában olyan forrásról van szó, amely egyébként a költségvetésbe folyna be, és a különbség csak annyi, hogy a költségvetés megkerülésével közvetlenül becsatlakoztatják a célfeladat finanszírozásához.

BIZTOSÍTÉKOK

Bizonyos kérdések a kodifikációs munkálatok jelenlegi szakaszában nem tekinthetők lezártnak. Ezekre a végső választ feltehetően az elkészült törvényjavaslat parlamenti vitája adja meg. Ilyen eldöntendő kérdés, hogy az alapok kezelője csak miniszter vagy más országos hatáskörű szerv vezetője lehet-e, továbbá, hogy az alap terhére hitel igénybe vehető-e. Vitatott az is, hogy az alap pénzeszközei mennyiben és milyen formában vonhatók el.

Egyes állami feladatok finanszírozása során a jövőben is szükség van elkülönített állami pénzalapok létrehozására és működtetésére. Ahhoz azonban, hogy az alapok valóban be tudják tölteni funkciójukat, elengedhetetlen egy olyan garanciarendszer felállítása, amely biztosítja az alapok feletti hatékony ellenőrzést és kizárja annak a lehetőségét, hogy az alapok pénzeszközeinek a felhasználása kikerüljön az Országgyűlés ellenőrzése alól.

DR. KISS GÁBOR